

RIIHIMÄEN KAUPUNGIN
PERUSOPETUKSEN
OPETUSSUUNNITELMAN
PERUSTEET
2011

Lukijalle

Tässä dokumentissa on yhdistetty perusopetuksen uudistetut valtakunnalliset ja Riihimäen kaupungin paikalliset perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Tekstissä esitetään luvuittain ja alaluvuittain ensin valtakunnallinen osuus, joita tarkennetaan tarvittaessa Riihimäen näkökulmalla tai lisäyksellä. Näkökulman tai lisäyksen tunnistaa Riihimäki-logosta. Riihimäellä kuntakohtaisen perusopetussuunnitelman pohjalta laaditaan vielä tarkennetut koulukohtaiset opetussuunnitelmat.

Suurimmat muutokset edellisiin opetussuunnitelman perusteisiin sisältyvät lukuihin 4 ja 5. Näissä luvuissa käsitellään mm. opetuksen tuen muutoksia, järjestämisen perusteita ja tuen rakenteisiin liittyviä asiakirjoja sekä niiden käyttöön liittyviä vastuita.

Opetushallituksen määräys edellyttää perusopetuksen järjestäjiltä opetussuunnitelman muuttamista. Opetuksen järjestäjä voi ottaa uuden opetussuunnitelman käyttöön 1.1.2011 ja viimeistään 1.8.2011. Perusopetuksen järjestäjät eivät voi jättää noudattamatta tätä määräystä tai poiketa siitä. Riihimäen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu yhteistyössä perusopetuksen henkilöstön ja tarvittavien yhteistyötahojen kanssa ja ne otetaan käyttöön 1.8.2011.

Riihimäellä 30.4.2011

KOULUTUSPALVELUKESKUS

SISÄLLYS

1 LUKU OPETUSSUUNNITELMA.....	1
1.1 OPETUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN.....	1
1.2 OPETUSSUUNNITELMAN SISÄLTÖ.....	2
2 OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT	3
2.1 PERUSOPETUKSEN ARVOPOHJA.....	3
2.2 PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ.....	3
2.2 PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA	4
2.3 PERUSOPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN	4
2.3.1 OPPILAAKSIOTON PERUSTEET RIIHIMÄELLÄ	5
2.3.2 OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN PERIAATTEET	9
3 OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN	11
3.1 OPPIMISKÄSITYS.....	11
3.2 OPPIMISYMPÄRISTÖ	11
3.3 TOIMINTAKULTTUURI.....	12
3.4 OPETUSMENETELMÄT JA TYÖTAVAT	12
4 OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKE.....	15
4.1 YLEINEN TUKE.....	16
4.2 TEHOSTETTU TUKE.....	17
4.3 ERITYINEN TUKE	19
4.4 YKSILÖLLISET SUUNNITELMAT	21
4.4.1 OPPIMISSUUNNITELMA	21
4.4.2 HENKILÖKOHTAINEN OPETUKSEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVA SUUNNITELMA.....	23
4.4 YKSILÖLLISET SUUNNITELMAT, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA	25
4.4.1 TUEN RAKENTEIDEN MUUTOKSET JA NIHIN LIITTYVIEN YKSILÖLLISTEN SUUNNITELMIEN KÄYTTÄMINEN YLEISELLÄ, TEHOSTETULLA TAI ERITYISELLÄ TASOLLA RIIHIMÄEN ALAKOULUISSA	26
4.4.2. TUEN RAKENTEIDEN MUUTOKSET JA NIHIN LIITTYVIEN YKSILÖLLISTEN SUUNNITELMIEN KÄYTTÄMINEN YLEISELLÄ, TEHOSTETULLA TAI ERITYISELLÄ TASOLLA RIIHIMÄEN YLÄKOULUISSA	28
5 OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNINTUKIMUODOT.....	31
5.1 OPETUSJÄRJESTELYIHIN LIITTYVÄ TUKE.....	31
5.1.1 TUKIOPETUS	31
5.1.1 TUKIOPETUS, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA.....	32
5.1.2 OSA-AIKAINEN ERITYISOPETUS.....	32
5.1.2 OSA-AIKAINEN ERITYISOPETUS, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA	33
5.1.3 ERITYISOPETUS.....	33

5.1.3 ERITYISOPETUS, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA	34
5.1.4 OPPIAINEEN OPPIMÄÄRÄN YKSILÖLLISTÄMINEN JA OPETUKSESTA VAPAUTTAMINEN.....	35
5.1.4 OPPIAINEEN OPPIMÄÄRÄN YKSILÖLLISTÄMINEN JA OPETUKSESTA VAPAUTTAMINEN, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA	36
5.1.5 PIDENNETTY OPPIVELVOLLISUUS.....	36
5.1.5 PIDENNETTY OPPIVELVOLLISUUS, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA (muutettu).....	38
5.1.6 TOIMINTA-ALUEITTAINEN OPISKELU, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA	41
5.2 OHJAUKSELLINEN JA MUU TUKI	48
5.2.1 KODIN JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ.....	48
5.2.1 KODIN JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA	49
5.2.2 OHJAUKSEN JÄRJESTÄMINEN.....	49
5.2.2. OHJAUKSEN JÄRJESTÄMINEN, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA	51
5.2.3 TULKITSEMIS- JA AVUSTAJAPALVELUIDEN JÄRJESTÄMINEN.....	51
5.2.3. TULKITSEMIS- JA AVUSTAJAPALVELUIDEN JÄRJESTÄMINEN, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA	53
5.2.4. PERUSOPETUSTA TUKEVA MUU TOIMINTA	53
5.2.4 PERUSOPETUSTA TUKEVA MUU TOIMINTA, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA	54
5.3 JOUSTAVAN PERUSOPETUKSEN TOIMINTA	54
5.3 JOUSTAVAN PERUSOPETUKSEN TOIMINTA, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA	56
5.4 OPPILASHUOLTO	59
5.4. OPPILASHUOLTO, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA	60
5.4.1 MONIALAINEN OPPILASHUOLLON YHTEISTYÖ.....	61
5.4.2 YHTEISÖLLINEN OPPILASHUOLTO	62
5.4.2 YHTEISÖLLINEN OPPILASHUOLTO, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA.....	63
5.4.3 YKSILÖKOHTAINEN OPPILASHUOLTO.....	63
5.4.3 YKSILÖKOHTAINEN OPPILASHUOLTO, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA	65
5.4.4 OPPILASHUOLTOSUUNNITELMAT.....	65
5.4.5 PAIKALLISESTI PÄÄTETTÄVÄT ASIAT JA KOULUKOHTAISEN OPPILASHUOLTOSUUNNITELMAN LAADINTA.....	66
5.4.5 PAIKALLISESTI PÄÄTETTÄVÄT ASIAT JA KOULUKOHTAISEN OPPILASHUOLTOSUUNNITELMAN LAADINTA, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA	69
6 KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN OPETUS.....	71
6.1 SAAMELAISET	71
6.2 ROMANIT	72
6.3 VIITTOMAKIELISET	72
6.4 MAAHANMUUTTAJAT.....	73
6.4 MAAHANMUUTTAJAT, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA.....	74
7 OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT.....	75
7.1 AIHEKOKONAISUUDET	75
7.1.1 IHMISENÄ KASVAMINEN	76
7.1.2 KULTTUURI-IDENTITEETTI JA KANSAINVÄLISYYS.....	77
7.1.3 VIESTINTÄ JA MEDIATAITO	78

7.1.4 OSALLISTUVA KANSALAISSUUS JA YRITTÄJYYS.....	79
7.1.5 VASTUU YMPÄRISTÖSTÄ, HYVINVOINNISTA JA KESTÄVÄSTÄ TULEVAISUUDESTA.....	80
7.1.6 TURVALLISUUS JA LIIKENNE	82
7.1.7. IHMINEN JA TEKNOLOGIA	83
7.2. ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS.....	84
7.2.1 SUOMI ÄIDINKIELENÄ.....	84
7.2.2 SUOMI TOISENA KIELENÄ	90
7.3 TOINEN KOTIMAINEN KIELI/B1-RUOTSI.....	94
7.4 VIERAAT KIELET	95
7.4.1 A1 ENGLANTI.....	95
7.4.2 A2 SAKSA	98
7.4.3 B2 SAKSA.....	100
7.4.4 B2 RANSKA	101
7.4.5 B2 VENÄJÄ.....	102
7.5 MATEMATIIKKA.....	103
7.6 YMPÄRISTÖ- JA LUONNONTIETO	108
7.7 BIOLOGIA JA MAANTIETO	110
7.10.1 EVANKELISLUTERILAINEN USKONTO	117
7.11 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO	123
7.13 YHTEISKUNTAOPPI.....	130
7.14 MUSIIKKI.....	132
7.15 KUVATAIDE	135
7.16 KÄSITYÖ.....	138
7.17 LIIKUNTA	142
7.18 KOTITALOUS.....	149
7.19 OPPILAANOHJAUS.....	151
8 OPPILAAN ARVIOINTI.....	152
8.1 ARVIOINTI OPINTOJEN AIKANA.....	152
8.2 PÄÄTTÖARVIOINTI	153
8.3 TODISTUKSET	154
PIDENNETTY OPPIVELVOLLISUUS, LIITE 1.....	158

1 LUKU OPETUSSUUNNITELMA

1.1 OPETUSSUUNNITELMAN LAATIMINEN

Opetussuunnitelman perusteet on kansallinen kehys, jonka pohjalta paikallinen opetussuunnitelma laaditaan. Opetuksen järjestäjällä on vastuu opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Opetussuunnitelmassa päätetään perusopetuksen kasvatus- ja opetustyöstä ja täsmennetään perusteissa määriteltyjä tavoitteita ja sisältöjä sekä muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja. Perusopetuksen opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon esiopetuksen opetussuunnitelma ja perusopetuksen yhtenäisyys sekä muut kunnassa tehdyt lapsia, nuoria ja koulutusta koskevat päätökset.

Valtakunnalliset ja paikalliset perusopetusta koskevat päätökset muodostavat perusopetusta ohjaavan kokonaisuuden. Nämä päätökset ovat

- perusopetuslaki ja -asetus
- valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta
- esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet
- opetuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelma
- opetussuunnitelmaan perustuva perusopetusasetuksen 9. §:n mukainen vuosittainen suunnitelma.

Opettajan tulee opetuksessaan noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa.

Opetussuunnitelma voidaan laatia siten, että siinä on kuntakohtainen osio, alueittaisia tai koulukoh-
taisia osioita sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Perusopetuksen opetussuunnitelman
yhtenäisyys edellyttää eri opettajaryhmien yhteistyötä opetussuunnitelmaa laadittaessa. Oppilaan
huoltajien on voitava vaikuttaa varsinkin opetussuunnitelman kasvatustavoitteiden määrittelyyn. Myös
oppilaita voidaan ottaa mukaan opetussuunnitelmatyöhön.

Opetussuunnitelma tulee oppilashuoltoa sekä kodin ja koulun yhteistyötä koskevalta osalta laatia yh-
teistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomais-
ten kanssa.

Riihimäen lisäys

Riihimäen paikallinen opetussuunnitelma on laadittu kansallisten opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Riihimäen opetussuunnitelmassa on täsmennetty perusteissa määriteltyjä tavoitteita, sisältöjä ja muita opetuksen järjestämiseen liittyviä seikkoja. Lisäksi kuntakohtaista opetussuunni-

telmaa tarkennetaan kouluittain. Liitteessä 01 on sanasto keskeisistä käsitteistä ja liitteessä 02 Riihimäen paikallinen tuntijako. Kaikki perusopetuksen vuosiluokat noudattavat uutta opetussuunnitelmaa ja tuntijakoa 1.8.2011 lukien.

Riihimäen kuntakohtainen opetussuunnitelma on laadittu perusopetuksen henkilöstön ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

1.2 OPETUSSUUNNITELMAN SISÄLTÖ

Perusopetuksen opetussuunnitelmasta tulee ilmetä seuraavat seikat sen mukaan kuin opetuksen järjestäminen edellyttää

- arvot ja toiminta-ajatus
- yleiset kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet
- kieliohjelma
- noudatettava paikallinen tuntijako
- toimintakulttuurin, oppimisympäristön ja työtapojen kuvaukset
- opetuksen mahdolliset painotukset, kielikylpy tai vieraskielinen opetus
- opetuksen mahdollinen eheyttäminen
- aihekokonaisuuksien toteuttaminen
- opetuksen tavoitteet ja sisällöt vuosiluokittain eri oppiaineissa tai opintokokonaisuuksittain vuosiluokkiin jakamattomassa opetuksessa
- valinnaisaineiden opetus
- tavoitteet oppilaan käyttäytymiselle
- yhteistyö esiopetuksen ja muun perusopetuksen kanssa
- kodin ja koulun yhteistyö
- yhteistyö muiden tahojen kanssa
- oppilashuollon suunnitelma ja siihen liittyvän yhteistyön järjestäminen
- oppimissuunnitelman laatimisen periaatteet
- ohjaustoiminta opiskelun tukena ja työelämään tutustumisen järjestelyt
- kerhotoiminnan järjestäminen
- tukiopetuksen järjestäminen
- erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetus
- eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien oppilaiden opetus
- oppilaan arviointi ja sen perustuminen hyvän osaamisen kuvauksiin ja päättöarvioinnin kriteereihin
- opinnoissa etenemisen periaatteet
- todistukset
- tietostrategia
- toiminnan arviointi ja jatkuva kehittäminen.

2 OPETUKSEN JÄRJESTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 PERUSOPETUKSEN ARVOPOHJA

Opetussuunnitelman perusteissa perusopetuksen arvopohjaa kuvataan seuraavasti: Perusopetuksen arvopohjana ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Ihmisoikeuksia määrittäviä keskeisiä asiakirjoja ovat YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, Lapsen oikeuksien sopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus. Perusopetus edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista.

Opetuksen perustana on suomalainen kulttuuri, joka on kehittynyt vuorovaikutuksessa alkuperäisen, pohjoismaisen ja eurooppalaisen kulttuurin kanssa. Opetuksessa on otettava huomioon kansalliset ja paikalliset erityispiirteet sekä kansalliskielet, kaksi kansankirkkoa, saamelaiset alkupe räiskansana ja kansalliset vähemmistöt. Opetuksessa otetaan huomioon suomalaisen kulttuurin monipuolistuminen myös eri kulttuureista tulevien maahanmuuttajien myötä. Opetuksen avulla tuetaan oppilaan oman kulttuuri-identiteetin rakentumista sekä hänen osallisuuttaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja globaalistuvassa maailmassa. Sen avulla edistetään myös suvaitsevaisuutta ja kulttuurien välistä ymmärrystä. Perusopetuksen avulla lisätään alueellista ja yksilöiden välistä tasa-arvoa antamalla tytöille ja pojille valmiudet toimia yhtäläisin oikeuksin ja velvollisuuksin yhteiskunnassa sekä työ- ja perhe-elämässä. Perusopetuksessa eri oppiaineiden opetus on poliittisesti sitoutumatonta ja uskonnollisesti tunnukseton. Perusopetuksen paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee tarkentaa opetuksen perustana olevia arvoja. Niiden tulee välittyä opetuksen tavoitteisiin ja sisältöihin sekä jokapäiväiseen toimintaan.

Riihimäen lisäys

Riihimäen kaupungin arvot ovat ihmisläheisyys, oikeudenmukaisuus, turvallisuus, yhteistyökykyisyys, ympäristötietoisuus ja luovuus. Koulu- ja kirjastotoimen arvot ovat tasa-arvo ja saatavuus, turvallisuus sekä tuloksellisuus.

2.2 PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ

Perusopetus on osa koulutuksen perusturvaa. Sillä on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Sen tehtävänä on toisaalta tarjota yksilölle mahdollisuus hankkia yleissivistystä ja suorittaa oppivelvollisuus ja toisaalta antaa yhteiskunnalle väline kehittää sivistyksellistä pääomaa sekä lisätä yhteisöllisyyttä ja tasa-arvoa.

Perusopetuksen on annettava mahdollisuus monipuoliseen kasvuun, oppimiseen ja terveen itsetunnon kehittymiseen, jotta oppilas voi hankkia elämässä tarvitsemiaan tietoja ja taitoja, saada valmiudet jatko-opintoihin ja osallistuvana kansalaisena kehittää demokraattista yhteiskuntaa. Perusopetuksen on myös tuettava jokaisen oppilaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen kehitystä. Tavoitteena on myös herättää halu elinikäiseen oppimiseen.

Yhteiskunnan jatkuvuuden varmistamiseksi ja tulevaisuuden rakentamiseksi perusopetuksen tehtävänä on siirtää kulttuuriperintöä sukupolvelta toiselle, kartuttaa tarvittavaa tietoa ja osaamista sekä lisätä tietoisuutta yhteiskunnan perustana olevista arvoista ja toimintatavoista. Sen tehtävänä on myös kehittää kykyä arvioida asioita kriittisesti, luoda uutta kulttuuria sekä uudistaa ajattelu- ja toimintatapoja.

2.2 PERUSOPETUKSEN TEHTÄVÄ, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA

Perusopetuksen tehtävänä on tukea oppilaan kasvua ja kehitystä yksilönä ja ryhmän jäsenenä. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa oppilaan terveen itsetunnon kehittymistä sekä vastuunottamista omasta itsestään ja lähiympäristöstä. Tavoitteena on tutustuttaa oppilas riihimäkeläiseen kulttuuriympäristöön ja sen tarjontaan yhteistyössä oppilaan elämään vaikuttavien tahojen kanssa. Opetuksessa on tärkeää oppimisen ilon ja halun säilyttäminen. Opetuksessa turvataan aikuisen läsnäolo ja riittävä huolenpito sekä puututaan nopeasti kiusaamiseen ja lastensuojelutarpeessa olevan lapsen tilanteeseen. Perusopetuksen aikana oppilas saavuttaa hyvän yleissivistyksen, oppimaan oppimisen taidot sekä valmiudet jatko-opintoihin. Tavoitteena on myös herättää halu elinikäiseen oppimiseen ja vastuun kantamiseen omasta oppimisestaan. Lisäksi kiinnitetään erityistä huomiota perusopetuksen nivelvaiheisiin ja tarvittaviin tukitoimiin, jotta oppilaan opintopolku voi jatkua keskeytymättä.

Tarkemmat koulutuslautakunnan asettamat tehtävät kirjataan koulukohtaisiin vuosisuunnitelmiin.

2.3 PERUSOPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN

Perusopetuslain mukaan opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa ja opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskelu-ympäristöön. Oppilaalla on lain mukaan oikeus työpäivinä saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Oppilaalla on myös oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut.

Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Suomi on myös sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin, ohjelmiin ja julistuksiin, jotka edellyttävät opetuksen järjestämistä siten, että lasten ja nuorten oppiminen voidaan turvata yhteisessä koulussa.

Opetuksen, ohjauksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana on huolenpito hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä. Koulutyö järjestetään siten, että oppilaan hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle on mahdollisimman suotuisat edellytykset. Kouluyhteisön tulee olla turvallinen, ilmapiiriltään kunnioittava sekä ystävällinen. Oppimisympäristön turvallisuutta tai terveyttä vaarantaviin tekijöihin puututaan heti. Koulupäivän tulee rakenteellaan, sisällöillään ja toimintatavoillaan luoda mahdollisuudet rauhalliseen työskentelyyn ja asioihin syventymiseen, yhdessä oppimiseen ja tekemiseen sekä oppimisen ilon ja mielekkyyden kokemuksiin.

Perusopetus edistää kannustavaa vuorovaikutusta, yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden mahdollisuuksiin vaikuttaa omaan ja yhteiseen työskentelyyn sekä toimintaympäristöön. Osallisuuden kautta tuetaan oppimista, hyvinvointia sekä vastuulliseksi ihmiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi kasvamista.

Riihimäen lisäys

Riihimäellä oppijan aktiivista roolia on osaltaan pyritty tukemaan sähköisten oppimisympäristöjen pitkäjänteisellä kehittämisellä.

Oppilasta tukeva yhteisöllinen koulu arvostaa oppilaiden, opettajien, muiden kouluyhteisön jäsenten ja asiantuntijoiden sekä perheiden merkitystä toiminnassaan. Koulu tekee yhteistyötä esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen, aamu- ja iltapäivätoiminnan, muiden perusopetusta antavien koulujen, jatko-opintoja tarjoavien oppilaitosten, sosiaali- ja terveystoimen sekä muiden lasten kasvua ja kehitystä tukevien toimijoiden kanssa.

2.3.1 OPPILAAKSIOTON PERUSTEET RIIHIMÄELLÄ

Perusopetuslain 6 §:ssä säädetään oppilaan koulupaikan määräytymisestä. Säännöksen 1 momentin mukaan opetus tulee kunnassa järjestää siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämispaikkojen sijainti huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. Esiopetusta järjestettäessä tulee lisäksi ottaa huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää päivähoitopalveluja.

Pykälän 2 momentin mukaan kunta osoittaa oppivelvolliselle ja muulle tässä laissa tarkoitettua opetusta saavalle 1 momentin mukaisen lähikoulun tai muun soveltuvan paikan, jossa tämän lain 4 §:n 1 ja 2 momentin mukaisesti annetaan opetusta sellaisella oppilaan omalla kielellä, jolla kunta on velvollinen opetusta järjestämään. Esiopetusta saavalle oppilaalle voidaan opetuksen järjestämiseksi osoittaa myös vastaavat edellytykset täyttävä 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu päivähoitopaikka tai muu soveltuva esiopetuksen järjestämisaika. Kunta voi perustellusta opetuksen järjestämiseen liittyvästä syystä opetuskieltä muuttamatta vaihtaa opetuksen järjestämisaikaa.

Säännöksen 3 momentin perusteella lasta ei ilman huoltajan suostumusta saa osoittaa opetukseen, jossa 31 §:n 3 momentin nojalla peritään oppilaalta maksuja, eikä opetukseen, jossa kunnan päätöksen tai opetuksen järjestämisluvan perusteella noudatetaan erityistä maailmankatsomuksellista tai kasvatusopillista järjestelmää.

Se mitä menettelyä käyttäen lähikoulun osoittaminen tapahtuu, on kunnan harkinnassa.

Perusopetuslain 28.2 §:n perusteella oppivelvollinen voi myös pyrkiä oppilaaksi muuhunkin kuin 1 momentissa tarkoitettuun lähikouluun. Tällöin oppilaita otettaessa on noudatettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Jos opetuksessa noudatetaan opetussuunnitelmaa, jossa painotetaan yhtä tai useampaa oppiainetta, voidaan oppilaita otettaessa käyttää myös oppilaan taipumuksia edellä tarkoitettuun opetukseen osoittavaa koetta. Valintaperusteista ja -kokeesta tulee ilmoittaa etukäteen. Kunta voi kuitenkin päättää, että sen järjestämään opetukseen otetaan ensisijaisesti kunnassa asuvia lapsia.

Oppilaan hakutoiveeseen perustuva oppilaaksiotto tulee perustua yhdenvertaisiin valintaperusteisiin. Yhdenvertaisten valintaperusteiden estämättä kunta voi päättää, että sen järjestämässä opetuksessa etusijalle voidaan asettaa kunnassa asuvat lapset. Tämä voi kuitenkin tarkoittaa vain sitä, että valintaperusteet täyttävistä lapsista ensin otetaan kunnassa asuvat ja jäljelle jääneille paikoille muut valintaperusteet täyttävät lapset. Säännös ei näin ollen mahdollista sitä, että kunnassa asuvat valintaperusteet täyttämättömät lapset ohittaisivat valintaperusteet täyttävät muussa kunnassa asuvat lapset.

ENSISIJAISEN KOULUPAIKAN MÄÄRÄYTYMISEN PERUSTEET

Riihimäen kaupungin koulu- ja kirjastotoimen johtosäännössä määrätään oppilaaksioton toimivaltaisista viranomaisista. Perusopetuksessa rehtori ottaa asianomaisen koulun oppilaat, ellei johtosäännössä ole nimenomaisesti toisin määrätty. Esiopetuspaikan ja päivähoitopaikan osoittaa koulutuspäällikkö. Lisäksi hän päättää esi- ja peruskoulun oppilaiden opetuksen järjestämisaikan vaihtamisesta.

Koulutuspäällikkö päättää oppilaaksiotosta, mikäli oppilasmäärä ylittää koulutuslautakunnan opetusryhmille asettamat enimmäismäärät. Esiopetuksen ryhmäkoko on enintään 20 lasta yhtä opettajaa ja osa-aikaista avustajaa kohden. Perusopetuksen ensimmäisen luokan opetusryhmäkoko on enintään 25 oppilasta ja luokilla 3-6 enintään 28 oppilasta. Opetusryhmän koko voidaan koulutuspäällikön päätöksellä ylittää 10 %:lla vain erityisen painavasta syystä.

Mikäli koulutuslautakunta ei muuta päätä, niin perusopetuksen ensimmäiset luokat muodostetaan seuraavien prioriteettijärjestyksessä esitettyjen kriteereiden pohjalta

- 1) opetusryhmäkoot eri koulujen välillä muodostuvat mahdollisimmat tasaisiksi
- 2) oppilaan lähikoulu määräytyy siten, että oppilaan ei tarvitse kulkea lähimmän koulun ohi
- 3) saman perheen lapset sijoitetaan samaan kouluun
- 4) saman asuntoalueen ensimmäisen luokan oppilaat sijoitetaan samaan kouluun oppilaan käymän esiopetusryhmän mukaan
- 5) mikäli koululla ilmenee tulevien ensimmäisten luokkien vuoksi tilanahtautta, niin 6. luokka siirtyy vastaanottavaan kouluun jonkin muun painavan kriteerin mukaan

TOISSIJAISEN KOULUPAIKAN MYÖNTÄMISEN YLEISET PERIAATTEET

- 1) Kuhunkin kouluun voidaan ottaa lisäoppilaita, jos kyseisen luokka-asteen perusopetusryhmät eivät ole täynnä ensisijaisen oppilaaksioton jälkeen.
- 2) Toissijaiseen kouluun hakeutumisen osalta kasvuvoittokaupungissa on tärkeää, että esi- ja perusopetuksen opetusryhmä todetaan tältä osin täydeksi jo silloin, kun siinä on oppilaita kaksi vähemmän kuin lautakunnan hyväksymä yläraja.
- 3) Minkään yläkoulun kokonaisoppilasmäärä ei saa ylittää 460 oppilasta (enintään 430 yleisopetukseen osallistuvaa oppilasta ja enintään 30 erityisen tuen oppilasta). Koulusaneerauksien väistötilat on suunniteltu nykyisen oppilasmäärän mukaan (Harjunrinne 410, Kara 430 ja Pohjolanrinne 440), joten saneerauksien aikana tätä määrää ei tule ylittää. Maksimioppilasmäärät sisältävät myös yläkouluille siirtyvät 6.-luokat.
- 4) Riihimäen kaupungin pienryhmäopettajien resurssi on mitoitettu seuraavalla tavalla:
  - 1-2 luokat, PR-opettaja/80 oppilasta/2-sarjainen koulu
  - 3-5 luokat, PR opettaja/120 oppilasta/2-sarjainen koulu
  - 6-9 luokat PR-opettaja/100 oppilasta/6-9 sarja

Jos nämä määrät ylittyvät ei kouluun voida ilman, koulutuspäällikön erillisellä päätöksellä tehtävää harkinnanvaraista oppilaaksiottoa lukuun ottamatta, ottaa toissijaisella oppilaaksiottopäätöksellä erityisen tuen piirissä olevaa oppilasta. Mikäli kouluun voidaan oppilasmäärän perusteella ottaa toissijaisia erityisen tuen oppilaita, ovat etusijalla kunnan omat erityisen tuen oppilaat. Muilta osin noudatetaan erityisen piirissä olevien lasten toissijaiseen kouluun ottamisen yleisiä koulutuslautakunnan hyväksymiä periaatteita.

Toissijaiseen kouluun myönnetty oppilaspaikka ei saa aiheuttaa lisäresurssin tarvetta esim. valinnaisaineiden osalta.

Toissijaisessa oppilaaksiotossa noudatettavat periaatteet Riihimäen kaupungin perusopetuksen esi- ja 1.-5./6.-luokkien kouluissa etusijajärjestyksessä ovat:

- 1) Esi- ja perusopetukseen otetaan ensisijaisesti oman kunnan oppilaita.
- 2) Erityinen oppilashuollollinen syy
- 3) Oppilas hakee vieraan kielen opetuksen perusteella lähimpään tarkoituksenmukaiseen kouluun.
- 4) Oppilas hakee erikoisluokalle. Valinta perustuu soveltuvuustesteihin.
- 5) Oppilas hakee kouluun sisaruuden perusteella.

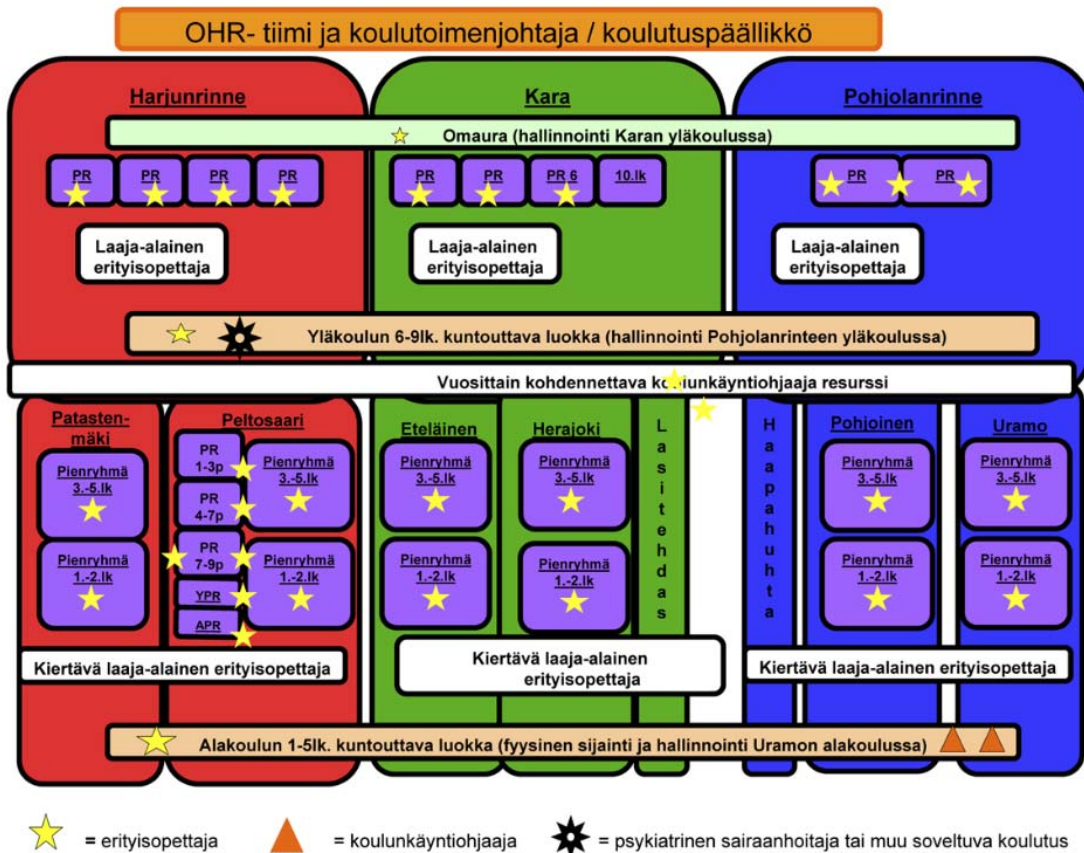
Toissijaisessa oppilaaksiotossa noudatettavat periaatteet Riihimäen kaupungin perusopetuksen 6./7.-9.-luokkien kouluissa etusijajärjestyksessä ovat:

- 1) Perusopetukseen otetaan ensisijaisesti oman kunnan oppilaita
- 2) Erityinen oppilashuollollinen syy
- 3) Oppilas hakee kouluun sisaruuden perusteella

Toissijaisessa koulutuspaikassa kuljetuskustannuksista vastaa aina oppilaan huoltaja. Mikäli oppilaaksiotossa on syntynyt tasatilanne, valinta tehdään yhden-vertaisuuden takaamiseksi koulukohdaisella arvonnalla. Arvonnasta suorittaa toimikunta, jossa on koulun rehtorin kutsumana kaksi koulun edustajaa. Arvonnasta laaditaan pöytäkirja.

PERUSOPETUKSEN TUEN PALVELUJÄRJESTELMÄ LUKUVUONNA 2011–2012

Riihimäellä noudatettavan lähikouluperiaatteen mukaan kaikki muut paitsi 11v. oppivelvollisuuden piirissä olevat oppilaat sijoitetaan oman alueensa lähikouluun. Tämän tulee olla opetuksen järjestämisen lähtökohtana. Mikäli kuitenkin oppilaan erityisen tuen tarve on ilmeinen, osoitetaan hänelle lähikouluksi pääsääntöisesti oman alueen kaksisarjainen koulu, joihin pienryhmät 1.-2. luokkalaisille ja 3.-5. luokkalaisille on sijoitettu. Erityistä tukea tarvitsevat oppilaat jatkavat koulupolkuun omana alueensa yläkouluihin, joissa toimivat pienryhmät luokille 6.-7. ja 8.-9.

Poikkeuksen oppilassijoittelussa muodostavat 11-vuotisen oppivelvollisuuden piirissä olevat oppilaat. Heidän opetuksensa on pääsääntöisesti keskitetty Peltosaaren kouluun lukuun ottamatta 6.-9. luokkalaisia lievästi kehitysvammaisia, jotka siirtyvät ikätasonsa mukaisesti Harjunrinteen kouluun.

Kaksisarjaisten alakoulujen pienryhmissä 1.-2. ja 3.-5. työskentelee erityisopettaja ja tarvittava koulunkäyntiohjaajaresurssi tarkistetaan vuosittain. Kaikille oppilaille pyritään lähtökohtaisesti osoittamaan oma yleisopetuksen luokka, niin että pienryhmien oppilaina ei olisi kuin ne oppilaat, joille opetuksen järjestäminen ei millään muulla tavalla olisi mielekäästä. Pienryhmissä oppilaat ovat yksi-

öllisten tarpeidensa mukaan ja opiskelevat aina kun mahdollista myös omissa yleisopetuksen luokissaan. Pienryhmien resurssia koordinoi koulutuspäällikkö / koulutoimenjohtaja sekä koulun oppilashuoltotiimi.

Yläkoulujen pienryhmissä 6.-7. ja 8.-9. työskentelee kaksi–neljä erityisopettajaa. Tarvittava koulunkäyntiohjaajaresurssi tarkistetaan vuosittain. Koulut voivat halutessaan päättää vaihtavansa ohjaajaresurssia opettajaresurssiksi, jolloin tämä on pois avustajamitoituksesta. Myös yläkouluissa pienryhmien resurssia koordinoi koulutuspäällikkö / koulutoimenjohtaja sekä oppilashuoltotiimi.

Pienryhmien lisäksi Riihimäellä toimii kuntouttava luokka erikseen ala- ja yläkouluikäisille oppilaille. Tavoitteena on mahdollisimman nopea kuntoutuksen käynnistäminen. Muita tukimuotoja ovat Karan koululla toimivat Omaura - työpainotteinen vaihtoehto käydä peruskoulu loppuun sekä 10. luokka.

3 OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 OPPIMISKÄSITYS

Opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jossa oppiminen ymmärretään yksilölliseksi ja yhteisölliseksi tietojen ja taitojen rakennusprosessiksi, jonka kautta syntyy kulttuurinen osallisuus. Oppiminen tapahtuu tavoitteellisena opiskeluna erilaisissa tilanteissa itsenäisesti, opettajan ohjauksessa sekä vuorovaikutuksessa opettajan ja vertaisryhmän kanssa. Opittavana on uuden tiedon ja uusien taitojen lisäksi oppimis- ja työskentelytavat, jotka ovat elinikäisen oppimisen välineitä.

Oppiminen on seurausta oppilaan aktiivisesta ja tavoitteellisesta toiminnasta, jossa hän aiempien tietorakenteidensa pohjalta käsittelee ja tulkitsee opittavaa ainesta. Vaikka oppimisen yleiset periaatteet ovat kaikilla samat, oppiminen riippuu oppijan aiemmin rakentuneesta tiedosta, motivaatiosta sekä oppimis- ja työskentelytavoista. Yksilöllistä oppimista tukee vastavuoroisessa yhteistyössä tapahtuva oppiminen. Oppiminen on kaikissa muodoissa aktiivinen ja päämääräsuuntautunut, itsenäistä tai yhteistä ongelmanratkaisua sisältävä prosessi. Oppiminen on tilannesidonnaista, joten oppimisympäristön monipuolisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Opittaessa avautuu uusia mahdollisuuksia ymmärtää kulttuuria ja kulttuurin sisältämiä merkityksiä sekä osallistua yhteiskunnan toimintaan.

3.2 OPPIMISYMPÄRISTÖ

Oppimisympäristöllä tarkoitetaan oppimiseen liittyvää fyysisen ympäristön, psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden kokonaisuutta, jossa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat.

Fyysiseen oppimisympäristöön kuuluvat erityisesti koulun rakennukset ja tilat sekä opetusvälineet ja oppimateriaalit. Siihen kuuluvat lisäksi muu rakennettu ympäristö ja ympäröivä luonto. Opiskelutilat ja -välineet tulee suunnitella ja järjestää siten, että ne mahdollistavat monipuolisten opiskelumenetelmien ja työtapojen käytön. Työvälineiden ja materiaalien sekä kirjastopalvelujen tulee olla oppilaan käytettävissä niin, että ne antavat mahdollisuuden aktiiviseen ja myös itsenäiseen opiskeluun. Oppimisympäristön varustuksen tulee tukea myös oppilaan kehittymistä nykyaikaisen tietoyhteiskunnan jäseneksi ja antaa tilaisuuksia tietokoneiden ja muun mediatekniikan sekä mahdollisuuksien mukaan tietoverkkojen käyttämiseen. Fyysisen oppimisympäristön esteettisyyteen tulee myös kiinnittää huomiota.

Psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön muodostumiseen vaikuttavat toisaalta yksittäisen oppilaan kognitiiviset ja emotionaaliset tekijät, toisaalta vuorovaikutukseen ja ihmissuhteisiin liittyvät tekijät.

Oppimisympäristön tulee tukea oppilaan kasvua ja oppimista. Sen on oltava fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallinen ja tuettava oppilaan terveyttä. Tavoitteena on tukea oppilaan oppimismotivaatiota ja uteliaisuutta sekä edistää hänen aktiivisuuttaan, itseohjautuvuuttaan ja luovuuttaan tarjoamalla kiinnostavia haasteita ja ongelmia. Oppimisympäristön tulee ohjata oppilasta asettamaan omia tavoitteitaan ja arvioimaan omaa toimintaansa. Oppilaalle voidaan antaa mahdollisuus osallistua oppimisympäristönsä rakentamiseen ja kehittämiseen.

Oppimisympäristön tulee tukea myös opettajan ja oppilaan välistä sekä oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta. Sen tulee edistää vuoropuhelua ja ohjata oppilaita työskentelemään ryhmän jäsenenä. Tavoitteena on avoin, rohkaiseva, kiireetön ja myönteinen ilmapiiri, jonka ylläpitämisestä vastuu kuuluu sekä opettajalle että oppilaille.

3.3 TOIMINTAKULTTUURI

Koulun toimintakulttuuri vaikuttaa merkittävästi koulun kasvatukseen ja opetukseen ja sitä kautta oppimiseen. Tavoitteena on, että koulun kaikki käytännöt rakennetaan johdonmukaisesti tukemaan kasvatus- ja opetustyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Toimintakulttuuriin kuuluvat kaikki koulun viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäytymismallit sekä arvot, periaatteet ja kriteerit, joihin koulutyön laatu perustuu. Toimintakulttuuriin kuuluu myös oppituntien ulkopuolinen koulun toiminta kuten juhlalliset, teemapäivät sekä erilaiset tapahtumat. Koulun kasvatustavoitteiden ja arvojen sekä aihekokonaisuuksien tulee konkretisoitua toimintakulttuurissa. Tavoitteena on toimintakulttuuri, joka on avoin ja vuorovaikutteinen sekä tukee yhteistyötä niin koulun sisällä kuin kotien ja muun yhteiskunnan kanssa. Myös oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun toimintakulttuurin luomiseen ja sen kehittämiseen.

3.4 OPETUSMENETELMÄT JA TYÖTAVAT

Opetuksessa käytetään oppilaiden edellytykset huomioon ottavia, eri ikäkausiin sekä erilaisiin oppimistehtäviin ja -tilanteisiin soveltuvia menetelmiä ja monipuolisia työtapoja. Niiden avulla tuetaan ja ohjataan koko opetusryhmän ja yksittäisen oppilaan oppimista. Menetelmien ja työtapojen valinnalla luodaan sellaisia vuorovaikutteisen oppimisen sekä yhdessä ja yksin työskentelyn tilanteita, joissa oppilaat voivat kehittää oppimisen ja oman tulevaisuutensa kannalta tärkeitä taitoja. Näitä ovat mm. ajattelun ja ongelmanratkaisun, työskentelyn ja vuorovaikutuksen, itsetuntemuksen ja vastuullisuuden, osallistumisen ja vaikuttamisen sekä ilmaisun ja käden taidot. Työskentelyn tulee edistää monipuolisesti tieto- ja viestintätekniikan sekä verkossa toimimisen taitoja. Menetelmien ja työtapojen tulee antaa mahdollisuuksia myös eri ikäkausille ominaiseen luovaan toimintaan, elämyksiin ja leikkiin.

Opettaja valitsee opetusmenetelmät ja suunnittelee työtavat vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa. Työtapojen valinnan perusteita ovat, että ne

- virittävät halun oppia
- ottavat huomioon oppimisen prosessuaalisen ja tavoitteellisen luonteen
- ottavat huomioon eri oppiaineiden ja oppiainekokonaisuuksien lähtökohdat ja tavoitteet
- aktivoivat työskentelemään tavoitteellisesti
- edistävät jäsentyneen tietorakenteen muodostumista sekä taitojen oppimista ja niissä harjaantumista
- kehittävät tiedon hankkimisen, soveltamisen ja arvioimisen taitoja
- tukevat oppilaiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa tapahtuvaa oppimista
- edistävät sosiaalista joustavuutta, kykyä toimia rakentavassa yhteistyössä sekä vastuun kantamista toisista
- kehittävät valmiuksia ottaa vastuuta omasta oppimisesta, arvioida sitä sekä hankkia palautetta oman toiminnan reflektointia varten
- auttavat oppilasta tiedostamaan omaa oppimistaan sekä mahdollisuuksiaan vaikuttaa siihen.
- kehittävät oppilaan oppimisstrategioita ja taitoja soveltaa niitä uusissa tilanteissa

Opetuksen eriyttäminen on kaikkeen opetukseen kuuluva ensisijainen keino ottaa huomioon opetusryhmän tarpeet ja oppilaiden erilaisuus. Huomiota kiinnitetään eri oppilaille ominaisiin oppimistapoihin ja työskentelyn rytmiiin, erilaisiin valmiuksiin ja kiinnostuksen kohteisiin sekä itsetuntoon ja motivaatioon kytkeytyviin emotionaalisiin tarpeisiin. Tyttöjen ja poikien väliset sekä oppilaiden yksilölliset kehityserot ja taustat otetaan huomioon. Eriyttämisellä vaikutetaan oppimismotivaation. Opetusta eriyttämällä oppilaille voidaan tuottaa sopivia haasteita ja onnistumisen kokemuksia sekä tarjota mahdollisuuksia kehittyä ja oppia omien vahvuuksien mukaisesti. Tällöin on tärkeää hyödyntää samassa opetusryhmässä olevien oppilaiden erilaista osaamista ja harrastuneisuutta.

Eriyttäminen edellyttää opettajalta kasvun ja oppimisen prosessien tuntemista, opetusryhmän toiminnan ja ilmapiirin sekä oppilaiden kehittymisen seuranta ja oppimisen arviointia. Opettajien keskinäinen yhteistyö sekä yhteistyö huoltajien, muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kanssa tukee eriyttämistä.

Eriyttämisen kolme keskeistä ulottuvuutta liittyvät opiskelun laajuuden, syvyyden ja etenemisnopeuden vaihteluun. Eriyttäminen voi kohdistua muun muassa opetuksen sisältöihin, käytettäviin opetusmateriaaleihin ja -menetelmiin, työtapoihin sekä koulu- ja kotitehtävien määrään ja käytettävissä olevaan aikaan. Oppimisympäristöä ja työtapoja voidaan muokata esimerkiksi luomalla tilaisuuksia oppilaiden osallistumiseen, tarjoamalla valinnanmahdollisuuksia, säätelällä tilankäyttöä, ryhmittelemällä oppilaita joustavasti ja hyödyntämällä koulun ulkopuolella tapahtuvia oppimistilanteita. Oppilasta ohjataan oppimaan itselleen parhaiten soveltuvalla tavalla. Opetuksessa otetaan

huomioon oppilaiden kiinnostuksen kohteet kytkemällä opittavat tiedot ja taidot oppilaille merkityksellisiin kokemuksiin ja toimintamuotoihin. Oppilaat voivat tarvita erilaisia mahdollisuuksia osaamisensa ja edistymisensä näyttämiseen ja hyötyvät aina yksilöllisestä palautteesta.

Kun opetusta toteutetaan yhdysluokissa tai yhdessä esiopetusryhmän kanssa, oppilaiden ikä ja kehitysvaihe sekä eri vuosiluokkien tavoitteet ja omaleimaisuus tulee ottaa huomioon.

Riihimäen lisäys

Riihimäen koulujen oppimisympäristöt ajanmukaistetaan investointisuunnitelman mukaisesti. Toimintakulttuurin ja oppimisympäristön kuvauksia voi tarkentaa koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa. Lisäksi koulut laativat omat järjestyssääntönsä.

Opetuksessa hyödynnetään nykyaikaisia, sähköisiä oppimisympäristöjä. Toimijoita kannustetaan tekniikan mahdollistamaan toimintakulttuurin muutokseen, jossa oppijoiden rooli tiedonmuodostuksessa on entistä aktiivisempi.

4 OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI

Tässä luvussa kuvataan oppimisen ja koulunkäynnin tuen keskeiset tavoitteet ja järjestäminen sekä tuen rakenne. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tasot, *yleinen*, *tehostettu* ja *erityinen tuki* kuvataan luvuissa 4.1, 4.2 ja 4.3. Luvussa 5 esitetään tarkemmin eri tukimuodot ja niiden käyttö tuen eri tasoilla. Lukujen 4 ja 5 ja niiden alalukujen muodostama kokonaisuus on perustana paikallisen opetussuunnitelman laadinnalle sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuen käytännön toteuttamiselle.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä opetusryhmän että kunkin oppilaan vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Opetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen.

Jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin onnistua oppimisessa, kehittyä oppijana sekä kasvaa ja sivistyä ihmisenä. Koulutyössä tulee ottaa huomioon monenlaiset oppijat ja oppimisen erilaiset lähtökohdat ja tavat sekä oppilaiden kulttuuristausta. Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja vastuullisuuteen, tarjotaan haasteita kehittymiselle ja annetaan onnistumista edistävää ohjausta ja tukea. Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen. On tarpeen havaita sekä oppilaaseen että kouluun ja toimintaympäristöön liittyvät tekijät.

Opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että oppilaan oikeus tukeen voi toteutua käytännössä, mm. määrittelemällä tuen tarpeen toteuttamiseen ja tuen toteuttamiseen liittyvät vastuut ja työnjako. Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi oppilaiden tarpeita tulee arvioida jatkuvasti ja aloittaa tuen antaminen riittävän varhain. Tämä ehkäisee ongelmien syvenemistä ja pitkäaikaisvaikutuksia. Tuen tarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää oppilaalle tehtyjen terveystarkastusten ja mahdollisten muiden arviointien tuloksia. Tuen oikea-aikaisuus sekä tuen oikea taso ja muoto ovat ratkaisevia oppimisen ja kehityksen turvaamiseksi. Oppilaan saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeellista.

Koulun johdolla on vastuu tuen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä ratkaisuista ja niiden huomioon ottamisesta kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on

tärkeää. Tarvittaessa tuki suunnitellaan ja toteutetaan moniammatillisessa oppilashuoltotyössä. Huoltajalle ja oppilaalle tulee antaa tietoa tukitoimista sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen antamisesta. Tuki annetaan oppilaalle omassa koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei tuen antaminen välttämättä edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun. Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä päivähoidosta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen sekä oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle tai perusopetuksessa koulusta toiseen.

Tuki erityisissä tilanteissa

Oppilas saattaa tarvita tukea erityisissä tilanteissa, kuten sairauden yhteydessä tai vaikeassa elämäntilanteessa. Opetusta voidaan järjestää tällöin mm. sairaalaopetuksena ja koulukodeissa. Sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle opetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä ja muut olosuhteet huomioon ottaen on mahdollista. Koulukotiin sijoitetun oppilaan opetuksesta vastaa koulukodissa toimiva koulu, jos koulukodilla on opetuksen järjestämislupa. Oppilaan kotikunnalla on velvollisuus kotikuntakorvauksen maksamiseen sairaalakoulussa ja koulukotiopetuksessa olevista lapsista ja nuorista. Muiden kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten opetuksesta vastaa oppilaan asuinkunta. Lastensuojelulain perusteella sijoitettujen osalta oppilaan kotikunnalle on säädetty velvollisuus maksaa kotikuntakorvaus.

Kunta voi osoittaa oppilaan lähikouluksi sopimuksen mukaisesti oman kunnan koulun sijasta myös toisen kunnan koulun, sellaisen yksityisen yhteisön tai säätiön ylläpitämän koulun, jolla on opetuksen järjestämislupa, tai valtion koulun.

Jos oppilas opiskelee sellaisessa yksityisen opetuksen järjestäjän opetuksessa tai valtion koulussa, jossa ei anneta erityistä tukea, opetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa erityistä tukea tarvitsevasta oppilaastaan oppilaan asuinkunnalle. Oppilaan asuinkunta päättää erityisen tuen antamisesta ja osoittaa oppilaan sellaiseen kouluun tai muuhun soveltuvaan paikkaan, jossa erityistä tukea annetaan.

Näissäkin tapauksissa oppilaalla on oikeus kaikkeen perusopetuslain ja opetussuunnitelman perusteiden mukaiseen tukeen. Opetusta antava taho arvioi tuen tarpeen ja päättää tuesta edellä mainittujen normien mukaan.

4.1 YLEINEN TUKI

Laadukas opetus sekä mahdollisuus saada ohjausta ja tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin kaikkina työpäivinä on jokaisen oppilaan oikeus. Koulutyössä tulee ottaa huomioon kaikkien oppilaiden edellytykset ja tarpeet. Koulun toimintatapoja ja -kulttuuria kehitetään niin, että yhteistyötä ja yhdessä tapahtuvaa oppimista voidaan hyödyntää ja oppilaiden erilaisuus voidaan kohdata mahdolli-

simman hyvin. Välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri kouluyhteisössä edistävät oppilaan kehitystä ja tukevat hyvää oppimista.

Opettajalla on vastuu opetusryhmän ja sen jokaisen oppilaan erilaisten lähtökohtien ja tarpeiden huomioonottamisesta opetuksessa. Yhteistyö huoltajien, toisten opettajien, muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kanssa edesauttaa tässä onnistumista. Opettajan tehtävänä on ohjata ryhmää toimimaan niin, että sen sisäinen vuorovaikutus edistää oppimista. Opettaja ohjaa oppilaita tunnistamaan omat voimavaransa, oppimiseen liittyvät vahvuutensa ja kehityshaasteensa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilaan oppimisen valmiuksiin ja mahdollisuuteen ottaa vastuuta omasta opiskelusta, sen suunnittelusta, tavoitteenasettelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Oppilaiden itsetuntoa, opiskelumotivaatiota sekä oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa ja oppiaineissa.

Opetustyöhön sisältyy myös ohjauksellisia ja oppilashuollollisia tehtäviä. Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen tarjoaminen kuuluu opettajan työhön ja kaikkiin opetustilanteisiin. Tuki rakennetaan opettajien sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden yhteistyönä ja vuorovaikutuksessa oppilaan ja huoltajan kanssa.

Oppimisessa ja koulunkäynnissä ilmeneviin tuen tarpeisiin vastataan opetusta eriyttämällä, opettajien yhteistyöllä ja opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Yhdysluokkaopetuksessa näiden järjestelyjen merkitys korostuu. Koulu käyttää erityisesti tukiopetusta, sen lisäksi voidaan käyttää myös oppimissuunnitelmaa, osa-aikaista erityisopetusta tai avustajan työpanosta keinoina vastata opetusryhmän tai yksittäisten oppilaiden tuen tarpeisiin jo ennen tehostetun tuen vaiheeseen siirtymistä. Oppilaan hyvinvointiin ja oppimismotivaatioon voidaan vaikuttaa myös koulun kerhotoiminnan ja aamu- ja iltapäivätoiminnan avulla, mikäli opetuksenjärjestäjä niitä tarjoaa. Suunnitelmalla ne osaksi oppilaan päivää voidaan lisätä myös turvallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia.

4.2 TEHOSTETTU TUKI

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä.

Tehostettu tuki suunnitellaan yksittäistä oppilasta varten kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Tehostetun tuen avulla tuetaan suunnitelmallisesti oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä ja tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista.

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia perusopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta, joka kuvataan luvussa 5.1.3. Tehostetun tuen vaiheessa oppiaineiden oppimääriä ei voida yksilöllistää. Sen sijaan osa-aikaisen erityisopetuksen, opintojen yksilöllisen ohjauksen ja joustavien opetusryhmien käytön sekä kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Myös oppilashuollon osuutta oppilaan hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan. Tuki tulee järjestää laadultaan ja määrältään oppilaan kehitystason ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. On tärkeää huolehtia oppilaan mahdollisuuksista saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä sekä tukea oppilaan myönteistä käsitystä itsestään ja koulutyöstä.

Oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä tulee seurata ja arvioida säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Mikäli oppilaan tilanteessa tapahtuu muutoksia, oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan oppilaan tuen tarvetta.

Pedagoginen arvio tehostettua tukea varten

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Pedagogisessa arviossa kuvataan

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tilanne kokonaisuutena
- oppilaan saama yleinen tuki ja arvio sen vaikutuksista
- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta tulisi tukea

Oppilaan opettaja tai opettajat yhdessä laativat kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa, ja etenkin silloin kun kyse on oppilaan hyvinvointiin ja kokonaiskehitykseen liittyvistä ongelmista, arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään oppilaalle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma, myös sitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa oppilaan siirtyminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti oppilashuoltoryhmässä tai muulla tavalla järjestettävässä moniammatillisessa oppilashuoltotyössä siten kuin yksittäisen oppilaan asian käsittelystä säädetään. Tämän käsittelyn jälkeen oppilaalle annettava tehostettu tuki kirjataan oppilaalle laadittavaan oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma käsitellään tarkemmin luvussa 4.5.1.

4.3 ERITYINEN TUKEA

Erityistä tukea annetaan niille oppilaille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muilla tukitoimilla. Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidentyn oppivelvollisuuden piirissä. Erityinen tuki muodostuu erityisen tuen päätökseen perustuvasta erityisopetuksesta sekä muista perusopetuksen tukimuodoista. Käytettävissä ovat perusopetuksen kaikki tukimuodot.

Erityisen tuen tehtävänä on tarjota oppilaalle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea niin, että oppilas voi suorittaa oppivelvollisuutensa ja saa pohjan opintojen jatkamiselle peruskoulun jälkeen. Oppilaan itsetuntoa ja opiskelumotivaatiota vahvistetaan ja häntä kannustetaan ottamaan edellytensä puitteissa vastuuta opiskelustaan.

Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös, jota tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti. Oppilaan oikeusturvan ja opetuksen järjestämisen kannalta merkittävät asiat päätetään erityistä tukea koskevassa päätöksessä. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen. Oppimäärän yksilöllistäminen edellyttää erityisen tuen päätöstä.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista taikka esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Jos erityisen tuen päätös tehdään perusopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua oppilaan tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Pedagoginen selvitys erityistä tukea varten

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa sekä tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys.

Pedagogisen selvityksen laatimista varten opetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- oppilaan opetuksesta vastaavilta opettajilta selvityksen oppilaan oppimisen etenemisestä
- moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä, esimerkiksi oppilashuoltoryhmässä, tehdyn selvityksen oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta

Selvitysten perusteella opetuksen järjestäjä tekee arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta. Näiden kahden selvityksen ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tilanne kokonaisuutena
- oppilaan saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksista
- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä oppilasta tulisi tukea
- perusteltu arvio siitä, tarvitseeko oppilas yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän

Tukijärjestelyt voivat sisältää mm. opetus- ja ohjaushenkilöstöön, oppilashuoltoon, avustajiin ja muihin tarvittaviin palveluihin, opetusmenetelmiin ja työtapoihin, opiskelumenetelmiin sekä materiaaleihin ja välineisiin liittyviä tekijöitä. Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään oppilaasta aiemmin laadittua pedagogista arviota ja oppilaan oppimissuunnitelmaa. Mikäli oppilaalla on kuntoutussuunnitelma, myös sitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla.

Erityisen tuen tarpeellisuus tulee tarkistaa lain edellyttämässä vaiheissa sekä aina oppilaan tuen tarpeen muuttuessa. Tarkistamista varten oppilaasta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli tarpeen todetaan jatkuvan, erityisen tuen jatkamisesta tehdään päätös. Mikäli katsotaan, että oppilas ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin oppilas siirtyy saamaan tehostettua tukea.

Hyvä koulupäivä: laadukas perusopetus, kasvua ja kehitystä tukeva toimintakulttuuri, yhteisöllisyys, kodin ja koulun yhteistyö, turvallisuus				
Lakisääteiset prosessit	Pedagogi- nen arvio	Oppimis- suunnitelma	Pedagogi- nen selvitys	Erityisen tuen päättös ja HOJKS
Yleinen tuki eriyttäminen oppilaan ohjaus kasvatuskeskustelut vaihtelevat opetusmenetelmät oppilashuollon tuki tukiopetus osa-aikainen erityisopetus apuvälineet yms. avustajapalvelut ohjaus- ja tukipalvelut	Tehostettu tuki eriyttäminen oppilaan ohjaus kasvatuskeskustelut vaihtelevat opetusmenetelmät oppilashuollon tuki tukiopetus osa-aikainen erityisopetus apuvälineet yms. avustajapalvelut ohjaus- ja tukipalvelut	Erityinen tuki eriyttäminen oppilaan ohjaus kasvatuskeskustelut vaihtelevat opetusmenetelmät oppilashuollon tuki tukiopetus osa-aikainen erityisopetus pienryhmä yksilöllistäminen ulkopuoliset tukitahot pidennetty oppivelvollisuus toiminta-alueittain opetus		
Tuen järjestäminen: joustavat opetusjärjestelyt, ryhmäkoko, samanaikaisopetus, tiimiopettajuus, tuki osana kerhotoimintaa sekä aamu- ja iltapäivätoimintaa				

(kaavio1. Hyvä koulupäivä – Opetuksen ja tuen suunnittelu sekä tukimuodot)

4.4 YKSILÖLLISET SUUNNITELMAT

4.4.1 OPPIMISSUUNNITELMA

Oppimissuunnitelma on suunnitelma oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin etenemisestä ja siinä tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä oppilaan tarvitsemasta tuesta. Se on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen, pedagoginen asiakirja. Sitä voidaan tarvittaessa käyttää osana yleistä tukea ja sitä tulee käyttää tehostetun tuen aikana.

Oppimissuunnitelman tavoitteena on turvata oppilaalle hyvät edellytykset edetä opinnoissaan. Suunnitelma lisää opettajien tietoisuutta oppilaan tilanteesta ja helpottaa siten kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Oppimissuunnitelmasta huoltaja saa itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelman tarkoituksena on myös, että oppilas oppii vähitellen ottamaan vastuuta opiskelustaan ja saa oppimiseensa enemmän tavoitteellisuutta. Suunnitelma antaa pohjan oppilaan edistymisen arvioinnille. Oppimissuunnitelman avulla ei kuitenkaan oppiaineen oppimäärää voida yksilöllistää. Oppimäärän yksilöllistäminen vaatii erityisen tuen päätöksen.

Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arviossa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelman laativat opettajat yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Laati-

seen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Oppilaan osuus suunnittelussa kasvaa siirryttäessä perusopetuksen ylemmille luokille.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää

- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- oppilaan oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä koulunkäyntiin liittyvät tavoitteet
- opiskelun erityiset painoalueet eri oppiaineissa
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset, ohjaukselliset tai muut ratkaisut
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastualueet yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet

Suunnitelman laadinnassa hyödynnetään oppilaalle mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua oppimissuunnitelmaa sekä pedagogista arviota ja sen yhteydessä kerättyä tietoa. Mikäli oppilaalle on laadittu kuntoutussuunnitelma, myös sitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Ensimmäisen luokan oppilaiden oppimissuunnitelma voi rakentua lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman pohjalle, jos sellainen on tehty.

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. Oppimissuunnitelmaan ei voi hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakukeinoilla.

Opetussuunnitelmassa voidaan päättää, että eri oppiaineiden opinnoissa voidaan edetä vuosiluokkiin jaetun oppimäärän sijasta oppilaan oman opinto-ohjelman mukaisesti. Jos tällainen hallintopäätös tehdään yksittäisen oppilaan kohdalla, tulee hänelle laatia oppimissuunnitelma. Siinä on mainittava opintokokonaisuudet, jotka sisältyvät oppilaan opinto-ohjelmaan, ja määriteltävä niiden suorittamisjärjestys, aikataulu sekä mahdolliset erityistavoitteet.

Oppilaan opiskelu voidaan järjestää erityisin opetusjärjestelyin, jos oppilaalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan perusopetuksen oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot, jos perusopetuksen oppimäärän suorittaminen olisi oppilaalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen jolta-

kin osin kohtuutonta tai se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä. Erityisistä opetusjärjestelyistä tulee tehdä hallintopäätös, minkä jälkeen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma.

Perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien oppilas voidaan ottaa joustavan perusopetuksen toimintaan, minkä jälkeen hänelle tulee laatia oppimissuunnitelma. Oppimissuunnitelma sisältää soveltuvien osin samoja osa-alueita kuin tehostetun tuen aikana laadittava oppimissuunnitelma. Lisäksi siinä kuvataan oppilaan joustavan perusopetuksen järjestäminen koulussa ja muissa oppimisympäristöissä.

Oppimissuunnitelma osana yleistä tukea

Jokaiselle oppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma. Oppimissuunnitelma sisältää soveltuvien osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava oppimissuunnitelma. Oppilasta varten pohditut tavoitteet ja tukitoimet hyödyttävät oppilaan oppimista ja kasvua. Oppilaan opiskelua voidaan myös syventää ja laajentaa oppimissuunnitelman avulla, silloin kun se on perusteltua oppilaan valmiuksien kannalta.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma laaditaan aina oppilaalle, joka saa tehostettua tukea. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan sekä tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa. Tehostetun tuen vaiheessa opiskelun ja tukitoimien järjestelmällinen suunnittelu tukee oppilaan oppimista, kasvua ja kehitystä.

Erityinen tuki

Oppilaalle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, laaditaan oppimissuunnitelman sijasta henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

4.4.2 HENKILÖKOHTAINEN OPETUKSEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVA SUUNNITELMA

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma on hyväksyttävyn opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen, pedagoginen asiakirja. Oppilaan opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Tarvittavilta osin se valmistellaan moniammatillisena yhteistyönä.

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman tehtävänä on tukea pitkäjänteisesti oppilaan yksilöllistä oppimis- ja kasvuprosessia. HOJKS on oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvä tavoitesuunnitelma sekä suunnitelma opetuksen sisällöistä, pedagogisista menetelmistä ja muista tarvittavista tukitoimista.

HOJKS:n tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin oppilaan opetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää

- oppilaan oppimisvalmiudet sekä oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvät erityistarpeet
- oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin yleiset tavoitteet oppiaineet ja aineryhmät sekä valinnaiset opinnot, joita oppilas opiskelee sekä oppiaineiden vuosiviikkotuntimäärät
- opiskelun erityiset painoalueet niissä oppiaineissa, joissa oppilaalla on yleinen oppimäärä
- oppilaan muuhun kehitykseen, kuten sosioemotionaalisiin tai motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, opiskelustrategiat, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset, ohjaukselliset tai muut ratkaisut
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkittamis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden sekä tuki- ja kuntoutuspalveluiden järjestäminen ja eri toimijoiden vastualueet
- kuvaus oppilaan opetuksen järjestämisestä muun opetuksen yhteydessä ja/ tai erityisopetuksen ryhmässä
  - kuvaus siitä, miten ja millä oppitunneilla erityisopetuksen ryhmässä pääsääntöisesti opiskeleva oppilas opiskelee yleisopetuksen ryhmässä
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastualueet
- kuvaus oppilaan koulukuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan oppilaan ohjauksesta ja valvonnasta
- oppilaan mahdollinen osallistuminen aamu- ja iltapäivätoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
  - yhteistyön toteuttaminen oppilaan ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet

Mikäli oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- luettelo niistä oppiaineista, joissa oppilaalla on yksilöllistetty oppimäärä sekä näiden oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt

- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi niissä oppiaineissa, joissa oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan

Mikäli oppilas opiskelee toiminta-alueittain, HOJKSiin kirjataan edellä mainittujen yleisten kohtien lisäksi

- kuvaus toiminta-alueittain opiskelevan oppilaan yksilöllisistä tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä toiminta-alueittain
- edistymisen seuranta ja arviointi, oppilaan mahdollisuus osoittaa osaamisensa eri tavoin, arviointitavat ja ajankohdat sekä oppilaan itsearviointi toiminta-alueittain

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään oppilaalle osana tehostettua tukea tehtyä oppimissuunnitelmaa sekä pedagogista selvitystä ja sen yhteydessä kerättyä tietoa. Mikäli oppilaalle on laadittu kuntoutussuunnitelma, myös sitä voidaan hyödyntää huoltajan luvalla. Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata oppilaan henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKS-asiakirjaan voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat. HOJKSiin ei voi hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakukeinoilla.

Suunnitelma tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaiseksi. Henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa muutetaan aina oppilaan tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Kokemukset käytetyistä opetusjärjestelyistä, toimintatavoista ja tukipalveluista voidaan kirjata HOJKSiin, ja hyödyntää tätä tietoa suunnitelman toteutumista arvioitaessa. Jos oppilas siirtyy tehostetun tuen piiriin, hänelle laaditaan oppimissuunnitelma.

4.4 YKSILÖLLISET SUUNNITELMAT, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA

Toimijat, jotka liittyvät tuen rakenteisiin liittyviin yksilöllisiin suunnitelmiin (oppimissuunnitelma ja HOJKS), ovat tapauskohtaisen tarpeen mukaan: oppilaat, huoltajat, luokanopettajat, luokanvalvojat, aineopettajat, erityisopettajat, rehtorit, oppilashuollon tapauskohtaiset jäsenet ja tarpeelliset hoidolliset tai/sekä tutkimukselliset yhteistyötahot (esim. toimintaterapeutit, psykologit ja erikoissairaanhoidon edustajat). Yksilölliset suunnitelmat eivät ole hallinnollisia vaan pedagogisia asiakirjoja. Niistä ei siis ole valitusoikeutta.

Kuten jo valtakunnallisissa perusteissa on sanottu, oppimissuunnitelmaa voi käyttää osana oppilaan yleistä tukea. Oppimissuunnitelman opettaja voi laatia kenelle tahansa oppilaalle tai vaikka

kaikille luokkansa tai ryhmänsä oppilaille. Oppimissuunnitelman laatiminen ilman, että oppilas on tuen tehostetulla tasolla, on kuitenkin aina opettajan harkinnan varaista..

Jos oppilas siirtyy tehostetun tuen tasolle, oppilaalle on tehtävä oppimissuunnitelma ohjaamaan tuen toteuttamista ja arviointia.

Tuen rakenteita muutettaessa ja yksilöllisiä suunnitelmia tehtäessä on muistettava huoltajan tai huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkitys.

Henkilökohtainen oppimisen järjestämistä koskeva suunnitelma on asiakirja, johon kirjataan ja jonka avulla ohjataan oppilaan erityisen tuen järjestämistä. Oppilaalle voi ja tulee laatia HOJKS vasta erityisen tuen päätöksen jälkeen.

4.4.1 TUEN RAKENTEIDEN MUUTOKSET JA NIHIN LIITTYVIEN YKSILÖLLISTEN SUUNNITELMIEN KÄYTTÄMINEN YLEISELLÄ, TEHOSTETULLA TAI ERITYISELLÄ TASOLLA RIIHIMÄEN ALAKOULUISSA

Alakoulussa oppilasta opettaa pääsääntöisesti oma luokanopettaja. Oppilaalla voi toki olla muitakin opettajia, kuten esimerkiksi englannin, liikunnan, käsityön tai jonkin muun taito- tai taideaineen opettaja. Opetuksessa voi olla mukana myös erityisopettaja. Vastuu oppilaan asioiden hoidosta ja yhteydenpidosta huoltajaan alakoulussa on kuitenkin aina sen luokan opettajalla, jonka luokan oppilaana oppilas on.

Jos huoli oppilaasta herää jollekulle muulle kuin luokanopettajalle, hän saattaa huolensa luokanopettajan tietoon. Tapauskohtaisesti tarpeelliset henkilöt pohtivat niitä yleisen tuen muotoja, joilla voitaisiin tukea oppilaan kehittymistä ja opinnoissa edistymistä. Luokanopettaja saattaa huolen ja tuen rakenteeseen tehtävät mahdolliset muutokset huoltajan tietoon. Opettajat kirjaavat antamansa tuen muodot ja keston. Näitä tietoja tarvitaan, jos koetaan, että yleisen tuen taso ei riitä ja oppilaalle laaditaan pedagoginen arvio tehostettua tukea varten. Tukiopetuksen antamisesta vastaa pääsääntöisesti oppilaan oma luokanopettaja. Tapauskohtaisesti arvioiden tukiopetusta voi antaa myös jokin toinen opettaja, kuten esimerkiksi englannin opettaja.

Jos luokanopettaja ja/tai muut yleistä tukea antavat opettajat arvioivat, että annetut yleisen tuen muodot eivät ole riittäviä ja että oppilas tarvitsee tehostettua tukea, luokanopettaja kokoaa oppilaasta pedagogisen arvion. Pedagogisen arvion kokoamiseen hän voi pyytää aiheelliseksi katsomiaan yhteistyötahoja. Pedagogisen arvion luokanopettaja vie oppilashuollon käsittelyyn, jossa moniammatillisesti päätetään, tarvitseeko oppilas tehostettua tukea, ja miten tämä mahdollinen tuki hänelle järjestetään. Jos katsotaan aiheelliseksi, asian esittelyyn voi osallistua myös muita opetta-

ja. Huoltajan täytyy olla tietoinen oppilashuollollisesta käsittelystä. Tähän käsittelyyn on hyvä olla myös hänen suostumuksensa. Huoltajalla on halutessaan mahdollisuus osallistua hänen lastaan koskevaan oppilashuollolliseen käsittelyyn. Rehtori arvioi tapauskohtaisesti keiden kaikkien on syytä osallistua asian oppilashuollolliseen käsittelyyn.

Jos OHR pedagogisen arvion perusteella toteaa yleisen tuen riittämättömyyden ja päätetään siirtyä oppilaan tuessa tehostetun tuen tasolle, luokanopettajan tulee koota oppilaalle oppimissuunnitelma yhteistyössä oppilashuollon ja tehostettuun tukeen osallistuvien tahojen kanssa. Tehostetun tuen tasolla vastuu yhteydenpidosta huoltajiin kuuluu ensisijaisesti luokanopettajalle.

Oppimissuunnitelmaan kirjataan annettu yleisen tason tuki ja vaikutus, tehostetun tuen ja arvioinnin muodot sekä vastuuhenkilöt. Tehostetulla tuen tasolla tuen vaikutuksia ja toteutumista arvioi tuen muodoista riippuen siihen sopivin henkilö/henkilöt. Tehostetulla tasolla voi tuen riittävyttä arvioimassa olla luokanopettajan ja aineenopettajan lisäksi erityisopettaja.

Jos oppilaan tehostettua tukea järjestävät tahot edelleen kokevat tehostetun tuen riittämättömyyden ja sen, että oppilas tarvitsee erityisen tuen muotoja, luokanopettaja kokoaa yhteistyössä tehostettua tukea antaneiden tahojen sekä muiden tarpeelliseksi kokemiensa yhteistyötahojen kanssa pedagogisen selvityksen. Erityisopettaja voi osallistua pedagogisen selvityksen laadintaan, jos hänellä on kontakti kyseiseen oppilaaseen, pyydettyäessä, tai osallistumalla pedagogisen selvityksen arviointiin oppilashuollollisen yhteistyön kautta. Tarvittaessa pedagogista selvitystä voi myös täydentää lääkärin- tai psykologin lausunnolla tai sosiaalisella selvityksellä.

Jos oppilashuoltoryhmä toteaa erityisen tuen tarpeen, oppilaalle haetaan vanhempien suostumuksella erityisen tuen päätös. Erityisen tuen päätöksessä kuvataan tuen rakenne, toimijat, vastuualueet ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa. Se on hallinnollinen päätös, joka haetaan koulutuspäälliköltä. Erityisen tuen päätöksen voi tehdä myös ilman huoltajan suostumusta, mutta kiistatapauksissa se tulee saattaa koulutuslautakunnan arvioitavaksi ja päätettäväksi.

Oppilashuollollisessa työssä tarpeelliseksi katsotun erityisen tuen rakenteen mukaan oppilashuoltoryhmä osoittaa henkilön, joka on sopivin henkilö kokoamaan oppilaalle erityisen tuen päätöksen jälkeen Henkilökohtaisen Oppimisen Järjestämistä Koskevan Suunnitelman (HOJKS). Tämä henkilö voi siis olla luokanopettaja, erityisopettaja tai aineenopettaja. HOJKS laaditaan joka tapauksessa yhteistyössä tarpeellisten asiantuntijoiden kanssa.

Erityisen tuen tasolla vastuu yhteistyöstä huoltajan kanssa on kaikilla niillä henkilöillä, jotka osallistuvat oppilaan opetukseen. Tuen koordinointi vastuu on jokaisella tasolla kuitenkin oppilaan luokanvalvojalla.

Yhteistyötahot ja -muodot sekä vastuut määräytyvät tapauskohtaisesti tuen tarpeen mukaan. Yhteisymmärrys moniammatillisen yhteistyön merkityksestä huoltajien kanssa korostuu tapauksissa, joissa oppilaalla on koulun ulkopuolisia tukitahoja.

Myös tukea vähentävät tai purkavat päätökset tehdään oppilashuollollisen työn kautta sekä yhteistyössä huoltajan kanssa. Erityisen tuen päätöksen purkamiseen tarvitaan huoltajan suostumus. Erityisen tuen päätös voidaan purkaa myös vasten huoltajan suostumusta, mutta tällöin arviointi ja purkupäätös siirtyvät koulutuslautakunnalle.

Kaikki tuen rakenteissa tapahtuvat muutokset kirjataan, tuen tasosta riippuen, joko oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin.

4.4.2. TUEN RAKENTEIDEN MUUTOKSET JA NIHIN LIITTYVIEN YKSILÖLLISTEN SUUNNITELMIEN KÄYTTÄMINEN YLEISELLÄ, TEHOSTETULLA TAI ERITYISELLÄ TASOLLA RIIHIMÄEN YLÄKOULUISSA

Jos huoli oppilaan tuen riittävydestä herää jollekulle muulle kuin luokanvalvojalle, saattaa kyseinen opettaja huolensa luokanvalvojan tietoon. Yhdessä he miettivät niitä tuen muotoja, joita oppilaalle voidaan tarjota yleisen tuen tasolla. Yksittäisessä aineessa on tukiopetuksen järjestäminen kyseisen aineopettajan vastuulla. Luokanvalvojan vastuulla on selvittää, onko oppilaalla myös laajemmin ongelmia. Yleisellä tuen tasolla yhteydenpidon huoltajiin hoitaa asianomainen opettaja. Huoltajiin ollaan yhteydessä aina, kun oppilaasta herää huoli ja tuen rakenteisiin tehdään muutoksia. Tuen rakenteiden muutokset pyritään aina tekemään yhteisymmärryksessä huoltajan tai huoltajien kanssa. Opettajat kirjaavat antamansa tuen muodot ja keston. Näitä tietoja tarvitaan, jos oppilaalle koetaan tarpeelliseksi laatia pedagoginen arvio tehostettua tukea varten.

Yleisellä tasolla tuen toteutumista ja riittävyttä arvioi asianomainen, tukea antava opettaja/opettajat. Aineopettaja/-opettajat pitävät luokanvalvojan ajan tasalla tuen vaikutuksista ja mahdollisista tuen muutostarpeista.

Jos oppilaan yleiselle tasolle järjestetyt tuen muodot koetaan riittämättömäksi ja arvioidaan oppilaan tarvitsevan tehostettua tukea, asia viedään oppilashuoltoryhmän käsiteltäväksi. Ennen oppilashuollon käsittelyä luokanvalvoja kokoaa oppilaasta pedagogisen arvion sekä hoitaa yhteydenpidon huoltajiin. Myös huoltaja voi halutessaan osallistua lastaan koskevaan oppilashuoltokäsittelyyn. Oppilaan asian esittelijänä toimii oppilashuollossa luokanvalvoja. Tarpeen niin vaatiessa voi asian esittelyyn osallistua myös muita opettajia. Tapauskohtaisesti arvioidaan, keiden kaikkien on syytä osallistua OHRään.

Jos OHR pedagogisen arvion perusteella toteaa yleisen tuen riittämättömyyden ja päätetään siirtää oppilaan tuessa tehostetun tuen tasolle, luokanvalvojan tulee koota oppilaalle oppimissuunnitelma yhteistyössä oppilashuollon ja tehostettuun tukeen osallistuvien tahojen kanssa. Tehostetun tuen tasolla vastuu yhteydenpidosta huoltajiin kuuluu ensisijaisesti luokanvalvojalle.

Oppimissuunnitelmaan kirjataan annettu yleisen tason tuki ja vaikutus, tehostetun tuen ja arvioinnin muodot sekä vastuuhenkilöt. Tehostetulla tuen tasolla tuen vaikutuksia ja toteutumista arvioidaan tuen muodoista riippuen siihen sopivin henkilö/henkilöt. Tehostetulla tasolla voi tuen riittävyttä arvioimassa luokanvalvojan ja aineenopettajan lisäksi olla erityisopettaja.

Jos oppilaan tehostettua tukea järjestävät tahot edelleen kokevat tehostetun tuen riittämättömyyden ja sen, että oppilas tarvitsee erityisen tuen muotoja, luokanvalvoja kokoaa yhteistyössä tehostettua tukea antaneiden tahojen sekä muiden tarpeelliseksi kokemiensa yhteistyötahojen kanssa pedagogisen selvityksen. Erityisopettaja voi osallistua pedagogisen selvityksen laadintaan, jos hänellä on kontakti kyseiseen oppilaaseen, pyydettyä tai osallistumalla pedagogisen selvityksen arviointiin oppilashuollollisen yhteistyön kautta. Tarvittaessa pedagogista selvitystä voi myös täydentää lääkärin- tai psykologin lausunnolla tai sosiaalisella selvityksellä.

Jos oppilashuoltoryhmä toteaa erityisen tuen tarpeen, oppilaalle haetaan vanhempien suostumuksella erityisen tuen päätös. Erityisen tuen päätöksessä kuvataan tuen rakenne, toimijat, vastuualueet ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa. Se on hallinnollinen päätös, joka haetaan koulutuspäälliköltä. Erityisen tuen päätöksen voi tehdä myös ilman huoltajan suostumusta, mutta kiistatapauksissa se tulee saattaa koulutuslautakunnan arvioitavaksi ja päätettäväksi.

Oppilashuollollisessa työssä tarpeelliseksi katsotun erityisen tuen rakenteen mukaan, oppilashuoltoryhmä osoittaa henkilön, joka on sopivin henkilö kokoamaan oppilaalle erityisen tuen päätöksen jälkeen Henkilökohtaisen Oppimisen Järjestämistä Koskevan Suunnitelman (HOJKS). Tämä henkilö voi siis olla luokanvalvoja, aineopettaja tai erityisopettaja. HOJKS laaditaan joka tapauksessa yhteistyössä tarpeellisten asiantuntijoiden kanssa.

Erityisen tuen tasolla yhteydenpitoon huoltajien kanssa voivat osallistua kaikki ne henkilöt, jotka osallistuvat oppilaan erityisen tuen tason opetukseen. Tuen koordinointi vastuu on jokaisella tasolla kuitenkin oppilaan luokanopettajalla.

Yhteistyötahot ja -muodot sekä vastuut määräytyvät tapauskohtaisesti tuen tarpeen mukaan. Yhteisymmärrys moniammatillisen yhteistyön merkityksestä huoltajien kanssa korostuu tapauksissa, joissa oppilaalla on koulun ulkopuolisia tukitahoja.

Myös tukea vähentävät tai purkavat päätökset tehdään oppilashuollollisen työn kautta sekä yhteistyössä huoltajan kanssa. Eriyisen tuen päätöksen purkamiseen tarvitaan huoltajan suostumus. Eriyisen tuen päätös voidaan purkaa myös vasten huoltajan suostumusta, mutta tällöin arviointi ja purkupäätös siirtyvät koulutuslautakunnalle.

Kaikki tuen rakenteissa tapahtuvat muutokset kirjataan, tuen tasosta riippuen joko oppimissuunnitelmaan tai HOJKSiin.

5 OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNINTUKIMUODOT

5.1 OPETUSJÄRJESTELYIHIN LIITTYVÄ TUKEA

5.1.1 TUKIOPETUS

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiovetusta. Tukiovetus tulee aloittaa heti, kun oppimiseen liittyvät vaikeudet on havaittu, jotta oppilas ei jäisi pysyvästi jälkeen opinnoissaan. Tukiovetuksella voidaan myös ehkäistä vaikeuksia ennakolta. Tukiovetusta tulee järjestää niin usein ja niin laajasti kuin oppilaan suoriutumisen kannalta on tarpeen. Tukiovetusta voidaan antaa tuen kaikilla tasoilla.

Koulutyö tulee suunnitella siten, että jokaisella oppilaalla on tukiovetusta tarvitessaan mahdollisuus siihen osallistua. Tukiovetusta annetaan joko oppilaan työjärjestyksen mukaisten, sellaisten oppituntien aikana, joihin tuen tarve liittyy, tai oppituntien ulkopuolella. Sitä voidaan antaa samanaikaisopetuksena oppilaan tavallisessa opetusryhmässä, pienryhmässä tai täysin yksilöllisesti. Myös erilaisia joustavia ryhmittelyjä voidaan käyttää tukiovetuksen toteuttamisessa oppituntien aikana.

Tukiovetus on eriyttämisen muoto, jolle ovat ominaisia yksilöllisesti suunnitellut tehtävät, ajankäyttö ja ohjaus. Tukiovetuksen järjestämisessä tulee käyttää monipuolisia menetelmiä ja materiaaleja, joiden avulla voidaan löytää uusia tapoja lähestyä opittavaa asiaa.

Aloitteen tukiovetuksen antamisesta oppilaalle tekee ensisijaisesti opettaja. Tukiovetusta on pyrittävä järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Heille annetaan tietoa tukiovetuksen toteuttamistavoista ja merkityksestä oppimiselle ja koulunkäynnille.

Tukiovetus yleisen tuen aikana

Jokaisen opettajan tehtävänä on seurata oppilaan oppimista ja kasvua sekä mahdollista tuen tarpeen ilmenemistä. Tuen tarve voi johtua poissaoloista tai tilapäisistä oppimiseen tai koulunkäyntiin liittyvistä vaikeuksista.

Tukiovetus tehostetun tuen aikana

Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan yleisen tuen aikana annetun tukiovetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tukiovetuksen tarve jatkossa. Tehostetun tuen alkaessa tehtävään oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsema tukiovetus, sen tavoitteet ja järjestäminen. Tukiovetuksella voidaan edelleen vastata esimerkiksi poissaoloista johtuviin tilapäisiin tuen tarpeisiin.

Tukiopetus erityisen tuen aikana

Ennen erityisen tuen päätöstä, osana pedagogista selvitystä, arvioidaan tehostetun tuen aikana annetun tukiopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tukiopetuksen tarve jatkossa. Erityisen tuen alkamisaikana oppilaan tarvitsema tukiopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen kirjataan HOJKSiin. Tukiopetuksella voidaan edelleen vastata esimerkiksi poissaoloista johtuviin tilapäisiin tuen tarpeisiin.

5.1.1 TUKIOPETUS, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA

Tukiopetuksen tavoitteena on ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia antamalla oppilaalle lyhytaikaista tukea tilapäisissä oppimisen pulmissa, jos yleisopetuksen erilaiset opetusmenetelmät, eriyttäminen ja henkilökohtainen ohjaus eivät ole tuottaneet riittävää tulosta, ja jos oppilaalla on näistä toimenpiteistä huolimatta edelleen vaikeuksia omaksua opiskeltavaa ainesta.

Tukiopetuksen järjestämisestä, koordinoinnista sekä tiedottamisesta huoltajille vastaa sen aineen opettaja, jossa oppimisvaikeuksia esiintyy. Tukiopetusta antava opettaja, joka voi olla myös muu kuin lasta ko. aineessa pääsääntöisesti opettava opettaja, kirjaa annetut tunnit sekä tukiopetustunneilla opetettavan aiheen ja oppisisällön.

5.1.2 OSA-AIKAINEN ERITYISOPETUS

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa. Osa-aikaisella erityisopetuksella voidaan parantaa oppilaan oppimisedellytyksiä ja ehkäistä oppimisen eri alueisiin liittyvien ongelmien kasvua. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan esimerkiksi oppilaille, joilla on kielellisiä tai matemaattisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, oppimisvaikeuksia yksittäisissä oppiaineissa, vaikeuksia opiskelutaidoissa, sosiaalisissa taidoissa tai koulunkäynnissä. Opetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että osa-aikaista erityisopetusta varten on tarvittavaa ja riittävää erityispedagogista osaamista.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään oppilaan saamaan muuhun opetukseen. Osa-aikainen erityisopetus suunnitellaan ja oppilaan oppimista arvioidaan opettajien yhteistyönä. Osa-aikaista erityisopetusta voidaan antaa kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Osa-aikainen erityisopetus pyritään järjestämään yhteisymmärryksessä oppilaan ja huoltajan kanssa. Huoltajan tuki opetuksen onnistuneessa toteuttamisessa on keskeinen.

Osa-aikainen erityisopetus osana yleistä tukea

Osa-aikaisen erityisopetuksen avulla voidaan vahvistaa oppimiseen tarvittavia perustaitoja. Oppilaan oppimisen vaikeuksiin vaikuttavia tekijöitä tulee arvioida ja oppilaan tulee saada tarvitessaan osa-aikaista erityisopetusta.

Osa-aikainen erityisopetus tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana osa-aikaisen erityisopetuksen merkitys tukimuotona yleensä vahvistuu. Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan yleisen tuen aikana saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tarve osa-aikaiseen erityisopetukseen jatkossa. Tehostetun tuen alkaessa tehtävään oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsema osa-aikainen erityisopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen.

Osa-aikainen erityisopetus erityisen tuen aikana

Oppilas voi saada osa-aikaista erityisopetusta myös erityisen tuen aikana riippumatta siitä opiskeleeko hän yleisopetuksen ryhmässä tai erityisryhmässä. Oppilaan aiemmin saaman osa-aikaisen erityisopetuksen riittävyys ja vaikutus sekä tarve osa-aikaiseen erityisopetukseen arvioidaan osana pedagogista selvitystä. Oppilaan tarvitsema osa-aikainen erityisopetus, sen tavoitteet ja järjestäminen kirjataan HOJKSiin.

5.1.2 OSA-AIKAINEN ERITYISOPETUS, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA

Osa-aikaisessa erityisopetuksessa tavoitteena on auttaa oppilasta oppimisen ongelmista ja ennaltaehkäistä vaikeuksien kasvamista. Satunnaiset käynnit erityisopettajalla osa-aikaisessa erityisopetuksessa ovat osa yleistä tukea.

Jos aiemmin annetut tukitoimet eivät ole tuottaneet tulosta, on oppilaalla oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta. Tällöin laaditaan pedagoginen arvio oppilaan tilanteesta; vahvuuksista ja tuen tarpeista. Pedagogisen arvion laatimisesta, tiedottamisesta asianosaisille, sekä tiedottamisesta huoltajille, vastaa sen aineen opettaja, jossa oppimisvaikeuksia on. Arvion laatimisessa on tarvittaessa mukana myös muita opettajia ja lapsen kanssa toimivia henkilöitä. Pedagoginen arvio lähetetään huoltajille nähtäväksi, jolloin he voivat kommentoida ja täydentää arviota heille siihen varattuun kohtaan. Asia käsitellään kolmiportaisen tuen moniammatillisessa yhteistyöryhmässä, joka tekee päätöksen siirtymisestä tehostetun tuen piiriin.

5.1.3 ERITYISOPETUS

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus on erityisen tuen keskeinen pedagoginen osa-alue ja

sen tehtävänä on tukea oppilaan oppimista. Oppilaan, jolle on tehty erityisen tuen päätös, opetus ja muu tuki annetaan hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. HOJKS on erityisen tuen päätöksen suunnitelmallista toimeenpanoa ohjaava pedagoginen asiakirja. Siinä ratkaistaan erityisopetuksen järjestämiseen liittyvät seikat ja opetuksen keskeiset tavoitteet, sisällöt sekä oppimisympäristöön ja opetusmenetelmiin liittyvät tekijät siten kuin HOJKSin laatimisen yhteydessä luvussa 4.4.2 on ohjeistettu.

Erityisopetus järjestetään oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. Erityisopetuksessa voidaan poiketa oppiaineista ja niitä koskevasta valtakunnallisesta tuntijaosta sen mukaan kuin erityistä tukea koskevassa päätöksessä määrätään. Opetusryhmiä muodostettaessa tulee ottaa huomioon, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. Opetusryhmien muodostamisesta säädetään tarkemmin perusopetusasetuksessa.

5.1.3 ERITYISOPETUS, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA

Erityisopetuksen tavoitteena on tukea oppilasta erilaisissa oppimisen ongelmissa. Riihimäellä lapset ohjautuvat kolmen eri alueen kouluihin pääsääntöisesti lähikouluperiaatteen mukaisesti. Erityisopetusta on saatavilla jokaisella alueella. Poikkeuksena on mm toiminta-alueittain tapahtuva opetus, johon oppilaat kootaan koko kaupungin alueelta.

Jos oppilaan koulunkäynnissä tehostetusta tuesta huolimatta on edelleen pulmia, laaditaan oppilaan vahvuuksista ja tuen tarpeista pedagoginen selvitys. Selvityksen kokoamisesta vastaa yleensä luokanopettaja / luokanvalvoja yhteistyössä niiden opettajien ja muiden oppilaan kanssa työskentelevien henkilöiden kanssa, joita asia koskee ja joita on tarpeen kuulla selvityksen laatimisessa. Selvityksen kokoamisesta voi vastata myös joku toinen kolmiportaisen tuen moniammatillisen yhteistyöryhmän nimeämä henkilö. Tämä henkilö voi olla esimerkiksi erityisopettaja. Huoltajille sekä muille asianosaisille henkilöille tiedottamisesta vastaa se henkilö, joka pääsääntöisesti vastaa oppilaan opetuksesta.

Asia käsitellään kolmiportaisen tuen moniammatillisessa yhteistyöryhmässä, joka esittää oppilaan siirtämisestä erityisen tuen piiriin. Päätöksen siirtämisestä tekee opetuspäällikkö. Tällöin oppilaalle laaditaan myös henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Asiakirja laaditaan yhteistyössä huoltajien kanssa, mikäli se on mahdollista. HOJKSin kokoamisesta vastaa yleensä se erityisopettaja, joka vastaa oppilaan erityisen tuen tason mukaisesta opetuksesta. HOJKSin voi myös laatia joku toinen nimetty henkilö, esimerkiksi luokanopettaja tai aineenopettaja. HOJKS kootaan yhteistyössä tarpeelliseksi katsottujen asiantuntijatahojen kanssa. Erityisen tuen

piirissä olevan oppilaan opetus voidaan tarpeen mukaan järjestää joko omassa kotiluokassa tai pienryhmässä.

5.1.4 OPPIAINEEN OPPIMÄÄRÄN YKSILÖLLISTÄMINEN JA OPETUKSESTA VAPAUTTAMINEN

Opetus järjestetään ottaen huomioon oppilaiden edellytykset ja se voi perustua erilaajuisiin oppimääriin. Ensisijaisena tavoitteena on tukea oppilaan opiskelua yleisen ja tehostetun tuen avulla siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet on mahdollista saavuttaa kaikissa oppiaineissa. Esimerkiksi eriyttämisen avulla oppilaan opiskelua voidaan tukea keskittymällä oppiaineen ydinsisältöihin. Mikäli edes ydinsisältöihin liittyvien tavoitteiden saavuttaminen hyväksytysti ei tuesta huolimatta ole oppilaalle mahdollista, yhden tai useamman oppiaineen oppimäärä voidaan yksilöllistää. Kieli- ja kulttuuritausta, poissaolot, motivaation puute tai esimerkiksi puutteellinen opiskelutekniikka eivät sellaisenaan voi olla syynä oppimäärän yksilöllistämiseen, vaan oppilasta tulee tukea näissä asioissa muilla sopivilla tavoilla. Oppilaalle ja huoltajalle tulee selvittää yksilöllistettyjen oppimäärien mahdolliset vaikutukset jatko-opintoihin.

Oppiaineen oppimäärän yksilöllistäminen merkitsee oppilaan oppimiselle asetettavan tavoitetaso määrittelyä hänen omien edellytystensä mukaiseksi. Tavoitteiden tulee kuitenkin olla oppilaalle riittävän haasteellisia.

Oppimäärän yksilöllistamisestä määrätään erityisen tuen päätöksessä. Oppimäärää ei voida yksilöllistää ilman erityisen tuen päätöstä. Ennen erityisen tuen päätöstä tehdään pedagoginen selvitys, joka sisältää arvion oppilaan erityisen tuen tarpeesta. Jos pedagogisessa selvityksessä todetaan, että oppilaan ei tukitoimista huolimatta arvioida saavuttavan oppiaineessa yleisen oppimäärän mukaisia tavoitteita hyväksytysti, oppiaineen oppimäärä yksilöllistetään. Kunkin oppiaineen kohdalla arvioidaan erikseen, voiko oppilas opiskella oppiainetta yleisen oppimäärän mukaan vai tuleeko oppiaineen oppimäärä yksilöllistää. Jos yksilöllistettävien oppiaineiden määrää on tarpeen myöhemmin lisätä tai vähentää, tehdään uusi pedagoginen selvitys ja sen pohjalta uusi erityisen tuen päätös.

Niiden oppiaineiden, joissa oppilaan oppimäärä on yksilöllistetty, tavoitteet, keskeiset sisällöt, oppilaan edistymisen seuranta ja arviointi kuvataan oppilaan HOJKSissa. Kunkin oppiaineen opetuksesta vastaava opettaja tai, jos opettajia on useita, opettajat yhdessä laativat edellä mainitut HOJKSin sisällöt. Yksilöllistetyn oppimäärän tavoitteet ja sisällöt johdetaan oppiaineen luokkasteen yleisistä tavoitteista ja sisällöistä, usein myös alempien luokkien tavoitteita ja sisältöjä soveltamalla. Oppilaan opiskelua voidaan tukea lisäksi sopivilla opiskelumateriaaleilla, -välineillä ja -menetelmillä sekä pedagogisilla järjestelyillä.

Jos oppilas opiskelee yksilöllistettyjen oppimäärien mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana ja sanallinen arvio tähdellä (*) sekä opintojen aikaisessa että päättöarvioinnissa. Todistukseen tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt oppiaineet yksilöllistetyin oppimäärän mukaan. Oppimäärän yksilöllistäminen on ensisijainen vaihtoehto ennen oppilaan vapauttamista oppimäärän suorittamisesta. Vapauttamiseen oppimäärän opiskelusta tulee olla erityisen painavat syyt. Vapauttamisesta tehdään perusopetuslain 18 §:ssä tarkoitettu hallintopäätös. Oppilaalle, joka on muutoin kuin tilapäisesti vapautettu jonkin aineen opiskelusta, tulee järjestää vastaavasti muuta opetusta tai ohjattua toimintaa. Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden oppiaineiden opiskelusta vapauttaminen kuvataan luvussa 5.1.5.

5.1.4 OPPIAINEEN OPPIMÄÄRÄN YKSILÖLLISTÄMINEN JA OPETUKSESTA VAPAUTTAMINEN, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA

Toimintatavat ovat samat kuin erityisen tuen piiriin siirrettäessä.

5.1.5 PIDENNETTY OPPIVELVOLLISUUS

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, voi oppivelvollisuus alkaa vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin ja kestää 11 vuotta. Esiopetus voi pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa oppilaan valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin. Pidentetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vammaiset lapset. Heitä ovat muun muassa näkö- ja kuulovammaiset sekä muutoin ruumiillisesti tai henkisesti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidentettyyn oppivelvollisuuteen.

Päätös pidentetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidentetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidentetyn oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoilla:

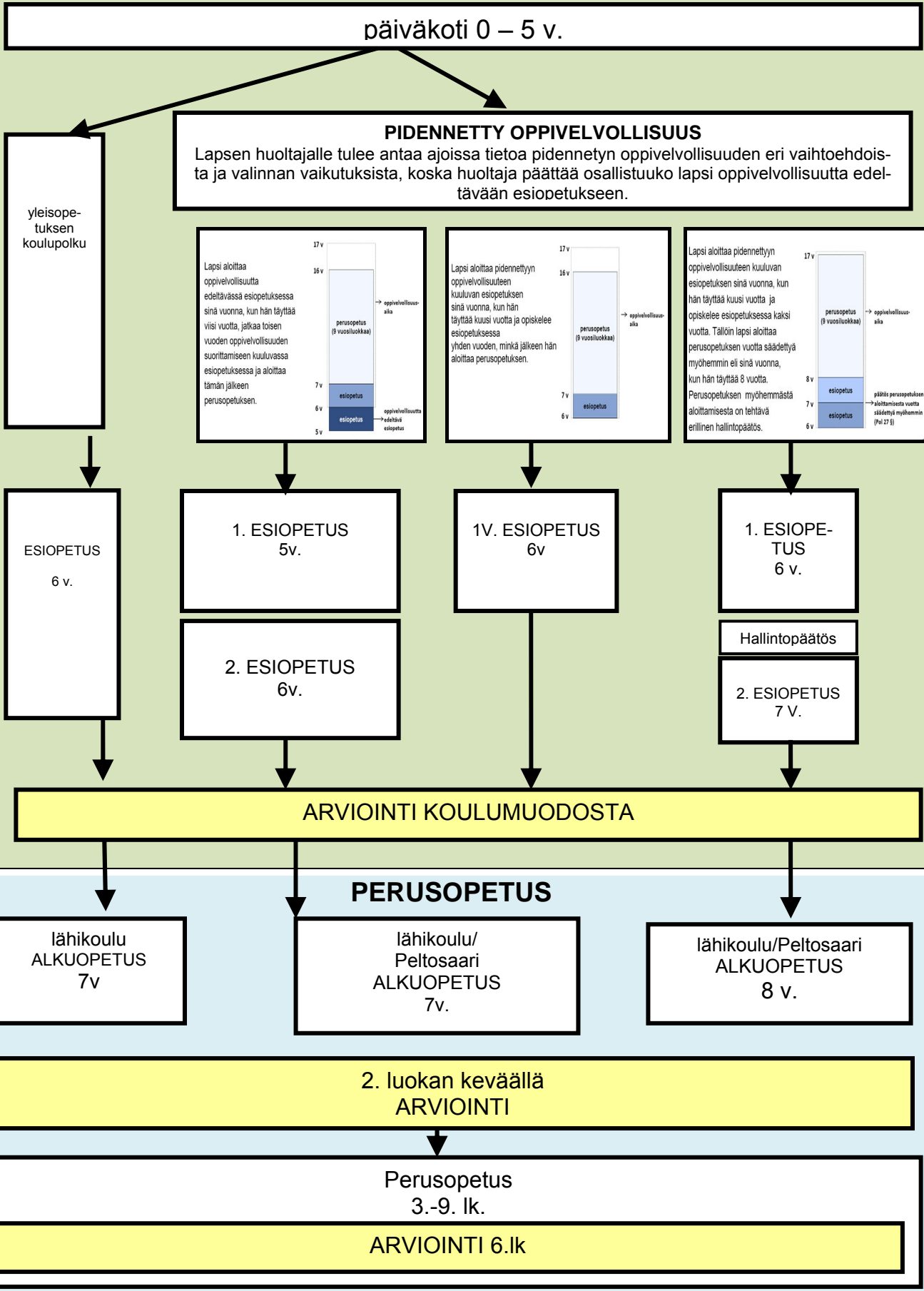
- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalle, erityistä tukea saavalle lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma esiopetuksen alkaessa. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan tarvittaessa järjestää siten, ettei yhteisenä aineena opeteta toista kotimaista kieltä eikä vierasta kieltä, oppiaineita voidaan yhdistää oppiainekokonaisuuksiksi ja jakaa osa-alueisiin siten kuin paikallisessa opetussuunnitelmassa määrätään.

Jos oppilas ei enää kuulu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, tulee tehdä päätös pidennetyn oppivelvollisuuden päättämisestä, jolloin oppilas siirtyy yleisen oppivelvollisuuden piiriin.

Vaihtoehtoiset pidennetyn oppivelvollisuuden järjestämistavat VAKA

Opetuksen järjestäminen

Pääsääntöisesti oppilaiden esiopetus alkaa 6-vuotiaana ja kestää tarvittaessa kaksi vuotta. Pidentyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus pyritään järjestämään oman asuinalueensa lähikoulun esi- ja perusopetuksessa oman ikäluokkansa mukaisesti. Jos pidennetyn oppivelvollisuuden oppilas kykenee ensimmäisen esiopetusvuotensa jälkeen jatkamaan ikätasonsa mukaisesti alkuopetukseen, jatkaa hän opiskeluaan omassa lähikoulussaan. Oppilaan taitotason ja kykyjen mukaan opetusta voidaan integroida muiden pienryhmien tai yleisopetuksen opetusryhmien kanssa.

Toimintatavat

Pidentyn oppivelvollisuuden oppilaan opetuksen tavoitteet johdetaan yleisopetuksen opetussuunnitelmasta, jonka pohjalta laaditaan HOJKS. Tästä poikkeuksena ovat vaikeasti kehitysvammaiset oppilaat, joiden opetuksen on katsottu olevan perustellumpaa toteuttaa toiminta-alueittain. Jos alkuopetuksessa katsotaan, että oppilas ei pysty opiskelemaan joitain tai yhtäkään lukuvuoden oppiainetta yleisen opetussuunnitelman mukaan, tulee oppiaineet yksilöllistää yksitellen. Opetuksen suunnittelu ja toteuttaminen edellyttää oppilaan, huoltajan, opettajien sekä muun henkilöstön ja eri asiantuntijoiden tarvepohjaista yhteistyötä. Opetus on kokonaisvaltaista ja sitä tuetaan tarvittaessa eri terapiamuodoin.

Lähtökohtana on oppilaan ikäkausi ja edellytykset huomioiva opetus. Oppilaan taidot ja yksilölliset tarpeet otetaan huomioon, kun eri oppiaine- ja aihealueita yhdistetään niin, että oppilas saa perusopetuksessa hyvät valmiudet itsenäiseen kasvuun ja kehitykseen koko elämänkaari huomioiden. Opetuksen tavoitteena ovat oppilaan tiedollisten ja taidollisten valmiuksien kehittäminen niin, että oppilas saa koko kykypotentiaalinsa optimaalisesti käyttöönsä.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (HOJKS) kirjataan kaikki mahdolliset tukitoimet ja järjestelyt joilla oppilasta tuetaan. Erityisen tuen tasolla oppilaan tuntimäärät voivat poiketa yleisestä tuntimäärästä, kun se on tarkoituksenmukaista oppilaan terveyteen liittyvistä syistä. Kunkin oppilaan kohdalla voidaan myös harkita, onko tarkoituksenmukaista opettaa toista kotimaista kieltä tai vierasta kieltä. Pyrkimys on kuitenkin mahdollisimman normaaliin tuntimäärään ja oppiainejakamaan. Jos kuitenkin esimerkiksi katsotaan, että englannin kieli on tarkoituksenmukaisempaa korvata esimerkiksi äidinkielellä, tulee muutoksen tarpeesta keskustella huoltajien kanssa, kirjata muutosesitys pedagogiseen selvitykseen, ja käsitellä asia koulun kolmiportaisen tuen moniammatillisessa yhteistyöryhmässä. Jos oppilas saa vapautuksen ensin mainitun aineen opiskelusta, kirjataan menettelytavat perusteluineen HOJKSiin. Oppilaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman seurannasta ja arvioinnista puolivuositain sovitaan yhdessä huoltajien ja oppilasta opettavien ja kuntouttavien tahojen kanssa.

Yhteistyö esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen kanssa

Varhaiskasvatuksessa lapsi ohjataan Huolen toimintamallin mukaisesti tarkempiin tutkimuksiin silloin, kun huoli lapsesta herää. Asiasta voidaan keskustella vanhempien, lastenneuvolan terveyden hoitajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa perhetapaamisessa. Lapsen asiaa voidaan vanhempien suostumuksella käsitellä moniammatillisesti Pienten lasten alueellisissa ryhmissä (pily), Lasten kuntoutustyöryhmässä tai lastenneurologin ja -psykiatrin Nepsy-konsultaatiossa, joissa päätetään jatkotutkimuksista tai kuntoutuksesta.

Varhaiskasvatuksen tiedonsiirto esiopetukseen toteutetaan esiopetusta edeltävänä keväänä yhteistyöpalaverissa, jossa suunnitellaan lapsen koulupolku vanhempien ja moniammatillisen työryhmän kanssa.

Muu yhteistyö sekä eri toimijoiden vastuut ja työnjako

Oppilaan kuntoutuksesta vastaavat kouluterveydenhoidon ja sosiaalitoimen vastuhenkilöt. Kuntouttavaa toimintaa voidaan antaa osana koulun opetusta, kotona tai kuntoutusyksikössä. Kuntouttavan toiminnan suunnittelusta vastaavat yhteistyössä oppilaan huoltajat, kuntoutuksesta ja opetuksesta vastaavat henkilöt.

Kouluterveydenhuolto on yhteistyössä tukemassa oppilaan oppimista ja koulunkäyntiä. Lapsi voi vammaisuuden tai sairauden vuoksi saada lääkinällistä kuntoutusta, joka voi edesauttaa lapsen itsenäistä selviytymistä ja parantaa tai ylläpitää työ- tai toimintakykyä. Kouluterveydenhuolto järjestää oppilaille laajennettua terveystarkastusta ensimmäisellä, viidennellä sekä kahdeksannella luokalla.

Aamu- ja iltapäivähoito järjestetään kunnassa toimivien koulujen 1. ja 2. vuosiluokan oppilaille, 3.-5.vuosiluokkien oppilaille, joille on tehty erityisen tuen päätös sekä kehitysvammaisille oppilaille, lukuun ottamatta oppilaita, joille iltapäivätoimintaa järjestetään erityishuoltolain nojalla (POL17§:n).

Yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa

Yhteistyö kodin ja koulun välillä on jatkuvaa vuorovaikutusta ja vastuunottoa oppilaan kokonaiskehityksestä. Toimintatavan muotoina ovat henkilökohtaiset tapaamiset, HOJKS-palaverit, koulun järjestämät vanhempainillat sekä sähköinen viestintäjärjestelmä, johon oppilaille sekä huoltajilla on tunnukset. Koululla on aloitevastuu koteihin. Oppilaan tuenrakenteeseen liittyvät muutokset tulee saattaa huoltajien tietoon. Oppilaalle ja huoltajalle annetaan tilaisuus tulla kuulluksi.

Oppiainekokonaisuudet ja oppiaineen korvaaminen toisella oppilaineella

Opetuksen ja kasvatuksen eheyttämistä voidaan tehdä oppiainerajoja ylittäen eri oppiainekokonaisuuksissa. Tavoitteena on laajempi ja kokonaisvaltaisempi käsitys ympäröivästä yhteiskunnasta. Eri oppiainekokonaisuuksia voidaan toteuttaa yksittäisen luokan ja koko koulun yhteisissä tapah-

tumissa. (kts. liite 1). Oppiainekokonaisuuksissa käsitellään oppiaineiden keskeiset sisältöalueet oppilaalle asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Oppilaanohjaus

Oppilaanohjaus sisältää koulutus-, ammatinvalinta- ja työelämä tietoutteen liittyviä teemoja. Oppituntien sisällöillä pyritään kehittämään oppilaiden opiskelu-, ammatinvalinta- ja työelämävalmiuksia. Opinto- ja oppilaanohjaus on oppilaiden, opettajien ja huoltajien yhteistoimintaa. Oppilaanohjaus sisältää vierailuja erilaisiin työpaikkoihin sekä käytännön tutustumista jatko-opiskeluvaihtoehtoihin ja työelämään koulutuskokeilujen ja työharjoitteluiden muodossa.

Oppilaanohjauksen tavoitteet ja sisältöalueet

- tukea oppilaan kasvua ja kehitystä
- tutustuttaa eri ammatteihin, työtehtäviin ja työelämän mahdollisuuksiin
- auttaa vahvistamaan opiskeluvalmiuksia ja sosiaalisia taitoja
- tukea ja ohjata oppilasta jatko-opiskeluja koskevissa ratkaisuissa
- realisoida tulevaisuuden vaihtoehtoja
- jakaa tietoa ammanteista ja jatko-opiskelumahdollisuuksista
- järjestää koulutus- ja työkokeilut yhteistyössä huoltajien kanssa peruskoulun loppuvaiheessa
- perehdyttää huoltajat oppilasta palveleviin vaihtoehtoihin
- työelämään tutustumiset
- koulutuskokeilut

5.1.6 TOIMINTA-ALUEITTAINEN OPISKELU, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA

Yleiset tavoitteet

Riihimäellä toiminta-alueittaista opetusta annetaan Peltosaaren koulussa. Opetusryhmä on toimintakykyprofiililtaan laaja ja epäyhtenäinen usein esiintyvän monivammaisuuden sekä vammojen vaikea-asteisuuden vuoksi. Opetuksen yleiset tavoitteet ovat samat kuin Riihimäen kaupungin perusopetuksen opetussuunnitelmassa.

Toiminta-alueittaista opetusta annetaan tavoitejohtoisesti. Tällä tarkoitetaan sitä, että kunkin oppilaan toimintakyky ja yksilölliset tarpeet huomioidaan tavoitteita asetettaessa ja menetelmiä valittaessa. Oppimistavoitteiden on oltava merkityksellisiä oppilaan ja hänen perheensä elämänlaadun kannalta. Keskeistä on se, mitä taitoja oppilas elämässään nyt ja tulevaisuudessa tulee tarvitsemaan ja mitkä taidot kulloinkin mahdollistavat oppilaan osallistumisen lähiympäristönsä iänmukaiseen toimintaan. Tiedon saaminen kunkin oppilaan kannalta oleellisista taidoista edellyttää tiivistä ja moniammatillista yhteistyötä vanhempien sekä oppilaan lähiympäristön kanssa.

Opetuksen tavoitteet, menetelmät, oppimisen seuranta ja arviointi

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma sisältää suunnitelman oppilaan opetuksen sisältöalueista, tavoitteista ja menetelmistä. Suunnitelmaan tulee kirjata oppilaan yksilölliset tavoitteet toiminta-alueittain, opetusvälineet, -menetelmät ja opetukseen tarvittava tuki. Oppilaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman seurannasta ja arvioinnista puolivuositain sovitaan yhdessä huoltajien ja oppilasta opettavien ja kuntouttavien tahojen kanssa. Opetuksen suunnitteluun ja toteutukseen kuuluu kiinteänä osana myös oppimisen päivittäinen seuranta. Seuranta on pääsääntöisesti oppilaan toiminnan havainnointia normaalin päivärytmin puitteissa.

Toiminta-alueisiin liittyvät tavoitteet ja sisällöt osa-alueittain

Opetussuunnitelmaan kuuluvat toiminta-alueet ovat *motoriset taidot, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot*. Oppimiseen tarvittavia työskentelytaitoja harjoitellaan erityisesti oppilaan kommunikaatio- ja sosiaalisia taitoja kehittämällä. Tavoitejohtoisessa opetuksessa oppilaan yksilölliset tavoitteet ohjaavat sopivien opetusmenetelmien valinnassa. Taitoja harjoitellaan oppilaan kannalta luonnollisissa tilanteissa ja merkityksellisissä ympäristöissä yksilö- ja ryhmäopetustilanteissa. Oppilasta kannustetaan osallistumaan toimintaan omien taitojensa mukaisesti ja antamalla hänelle riittävästi ohjausta tehtävistä suoriutumiseen.

Motoriset taidot

Motoristen taitojen oppimisen tavoitteena on vahvistaa oppilaan kehon hahmotusta, edistää kokonais- ja hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä antaa mahdollisuuksia monipuolisesti harjoitella taitoja arjen eri tilanteissa. Motoristen taitojen opetus sisältää motoristen toimintojen suunnittelua ja ohjausta, tasapainon, koordinaation, rytmin, kestävyuden ja lihasvoiman kehittämiseen liittyviä osa-alueita, kuten:

a) Kehon hahmotus

- oman vartalon hahmotus
- eri vartalon osien hahmotus
- vartalon eri puolien hahmottaminen
- kehon osien nimeäminen
- kehon osien suhde toisiinsa ja ympäristöön
- kuinka kehoa ja sen osia liikutetaan
- kehon rentoutus
- tarkkuus, varovaisuus ja rohkeus liikkumisessa

b) Karkeamotoriikka

- päänkannatus, niskan ja hartiaseudun hallinta

- tasapaino- ja liikkumistaidot (istuminen, seisominen, kiipeäminen, kääntyminen, ryömiminen, konttaaminen, kävely, juoksu, hyppy, liikkuminen apu- ja liikuntavälineiden avulla)
- esineiden käsittelytaidot (veto, pyörittäminen, pomputus, kuljetus)

c) Hienomotoriikka

- käsien liikuttaminen
- sormien liikuttaminen
- tavoittelemisen, tarttumisen, painaminen ja otteen irrottaminen
- ranteen käytön hallinta
- peukalon käytön eriytyminen (pinsettiote, kynäote jne.)
- kätisyys
- esineiden tarkoituksenmukainen käsittely
- silmä-käsiyhteistyön kehittyminen
- liikkeen sujuva rytminen ja sarjallinen tuottaminen

Kommunikaatiotaidot

Kommunikaatiotaitojen oppimisen lähtökohtana on kontaktin muodostuminen oppilaan kanssa ja sen pohjalle rakentuva kommunikoinnin ymmärtämisen ja tuottamisen harjoittelu. Tavoitteena on, että oppilas on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa, tulee ymmärretyksi ja ymmärtää itsekin muita ryhmän oppilaita ja aikuisia. Oppilaalle turvataan mahdollisuus käyttää itselleen luonteenomaisia tapoja kommunikoida. Oppilaalla tulee olla käytettävissään vaihtoehtoisia kommunikaatiokeinoja. Kielen ja kommunikaation opetus sisältää kielellistä tietoisuutta, ilmaisua, käsite- ja sanavarastoa, viittomien, merkkien, symbolien, kirjainten ja sanojen tunnistamista ja käyttöä sekä ajattelua kehittäviä osa-alueita kuten:

a) Suun alueen lihasten hallinta ja kehittyminen

b) Orientoitumisreaktion muodostuminen

- aktiivinen kuunteleminen
- katsekontakti
- jaettu tarkkaavaisuus

c) Kielellinen tietoisuus

- symbolifunktion kehittyminen
- eri aistikanavien kautta saadun tiedon yhdistäminen oikeaan asiayhteyteen

d) Ilmaisujen ymmärtäminen ja itsensä ilmaiseminen

- oman nimen tunnistaminen

- kehotusten ja kiellon ymmärtäminen
- kielellisten ja ei-kielellinen ilmaisujen ymmärtäminen: omien ja toisten tunteista, tahdosta, toiveista ja tarpeista havaintojen tekeminen
- oman kommunikaatiotavan löytyminen sekä sanojen ja lauseiden tuottaminen puhuen tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä käyttäen
- tunteista, tahdosta, toiveista ja tarpeista kertominen
- valintojen tekeminen ja päätöksentekoon osallistuminen

e) Käsité- ja sanavaraston kehittäminen

- nimeäminen
- kuullun erottelu ja ymmärtäminen
- kielellinen luokittelu

f) Kirjainten ja sanojen tunnistaminen

- oman etu- ja sukunimen tunnistaminen kirjoitettuna
- tuttujen sanojen tunnistaminen kirjoitettuna
- isojen ja pienten kirjainten tunnistaminen
- kirjain-äänne vastaavuus
- tavutaso
- sanataso

Sosiaaliset taidot

Sosiaalisten taitojen oppimisen tavoitteena on oppilaan vuorovaikutustaitojen kehittyminen. Oppilaan itsetuntemusta ja oppimismotivaatiota tuetaan luomalla edellytykset onnistumisen kokemukseen ja vahvistamalla myönteistä sosiaalisen oppimisen ilmapiiriä. Opetuksen tulee sisältää sosiaalisissa ympäristöissä toimimista sekä vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelua tukevia osalueita, kuten:

a) Tunteiden tunnistaminen ja itsehallintataidot

- perustunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen
- tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen
- oman käyttäytymisen sääteleminen tilanteeseen sopivalla tavalla
- sosiaalisten syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen
- oma-aloitteisuus ja valintojen tekeminen
- erilaisiin ympäristöihin tutustuminen ja niissä toimiminen

b) Vuorovaikutustaidot ja kanssakäyminen

- toisen ihmisen huomaaminen ja läheisyyden sietäminen
- ystävyys osoittaminen ja ylläpito

- tilanteisiin liittyvien merkittävien vihjeiden havaitseminen ja niihin reagoiminen
- toimintojen aloittaminen, ylläpitäminen ja lopettaminen vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa
- avun vastaanottaminen ja pyytäminen
- onnistumisesta nauttiminen ja toisten kannustaminen
- tietoisuus omasta ikäryhmästä, eri yhteisöistä ja niissä toimiminen
- toisten auttaminen
- toisen asemaan asettuminen

Päivittäiset taidot

Päivittäisten taitojen oppimisen tavoitteena on lisätä oppilaan aktiivista osallistumista elinympäristön toimintaan sekä edistää omatoimisuutta ja itsenäistymistä. Päivittäisten taitojen harjoittelu luo mahdollisuuksia motoristen taitojen, kielen ja kommunikaation, sosiaalisten sekä kognitiivisten taitojen kehittymiselle ja harjoittelulle. Ne puolestaan vahvistavat päivittäisten taitojen hallintaa. Opetuksen tulee sisältää terveyttä ja turvallisuutta, arkipäivän elämäntaitoja, asumista ja ympäristössä liikkumista sekä vapaa-ajan viettoa käsitteleviä osa-alueita, kuten:

a) Ruokailu

- tarvittavat suunmotoriikan taidot
- osittain itsenäinen ja itsenäinen juominen
- osittain itsenäinen ja itsenäinen ruokailuvälineiden käyttö
- hyvien pöytätapojen hallinta
- ruoan annostelu lautaselle
- osallistuminen ruokailuun liittyviin askareisiin
- peruseruokalajien tunnistaminen ja nimeäminen
- helppojen välipalojen valmistaminen

b) Siisteyskasvatus

- WC:n käyttö osittain itsenäisesti ja itsenäisesti
- aloitteen tekeminen WC-tarpeesta
- peseytyminen osittain itsenäisesti ja itsenäisesti

c) Pukeutuminen

- osallistuminen riisuutumiseen, osittain itsenäinen ja itsenäinen riisuutuminen
- osallistuminen pukeutumiseen, osittain itsenäinen ja itsenäinen pukeutuminen
- omien vaatteiden tunnistaminen
- sään ja tilanteen mukaan pukeutuminen

d) Terveys ja turvallisuus

- sääntöjen noudattaminen yhteisöissä ja liikenteessä

- avun pyytämisen ja tarpeiden ilmaisemisen oppiminen
- nuoreksi kasvaminen ja itsestä huolehtiminen

e) Arkipäivän elämäntaitoja

- osallistuminen asioimiseen lähiympäristössä
- asioiminen mm. kirjastossa ja uimahallissa
- vuosirytmiiin liittyviin vuodenaikoihin ja vuotuisiin juhliin tutustuminen
- valitseminen, henkilökohtaisten tarpeiden ja mieltymysten ilmaiseminen

Kognitiiviset taidot

Kognitiivisten taitojen oppimisen tavoitteena on, että oppilas aktivoituu ja oppii käyttämään aistejaan ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Opetuksen tulee tukea oppimiseen, muistamiseen ja ajattelemiseen liittyvien prosessien kehittymistä. Oppiaineiden sisällöistä voidaan saada aineistoa kognitiivisten taitojen oppimiseen. Kognitiivisten taitojen tulee sisältää aistien stimulointia ja harjoittamista, valinnan, luokittelun, ongelmanratkaisun ja päätöksenteon sekä syy-seuraussuhteen oppimista edistäviä osa-alueita, kuten:

a) Aistit ja niiden käyttö

- haju-, maku-, kuulo-, näkö- ja tuntoaistien kehittyminen
- minä- ja maailmankuvan selkiintyminen aistien kautta saatavan tiedon kautta

b) Esineiden pysyvyys, visuaalinen tavoittelu ja avaruudellinen hahmottaminen

- esineen havaitseminen ja liikkuvan kohteen seuraaminen katseella
- esineiden löytäminen ympäristöstä
- esineisiin tarttuminen tavoitteellisesti
- esineillä työskentelemisen oppiminen
- ympäristön havainnoiminen, jäsentäminen ja arvioiminen eri aisteja hyödyntäen
- avaruudellisten peruskäsitteiden oppiminen (esim. koko ja sijainti)

c) Ajan hahmottaminen

- päivärytmi
- viikkorytmi
- kuukaudet ja vuodenaajat
- kokemuksiin pohjautuva ajantajun kehittyminen

d) Ongelmanratkaisu ja päätöksenteko

- oma-aloitteisuus ongelmanratkaisussa
- luottamus omiin taitoihin
- apuvälineiden hyödyntäminen ongelmanratkaisussa

- opitun asian käyttäminen eri paikoissa ja tilanteissa

e) Syy-seuraussuhteen ymmärtäminen

- tapahtumien järjestyksen ymmärtäminen ja ennakoiminen
- valitseminen kahden tai useamman vaihtoehdon välillä
- oman toiminnan vaikutuksen ymmärtäminen
- toisen toiminnan vaikutuksen ymmärtäminen

f) Jäljittely- ja leikki-aidot

- kontaktissa oleminen vuorovaikutusleikissä
- motorinen jäljittely
- verbaalinen jäljittely
- symbolisen leikin taito
- vuorottelun taito
- oman tahdon ilmaiseminen ja valinnat

g) Käsité- ja sanavaraston kehittäminen

- nimeäminen
- kuullun erottelu ja ymmärtäminen
- kielellinen luokittelu ja vertailu

h) Kirjainten ja sanojen tunnistaminen

- oman etu- ja sukunimen tunnistaminen kirjoitettuna
- tuttujen sanojen tunnistaminen kirjoitettuna
- isojen ja pienten kirjainten tunnistaminen
- kirjain-äänne vastaavuus
- tavutaso
- sanataso

i) Lukukäsitteen ymmärtäminen

- lukujonon luettelemisen taito
- yksi yhteen vastaavuuden ymmärtäminen
- numerosymbolien hallinta

5.2 OHJAUKSELLINEN JA MUU TUKI

5.2.1 KODIN JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea.

Oppilas elää samanaikaisesti kodin ja koulun vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja koko kouluyhteisön hyvinvointia.

On tärkeää, että huoltajilla on mahdollisuus osallistua koulun kasvatustyön tavoitteiden asettamiseen, suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajien ja oppilaiden kanssa. Koulun on oltava yhteistyössä huoltajan kanssa niin, että hän voi osaltaan tukea lapsensa tavoitteellista oppimista ja koulunkäyntiä. Kodin ja koulun yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö- että yksilötasolla.

Vastuu kodin ja koulun yhteistyön edellytysten kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyö edellyttää koulun henkilöstön aktiivisuutta ja aloitteellisuutta sekä keskustelua ja tiedottamista huoltajan, opettajan ja oppilaan oikeuksista sekä velvollisuuksista. Yhteistyön lähtökohtana on eri osapuolien keskinäinen kunnioitus. Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta. Huoltajille annetaan tietoa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, opintoihin liittyvästä arvioinnista, oppilaan tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajan mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliin yhteistyöhön sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen.

Kodin ja koulun yhteistyössä seurataan oppilaan poissaoloja. Luvattomista poissaoloista tulee ilmoittaa oppilaan huoltajalle. Koulun tulee antaa huoltajille tietoa oppilashuollon toiminnasta sekä kouluyhteisön toimintamalleista ja tiedottamiskäytänteistä erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa. Käsiteltäessä yksittäisen oppilaan tukeen liittyvää asiaa, oppilaan huoltajalle tulee antaa tietoa oppilasta koskevien tietojen käsittelyyn, tietojensaantiin ja niiden luovuttamiseen sekä salassapitoon liittyvistä kysymyksistä. Huoltajan kanssa tulee käydä läpi esimerkiksi huoltajan yksilöidyn kirjallisen suostumuksen merkitys oppilasta koskevan asian käsittelyssä sekä yhteistyön merkitys oppilaan kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Ensimmäisten vuosiluokkien ai-

kana jatketaan esiopetuksen aikana syntynyttä yhteistyötä ja luodaan pohja myös huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle.

Erilaisia kodin ja koulun vuoropuhelua tukevia yhteistyömuotoja tulee kehittää koko perusopetuksen ajan ja erityisesti siirryttäessä kouluasteelta toiselle tai muissa siirtymävaiheissa. Tieto- ja viestintätekniikkaa käytetään parantamaan ja monipuolistamaan tiedon kulkua ja yhteydenpitoa kodin ja koulun välillä. Yhteistyö järjestetään siten, että oppilashuollon ja moniammatillisen yhteistyöverkoston avulla oppilaan koulunkäyntiä ja hyvinvointia voidaan tukea. Perusopetuksen päättövaiheessa huoltajalle tulee antaa tietoa ja mahdollisuus keskustella oppilaan jatkokoulutukseen liittyvistä kysymyksistä ja mahdollisista ongelmista oppilaanohjaajan ja oppilashuollon eri asiantuntijoiden kanssa.

5.2.1 KODIN JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA

Kodin ja koulun välisen yhteistyön tavoitteena ovat vuorovaikutuksellisuus ja säännöllisyys. Toimintatavan muotoina ovat henkilökohtaiset tapaamiset, koulun järjestämät vanhempainillat sekä sähköinen asiointijärjestelmä (lukuvuonna 2010 - 2011 käyttöön otettiin Fronter-järjestelmä ja elokuussa 2014 Helmi-viestintä). Koululla on yhteistyön aloitevastuu.

Poissaolojen seuranta tapahtuu sähköisesti. Kaikki selvittämättömät poissaolot näkyvät sähköisessä asiointijärjestelmässä huoltajille ja tarvittaessa luokanopettaja/-valvoja ilmoittaa poissaolot niin, että vanhemmat todella saavat tiedon esim. soittamalla tai postitse. Luvattomissa poissaoloissa edetään Riihimäen kolmiportaisen tuen ja oppilashuollon käsikirjassa tarkemmin kuvatun prosessin mukaisesti.

Yhteistyön toteutumista seurataan ja arvioidaan koulussa sisäisesti. Ongelma- ja kurinpitotilanteita varten koululla tulee olla selkeä toimintasuunnitelma. Tarvittaessa tehdään moniammatillista yhteistyötä ja hyödynnetään erilaisten tukitahojen osaamista ongelmien selvittämiseksi.

5.2.2 OHJAUKSEN JÄRJESTÄMINEN

Jokaisella oppilaalla on oikeus saada opetuksen lisäksi ohjausta. Ohjaustoiminnantarkoituksena on tukea oppilaan onnistumista perusopetuksen eri vaiheissa, vahvistaa opiskelutaitoja ja itseohjautuvuutta sekä kehittää oppilaan valmiuksia tehdä opintojaan koskevia valintoja perusopetuksen aikana ja sen jälkeen. Opintojen edetessä työelämään tutustumisen ja tulevaisuuden vaihtoehtojen suunnittelemisen merkitys kasvaa. Ohjauksella vahvistetaan myös yhteistyötaitoja sekä kykyä toimia erilaisissa ryhmissä ja ottaa vastuuta omasta ja yhteisestä työstä. Ohjauksen tehtävänä on osaltaan estää oppilaiden syrjäytymistä ja edistää tasa-arvoa. Oppilaanohjauksen tehtävä sekä

yleiset tavoitteet ja tavoitteet vuosiluokilla 1–2, 3–6 ja 7–9 täsmennetään luvussa 7.21. Ohjaustoinnin tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, esiopetuksen tuottamat valmiudet huomioonottava ja toisen asteen opintoihin ohjaava jatkumo. Ohjauksesta huolehtivat opettajat ja oppilaanohjaaja sekä muu henkilöstö, jotka toimivat yhteistyössä oppilaan koko perusopetuksen ajan ja eri nivelvaiheissa.

Työelämään tutustumisen keskeisiä toteuttamismuotoja ovat työelämän ja yhteiskunnan eri osaluokkien edustajien vierailut oppitunneilla, työpaikkakäynnit, erilaiset yhteistyöprojektit, eri alojen tiedotusmateriaalin käyttö opetuksessa sekä työelämään tutustumisjaksot (TET) tai työpaikalla tapahtuva opiskelu. Eri oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien opetukseen tulee sisällyttää ainesta, joka liittyy opiskelun tuottamat tiedot ja taidot työelämän vaatimuksiin ja mahdollisuuksiin. Oppilaalla ja huoltajalla tulee olla mahdollisuus saada tietoa perusopetuksen työtavoista, valinnanmahdollisuuksista ja niiden merkityksestä oppilaan oppimiselle, opinnoille ja tulevaisuudelle. On tärkeää, että huoltajalla on tarvittaessa mahdollisuus keskustella koulun edustajien kanssa oppilaan opiskeluun ja valintoihin liittyvistä kysymyksistä.

Ohjaus osana yleistä tukea

Jokaisen opettajan tehtävänä on ohjata oppilasta koulunkäynnissä ja eri oppiaineiden opiskelussa edellä esitettyjen tavoitteiden mukaisesti ja siten ehkäistä ennalta opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä. Opettajan tehtävänä on myös oppilaiden persoonallisen kasvun, kehityksen ja osallisuuden tukeminen. Ohjaus liittyy kaikkiin opetustilanteisiin, oppiaineisiin ja oppilaalle annettavaan arviointipalautteeseen. Monipuolista palautetta käytetään suunnitelmallisesti oppilaiden kannustamiseen ja ohjaamiseen.

Ohjaus tehostetun tuen aikana

Ohjauksen näkökulma otetaan huomioon arvioitaessa oppilaan tarvetta tehostettuun tukeen. Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan yleisen tuen aikana saaman ohjauksen riittävyys ja kohdentuminen oppilaan tarpeita vastaavasti. Tehostetun tuen alkaessa tehtävään oppimissuunnitelmaan kirjataan tarvittaessa myös oppilaan ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Huomiota kiinnitetään oppilaan opiskelutavoissa ja -taidoissa tai yhteistyötilanteissa mahdollisesti ilmeneviin tuen tarpeisiin sekä taitoja vahvistaviin ja opiskelumotivaatiota lisääviin toimintatapoihin ja opiskelun sisältöihin. Ohjauksella vahvistetaan tukea tarvitsevan oppilaan itseluottamusta ja ymmärrystä opiskelun merkityksestä omalle tulevaisuudelle.

Ohjaus erityisen tuen aikana

Ennen erityisen tuen päätöstä, osana pedagogista selvitystä, arvioidaan tehostetun tuen aikana annetun ohjauksen riittävyys ja vaikutus sekä oppilaan tarpeet yksilölliseen ja ryhmässä tapahtuvaan ohjaukseen jatkossa. Erityisen tuen päätöksen jälkeen oppilaalle laadittavaan HOJKSiin kirjataan myös ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet. Ohjauksen avulla jatketaan oppilaan opis-

kelu- ja yhteistyötaitojen sekä itseluottamuksen, opiskelumotivaation ja työelämäntuntemuksen vahvistamista. Päätösvaiheen ohjauksessa on tärkeä tuoda esille oppilaalle soveltuvia jatko-opintomahdollisuuksia ja selvittää oppilaan tarvitseman tuen jatkuminen. Ohjauksellista tukea suunniteltaessa tehdään tiivistä yhteistyötä oppilaan ja huoltajan kanssa sekä hyödynnetään myös oppilashuollon palveluista vastaavan henkilöstön ja oppilasta mahdollisesti avustavan muun henkilöstön asiantuntemusta.

5.2.2. OHJAUKSEN JÄRJESTÄMINEN, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA

Ohjaustoiminnan tavoitteena on ohjata oppilasta löytämään omat vahvuutensa ja etenemään sitä kautta suunnitelmalliseen opiskeluun ja realistiseen jatkotavoitteiden asetteluun. Riihimäellä toimitaan yhteistyössä eri koulujen ja oppilaitosten, paikallisen työ- ja elinkeinoelämän sekä muiden, ohjauksen kannalta keskeisten toimijoiden kanssa. Työelämän tutustumisen ja TET – jakson tavoitteet, toimintatavat ja arviointi määritellään koulukohtaisessa osiossa. Oppilas ja hänen huoltajansa saavat tietoa oppilaanohjaukseen kuuluvista seikoista opettajilta, opinto-ohjaajilta tai rehtorilta henkilökohtaisesti tai yleisellä tasolla sähköisesti, kirjallisesti tai suullisesti (liite 02. Oppilaan ja opintojenohjaus Riihimäen seudulla/toimintamatriisi)

5.2.3 TULKITSEMIS- JA AVUSTAJAPALVELUIDEN JÄRJESTÄMINEN

Vammaisella ja muulla tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarkoituksena on taata oppilaalle oppimisen ja koulunkäynnin perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön oppimisympäristö.

Oppilas voi tarvita tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä puutteellisten kommunikaatiotaitojensa vuoksi. Kielellisen vuorovaikutuksen mahdollisuus ja tukeminen kaikkina koulupäivinä edistää oppilaan kehitystä, sosiaalista kasvua ja osallisuutta kouluyhteisössä. Tavoitteena on, että sekä toiset oppilaat että oppilaan kanssa toimivat aikuiset tuntevat oppilaan tavan kommunikoida.

Oppilaan omien kommunikaatiotaitojen kehittäminen mahdollistaa tasavertaisen vuorovaikutuksen muiden kanssa. Kieli on oppimisen keskeinen väline ja kielen kehittyminen vaikuttaa ajattelun ja tunteiden kehitykseen sekä oppilaan identiteetin muotoutumiseen.

Oppilaan kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä kommunikoinnin tuen eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa eri asiantuntijoita. Lisäksi suunnitellaan muutkin tukitoimet, kuten oppi-

laan sijoittuminen luokkatilassa, yksilölliset oppi- ja opetusmateriaalit ja oppilaan mahdollisesti tarvitsemat apuvälineet.

Tulkittamisessa avustava henkilö voi tukea oppimistilanteissa yhtä tai useampaa oppilasta samanaikaisesti. Myös opettaja voi tukea oppilaita kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antaman tuen tulee edistää oppilaan itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä oppilasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta oppimisestaan ja koulunkäynnistään.

Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle oppilaalle tai koko opetusryhmälle. Oppilas-kohtainen tuki voi olla osa- tai kokoaikaista. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa sekä arvioida oppilaan ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja tukee oppilasta oppimiseen ja koulunkäyntiin sekä oppimista tukevaan kuntoutukseen liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai terapeuttien ohjeiden mukaisesti ja osallistuu tarvittaessa tuen suunnitteluun. Hän ohjaa oppilasta koulun päivittäisissä tilanteissa. Tulkittamis- ja avustajapalveluiden järjestämisestä päättää opetuksen järjestäjä.

Oppilaan tulkittamis- ja avustajapalveluiden tarve, määrä ja laatu arvioidaan oppilaan opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen oppilaan huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja.

Tulkittaminen ja avustaminen osana yleistä tukea

Oppilas saattaa tarvita tulkittamis- tai avustajapalveluita ilman, että hänellä on tarvetta muuhun tukeen. Etenkin avustajapalvelun tarve saattaa olla myös lyhytaikainen. Oikea-aikainen ja riittävä tulkittamisapu ja mahdollisuus puhetta tukeviin ja korvaaviin kommunikaatiokeinoihin tukee oppilaan oppimista ja ehkäisee oppimisvaikeuksien syntymistä ja vaikeutumista. Avustajan antama tuki parantaa yksittäisen oppilaan tai opetusryhmän oppimisen ja koulunkäynnin edellytyksiä. Sen avulla voidaan joskus ehkäistä kokonaan tehostetun tai erityisen tuen tarve.

Tulkittaminen ja avustaminen tehostetun tuen aikana

Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota, arvioidaan oppilaan tulkittamis- ja avustajapalvelujen tarve. Jos oppilas on saanut tulkittamis- ja avustajapalveluja yleisen tuen aikana, arvioidaan niiden riittävyys ja vaikutus. Tehostetun tuen alkaessa laadittavaan oppimissuunnitelmaan kirjataan oppilaan tarvitsemat tulkittamis- ja avustajapalvelut, niiden tavoitteet, järjestäminen ja seuranta. Tulkittamis- ja avustajapalveluiden tarve saattaa lisääntyä tai tuen muodot tar-

vitsevat uudelleen arviointia tehostetun tuen aikana. Tarvittavat muutokset kirjataan oppimissuunnitelmaan.

Tulkitseminen ja avustaminen erityisen tuen aikana

Oppilaan tehostetun tuen aikana saamien tulkitsemis- ja avustajapalveluiden riittävyys ja vaikutus sekä tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tarve jatkossa arvioidaan pedagogisessa selvityksessä. Erityisen tuen päätöksessä päätetään oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalveluista. Oppilaalle laaditaan erityisen tuen päätöksen jälkeen HOJKS, jossa kuvataan oppilaalle järjestettävät tukipalvelut sekä henkilöt, jotka osallistuvat tukipalvelujen järjestämiseen, heidän vastuualueensa ja tukipalvelujen toteutumisen seuranta. Tulkitsemisen ja avustamisen määrä ja laatu määritellään yksilöllisesti yhdessä muiden tukitoimien kanssa. Erityisen tuen aikana oppilas tarvitsee usein yksilöllisesti kohdennettuja tukipalveluja.

5.2.3. TULKITSEMIS- JA AVUSTAJAPALVELUIDEN JÄRJESTÄMINEN, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA

Tulkitsemis- ja avustaja palveluiden järjestäminen suunnitellaan moniammatillisena yhteistyönä. Tapauskohtaisesti määräytyvien tahojen lausuntojen perusteella opetuspäällikkö myöntää mahdolliset avustajapalvelut.

5.2.4. PERUSOPETUSTA TUKEVA MUU TOIMINTA

Perusopetuksen yhteydessä voidaan oppilaille järjestää kirjastotoimintaa, kerhotoimintaa ja muuta opetukseen läheisesti liittyvää toimintaa. Opetuksen järjestäjä päättää toiminnan järjestämisestä ja laajuudesta. Edellä mainittua toimintaa voidaan tarvittaessa käyttää osana oppilaiden suunnitelmallista tukea.

Koulun kerhotoiminta

Koulun kerhotoiminta on työsuunnitelmassa määriteltyä tavoitteellista toimintaa, joka tukee oppilaiden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä. Toiminnalla lisätään oppilaiden osallisuutta, edistetään eettistä kasvua ja tuetaan yhteisöllisyyttä. Monipuolinen koulun kerhotoiminta antaa oppilaille mahdollisuuden onnistumisen ja osaamisen kokemuksiin.

Kerhotoiminnan avulla vahvistetaan kasvatukseen liittyvää kodin ja koulun kumppanuutta ja yhteistyötä. Kerhotoiminta tukee erilaisten harrastusten viriämistä. Sen tavoitteena on luovan toiminnan ja ajattelun taitojen kehittäminen, omaehtoisuuteen kannustaminen sekä terveellisten elämäntapojen ja liikunnan lisääminen. Kerhotoiminnan tulee tarjota monipuolista, oppilasta arvostavaa toimintaa ja tilaisuuksia myönteiseen, kehitystä rikastavaan vuorovaikutukseen aikuisten ja toisten oppi-

laiden kanssa. Oppilas voi saada kerhotoiminnasta vahvistusta oppimismotivaatiolleen ja tukea kaikinpuoliseen hyvinvointiinsa. Kerhotyöskentely antaa mahdollisuuden soveltaa ja syventää oppitunneilla opittua. Kerhotoimintaan osallistuminen voidaan myös suunnitella osaksi tehostettua tai erityistä tukea. Kerhotoiminnan vapaaehtoisuus tulee säilyttää.

Kerhotoiminta antaa opettajalle mahdollisuuden oppilaidensa eri puolten parempaan tuntemiseen, mikä osaltaan edistää opettajan valmiutta ottaa opetuksessaan huomioon oppilaiden vahvuudet ja tarpeet. Koulun kerhotoimintaa voidaan järjestää myös aamu- ja iltapäivätoimintaa täydentävänä toimintana. Aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään valtakunnallisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden pohjalta laaditun paikallisen suunnitelman mukaisesti.

5.2.4 PERUSOPETUSTA TUKEVA MUU TOIMINTA, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA

IP-toiminta

Koulun kerhotoimintaa voidaan järjestää myös iltapäivätoimintaa täydentävänä toimintana. Iltapäivätoiminta tukee perusopetuksen yleisen, tehostetun ja erityisen tuen sekä koulujen ulkopuolisen vapaa-ajan toimintojen järjestämistä. Toimintaa järjestetään valtakunnallisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden pohjalta laaditun toimintasuunnitelman mukaisesti.

Toimintaa järjestetään kaikilla Riihimäen alakouluilla koulun päättymisestä vaihtoehtoisesti joko klo 16.00 tai klo 17.00 saakka.

Iltapäivätoiminnan tavoitteet ovat:

- Tukea lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja kasvua
- Turvallisen ja virikkeellisen iltapäivän luominen
- Lapsen hyvinvoinnin, tunne-elämän ja sosiaalisen kehityksen tukeminen
- Osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen
- Liikuntaharrastuksen lisääminen

Kerhotoiminta

Kerhotoiminnan järjestämisen rakenteet ja periaatteet kuvataan koulukohtaisissa suunnitelmissa.

5.3 JOUSTAVAN PERUSOPETUKSEN TOIMINTA

Perusopetuslain mukaan kunta voi järjestää päättämässään laajuudessa perusopetuksen 7-9 vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa. Joustavan perusopetuksen toiminnan tavoitteena on vähentää perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäistä syrjäytymistä. Joustavan perusopetuksen toiminnalla tarkoitetaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden

mukaan järjestettävää opetusta ja oppimisen ja kasvun tukea. Opetus järjestetään pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä moniammatillista yhteistyötä sekä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen.

Joustavan perusopetuksen toiminta on tarkoitettu niille 7-9 -luokkien oppilaille, joilla on alisuoriutumista ja koulumotivaation puutetta sekä oppilaille, joita näyttäisi uhkaavan syrjäytyminen jatkokoulutuksesta ja työelämästä. Poikkeuksellisesti toimintaan voidaan ottaa myös erityistä tukea saava oppilas, mikäli oppilas kykenee noudattamaan joustavan perusopetuksen toiminnassa käytettävää opetussuunnitelmaa ja järjestelyä voidaan kokonaisuutena pitää oppilaan edun mukaisena.

Oppilas valitaan toimintaan oppilaan tai hänen huoltajiensa tekemän hakemuksen perusteella. Opetuksen järjestäjä päättää oppilasvalinnan perusteista ja valintamenettelystä. Otettaessa oppilaita toimintaan heihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Joustavan perusopetuksen toiminnan, josta käytetään jäljempänä ilmaisua joustava perusopetus, tavoitteena on vahvistaa kokonaisvaltaisesti oppilaan opiskelumotivaatiota ja elämänhallintaa. Perusopetuksen oppimäärän suorittamisen lisäksi tavoitteena on tukea oppilasta toisen asteen koulutukseen siirtymisessä sekä antaa valmiudet selviytyä opiskelussa. Erityistä huomiota kiinnitetään työmuotoihin, joilla vahvistetaan huoltajien ja kaikkien joustavassa perusopetuksessa työskentelevien yhteistä kasvatustyötä.

Toiminta toteutetaan perusopetusta koskevien yleisten säädösten ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tavoitteiden ja sisältöjen mukaisesti. Koulun toimintakulttuuria, toimintatapoja ja opetusmenetelmiä kehitetään vastaamaan joustavaan perusopetukseen valittujen oppilaiden yksilöllisiä tarpeita. Erityisesti huomiota tulee kiinnittää oppilaan hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaan yhteistyöhön, oppilashuoltoon ja ohjaukseen. Opetus järjestetään koulussa lähiopetuksena ja osaksi työpaikoilla sekä muissa oppimisympäristöissä ohjattuna opiskeluna. Oppilasta varten asetetut tavoitteet, oppimisympäristöt sekä tukitoimet suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne vastaavat perusopetuksentavoitteita. Joustavassa perusopetuksessa painotetaan toiminnallisia ja työpainotteisia opiskelumenetelmiä.

Toiminnassa korostuvat moniammatillinen sekä eri hallintokuntien ja organisaatioiden välinen yhteistyö, johon voivat osallistua mm. ammatilliset oppilaitokset ja lukiot, vapaan sivistystyön oppilaitokset sekä nuorten työpajat. Toiminnan suunnittelua ja organisointia varten voidaan muodostaa ohjausryhmä.

Oppilasvalinnasta tehdään hallintopäätös. Päätös valmistellaan moniammatillisesti oppilashuolto-työssä. Joustavan perusopetuksen oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma tai tarkistetaan hänelle

jo aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Suunnitelmassa kuvataan oppilaan joustavan perusopetuksen järjestäminen koulussa ja muissa oppimisympäristöissä, moniammatillinen yhteistyö, tarvittavat tuki- ja neuvontapalvelut sekä toiminnan seuranta. Joustavan perusopetuksen oppilas voi saada tarvitsemaansa yleistä tai tehostettua tukea. Mikäli oppilaalle on tehty päätös erityisen tuen antamisesta, joustavan perusopetuksen toteuttaminen kuvataan vastaavalla tavalla henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa. Jos joustavan perusopetuksen toiminta päättyy yksittäisen oppilaan kohdalla ennen perusopetuksen päättymistä, tehdään siitä hallintopäätös.

Joustava perusopetus toteutetaan pienryhmämuotoisesti, mikä edellyttää yleensä oman opetusryhmän muodostamista. Opetusta voidaan antaa myös osittain tai kokonaan muun ryhmän yhteydessä.

Muissa oppimisympäristöissä, kuten työpaikoilla, tapahtuva oppiminen on oleellinen osa joustavaa perusopetusta. Se suunnitellaan vastaamaan opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä. Opiskelun tulee sisältää riittävästi opettajan antamaa vuorovaikutteista opetusta myös muissa oppimisympäristöissä toteutettavien opetusjaksojen aikana. Oppilaalle annetaan näille jaksoille opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisia oppimistehtäviä. Suoriutuminen ja oppimistehtävät arvioidaan osana oppilaan arviointia. Koulun tulee sopia kirjallisesti opettajien ja työpaikalla tai muualla koulun ulkopuolella opiskelua ohjaavien henkilöiden työnjaosta ja vastuista. Muissa oppimisympäristöissä toteutettavat opetusjaksot suunnitellaan yhteisymmärryksessä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Oppilaalla on oikeus saada tarvitsemaansa ohjausta sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea myös näiden jaksojen aikana. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että kaikissa oppimisympäristöissä on huolehdittu työturvallisuudesta ja varauduttu mahdollisten tapaturmien varalta. Opetuksen järjestäjän tulee perehdyttää joustavan perusopetuksen tehtävissä toimivat henkilöt, koulun ulkopuoliset toimijat mukaan lukien, tietosuojaan ja salassapitoon liittyviin säädöksiin.

Opetuksen järjestäminen moniammatillisesti edellyttää, että opettajan lisäksi toimintaan osallistuu nuorten sosiaalisen kasvun tukemiseen, perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä muuhun tuki- ja neuvontatyöhön perehtynyt, opetuksen järjestäjän nimeämä henkilö tai henkilöitä.

5.3 JOUSTAVAN PERUSOPETUKSEN TOIMINTA, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA

Riihimäellä joustavaa perusopetusta toteutetaan Omaura-luokassa, joka hallinnollisesti kuuluu Karan koulun alaisuuteen.

Tavoitteet

1. Auttaa nuori takaisin säännöllisen elämäntavan piiriin; saada nuoren elämäntapa suunnitelmalliseksi, tavoitteelliseksi, satunnaisuuden ja lyhytjännitteisyyden sijaan
2. Tukea oppilaita suorittamaan peruskoulun oppimäärä
3. Auttaa oppilaita hahmottamaan paremmin omia mahdollisuuksiaan jatkokoulutuksessa ja työelämässä eli luomaan "omaa uraansa"
4. Tutustuttaa oppilaat työelämän sääntöihin

Järjestäminen ja toimintatavat

Omaura aloitetaan leirillä. Vanhempiin ollaan paljon yhteydessä eri asioissa. Oppilaat opiskelevat työharjoitteluvälittömästi. Työharjoittelujen kautta pyritään löytämään oppilaille onnistumisen kokemuksia käyttäen hyväksi oppilaiden vahvoja puolia. Työharjoittelujakson aikana oppilaat laativat kirjallisen raportin, joka sisältää kuvauksen työpaikasta, työtehtävistä ja tutkimustehtävän jakson pääpainotetusta lukuaineesta. Tutkimustehtävä esitellään suullisesti jakson lopussa. Lisäksi lukuaineisiin on "perustehtävät" oppikirjoihin. Vaihtelevasti annetaan myös muita tehtäviä. Matematiikkaa ja kieliä opiskellaan joka viikko opetussuunnitelman mukaisesti.

ATK

- Tekstinkäsittely (tutkimustehtävät), piirrosohjelmat (työraportin kuvitus), internet (materiaalin hakeminen), sähköposti, cd -pohjaisen materiaalin hyödyntäminen

Äidinkieli

- kirjallinen ja suullinen raportti, peruskieliopit, ainekirjoitus.

Ammatinvalinnanohjaus

- Karan koulun opinto-ohjaaja vastaa yhteisvalinnasta. Järjestetään tutustumiset työvoimatoimistoon, ammattikouluun tai muihin kouluihin tarpeen mukaan.

Valinnaiset aineet

- eri työharjoitteluista annetaan koulutodistuksen arvosana; esim. autonhuolto-, hevosenhoito-, pieneläinhoito-, hoitotyön-, kodinkonehuolto-, kudonta-, kotitalous-, toimistotyön-, teatterityökurssi tai tekninen työ.

Kuvataide

- mahdollisuus piirtää, maalata, videoida tai valokuvata.

Liikunta

- sulkapalloa, keilaamista, sählyä, biljardia. Muitakin harrastuksia voidaan tukea.

Menetelmät

1. Oppilaat opiskelevat työharjoitteluvaltaisesti. Työharjoittelujen kautta pyritään löytämään oppilaille onnistumisen kokemuksia käyttäen hyväksi oppilaiden vahvoja puolia. Työharjoittelujakson aikana oppilaat laativat kirjallisen raportin, joka sisältää: kuvauksen työpaikasta, työtehtävistä ja tutkimustehtävän jakson pääpainotetusta lukuaineesta. Jakson jälkeen raportti esitellään, jonka jälkeen on aina jakson arviointikeskustelu ja sanallinen arviointi.

2. Työskentelyssä oppilaat huomioidaan yksilöllisesti. Oppilaiden valmiuksissa on suuria eroja ja useimpien oppilaiden keskittymiskyky on heikko. Tämä vaatii opettajalta yksityiskohtaista valmistelua ja suunnittelua sekä oppimateriaalin että oppilaiden yksilöllisten tarpeiden suhteen.

3. Työskentely Omaurassa perustuu koulutoimen ja perusturvatoimen tiiviiseen yhteistyöhön. Omaurassa työskentelee sekä opettaja että sosiaaliohjaaja, mikä mahdollistaa oppilaan kokonaisvaltaisen auttamisen.

Työpaikkaopiskelu

Työpaikkaopiskelu on tärkeä osa Omauran toimintaa. Normaalin koulutyön ohella oppilas suorittaa pääsääntöisesti viisi työpaikkajaksoa vuodessa. Työpaikat valitaan mahdollisuuksien mukaan oppilaan oman mielenkiinnon kohteista. Työaika on kuusi tuntia päivässä eli yhteensä 30 tuntia viikossa. Työpaikkajaksojen avulla oppilas tutustuu eri ammatteihin ja työympäristöihin ja oma ammatinvalinta monesti selkiytyy. Myös koulumotivaatio ja -suoritukset paranevat, kun tavallisen koulutyön ohella saa mahdollisuuden tutustua oikeaan työelämään.

Arviointi

Jokaisen jakson jälkeen työraportti ja tutkimustehtävät esitellään. Sen jälkeen annetaan jakson aineista numerot, sanallinen arviointi ja pidetään arviointikeskustelu. Oppiaineiden lisäksi arvioidaan oppilaan muuta työskentelyä ja käyttäytymistä.

Jälkihuolto

Oppilaille on järjestetty "kesätyö" (perusturvakeskus). Useimmiten kesätyö on löytynyt harjoittelu- paikoista. Oppilaan sijoittuminen perusopetuksen jälkeiseen opiskeluun seurataan yksilöllisesti.

Oppilasvalinta

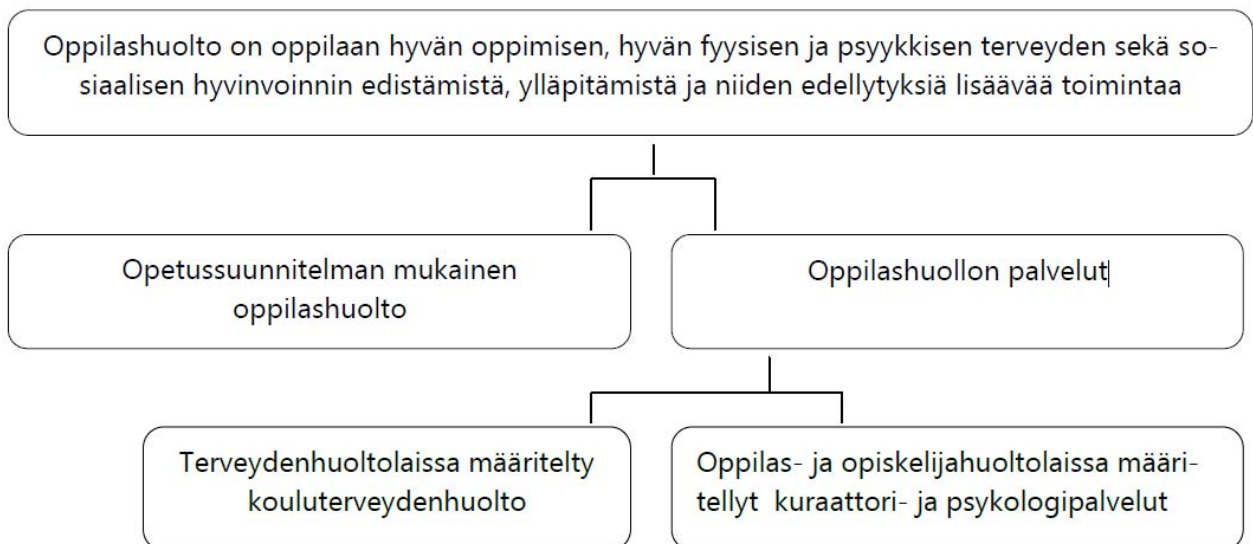
Oppilaalla täytyy olla pääsääntöisesti 8. luokka suoritettuna. Valinta suoritetaan haastattelun ja oppilaan kokonaistilanteen arvion perusteella. Koulujen oppilashuoltohenkilöstön rooli on oppilasvalinnassa keskeinen. Omaurassa on 10 oppilaspaikkaa.

5.4 OPPILASHUOLTO

Lasten ja nuorten kehitysympäristön ja koulun toimintaympäristön muuttuessa oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa koulun perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy läheisesti koulun kasvatus- ja opetustehtävään. Oppilashuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus.

Oppilaalla on oikeus saada maksutta sellainen oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi oppilailla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Perusopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Tässä luvussa määrätään oppilashuollon keskeisistä periaatteista, tavoitteista ja koulukohtaisen oppilashuoltosuunnitelman laatimisesta. Opetuksen toteuttamiseen kuuluvasta oppimisen ja koulunkäynnin tuesta määrätään aiemmin luvussa 4 sekä tässä luvussa aiemmin, kohdassa 5.1.

Kuvio 1. Oppilashuollon kokonaisuus perusopetuksessa

Oppilas- ja opiskelijahuoltoa ohjaavat asiakirjat ja työryhmät vastuutahoineen on koottu taulukoihin 1 ja 2. Asiakirjojen ja työryhmien tavoitteena on varmistaa koulun konkreettisen oppilashuoltotyön ja sen suunnitelmallisen kehittämisen ja arvioinnin edellytykset.

Taulukko 1. Oppilashuoltoa ohjaavat asiakirjat ja vastuutahot

Oppilashuoltoa ohjaavat asiakirjat	Laadinnan vastuutaho
Valtakunnallinen opetussuunnitelma	Opetushallitus
Kuntakohtainen opetussuunnitelma	Opetuksen järjestäjä, lautakunta
Koulukohtainen opetussuunnitelma	Koulu
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	Kunta, valtuusto
Koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma	Koulu, oppilashuoltoryhmä
Oppilashuoltokertomus	Oppilaskohtainen monialainen asiantuntijaryhmä

Taulukko 2. Oppilashuoltoa ohjaavat työryhmät ja vastuutahot

Oppilashuoltoa ohjaavat monialaiset työryhmät	Toiminnan vastuutaho
Oppilas- ja opiskelijahuollon ohjausryhmä	Koulutuksen järjestäjä (voi olla yhteinen usean koulutuksen järjestäjän kanssa)
Oppilashuoltoryhmä	Koulu
Yksilökohtainen asiantuntijaryhmä	Ryhmän nimeämä vastuhenkilö

5.4. OPPILASHUOLTO, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA

Riihimäellä oppilashuollon ohjausryhmän on yhteinen Hausjärven ja Lopen kuntien kanssa. Ohjausryhmää kuuluvat Riihimäen kaupungin sivistystoimenjohtaja (pj.), Hausjärven kunnan sivistystoimenjohtaja, Lopen kunnan kasvatus- ja opetusjohtaja, Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän nimeämän henkilö, Riihimäen kaupungin sosiaalityön palvelualuepäällikkö, Hyria koulu Oy:n nimeämä henkilö sekä Riihimäen kaupungin opetuspäällikkö (siht.). Ohjausryhmä koostuu 2-4 kertaa lukuvuodessa. Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Oppilashuollon suunnitelmallinen arviointi on osa toimintaan sisältyvää kehittämistyötä. Riihimäellä oppilashuollon arvioinnista määrätään tarkemmin oppilashuollon käsikirjassa.

Oppilashuollon käytänteet ja toimintatavat toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä. Oppilashuollollisen työskentelyn toteuttaminen kuvataan Riihimäen oppilashuollon käsikirjassa.

5.4.1 MONIALAINEN OPPILASHUOLLON YHTEISTYÖ

Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa ottaen huomioon oppilaan ikä ja edellytykset. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden kanssa. Kouluyhteisön tai oppilaiden hyvinvoinnissa havaittuihin huolenaiheisiin etsitään ratkaisuja yhdessä oppilaiden ja huoltajien kanssa.

Koulussa oppilashuolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista on koulun henkilökunnalla. Oppilashuollon palveluja ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan oppilaille ja huoltajille siten, että ne ovat helposti saatavilla. Palvelut järjestetään lain edellyttämässä määräajassa.

Oppilaille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja. Oppilaan ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisää oppilashuollon tuntemusta ja edesauttaa palveluihin hakeutumista. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Eri koulutusasteiden vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa kokonaisuutena. Yhtenäiset käytännöt tukevat eri kehitysvaiheissa oppilaan terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Oppilashuollon monialaisen yhteistyön rakenteita, muotoja ja toimintatapoja kehitetään kouluyhteisössä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Kehittämistyö edellyttää oppilashuollon suunnitelmallista arviointia.

Oppilashuoltoryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja koulukohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä oppilasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi kouluterveydenhuoltoa sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kun käsiteltävä asia edellyttää.

Oppilashuollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu

tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon yhteinen, jolloin ryhmästä on perusteltua käyttää nimitystä opiskeluhuollon ohjausryhmä.

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Sitä johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta.

5.4.2 YHTEISÖLLINEN OPPILASHUOLTO

Oppilashuolto on tärkeä osa perusopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään koulu yhteisön ja oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan koulu ympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä oppilaiden, huoltajien sekä muiden lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Oppilaiden ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Oppilaiden osallisuuden edistäminen on opetuksen järjestäjän tehtävä. Oppilashuolto luo koulu yhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskelu ympäristöön. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja henkilökunnan turvallisuuden varmistaminen kaikissa tilanteissa. Rauhallinen ilmapiiri edistää työrauhaa. Koulun järjestyssäännöt lisäävät koulu yhteisön turvallisuutta, viihtyisyyttä ja sisäistä järjestystä. Opetuksen järjestäjä laatii suunnitelman oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana

koulukohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa. Opettaja tai rehtori ilmoittaa koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta tilanteeseen osallistuneiden huoltajille.

Koulurakennuksesta sekä opetustiloista ja -välineistä huolehtiminen ylläpitää ympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta. Koulu yhteisöllä on yhtenäiset toimintatavat eri oppimisympäristöissä tapahtuvaa opetusta ja välitunteja varten. Eri oppiaineiden opetukseen laadittuja turvallisuusohjeita noudatetaan. Opetuksen järjestäjä varmistaa, että oppilaan oppimisympäristö työelämään tutustumisen aikana on turvallinen. Koulu ympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta sekä kouluyhteisön hyvinvointia edistetään ja seurataan jatkuvasti. Niitä arvioidaan kolmen vuoden välein toteutettavissa tarkastuksissa. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös koulukuljetuksia, tapaturmien ennaltaehkäisyä ja tietoturvallisuutta koskevat toimintatavat.

5.4.2 YHTEISÖLLINEN OPPILASHUOLTO, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA

Koulukohtainen yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän toimintaa johtaa koulun rehtori. Oppilashuoltoryhmän kokoonpano, tehtävät ja toimintatavat määritellään tarkemmin oppilashuollon käsikirjassa.

5.4.3 YKSILÖKOHTAINEN OPPILASHUOLTO

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan oppilaalle annettavia kouluterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa. Kouluterveydenhuollossa toteutettavat laajat terveystarkastukset sekä muut määräaikaistarkastukset ovat osa yksilökohtaista oppilashuoltoa ja niistä tehtävät yhteenvedot tuottavat tietoa myös yhteisöllisen oppilashuollon toteuttamiseen.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeätä on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Oppilaiden yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että koulun arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu aina oppilaan sekä tarpeen niin vaatiessa huoltajan suositukseen. Oppilaan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Työ järjestetään niin, että oppilas voi kokea tilanteen kiireettömänä ja hän tulee kuulluksi. Oppilashuoltotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Asian käsittely myös yksittäisen oppilaan tueksi koottavassa asiantuntijaryhmässä ja ryhmän kokoonpano perustuu oppilaan tai tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa oppilaan asiassa tarpeellisiksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki edellyttää, että kertomukseen kirjataan seuraavat asiat:

- yksittäisen oppilaan nimi, henkilötunnus, kotikunta ja yhteystiedot sekä alaikäisen oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot,
- kirjauksen päivämäärä sekä kirjauksen tekijä ja hänen ammatti- tai virka-asemansa,
- kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa,
- asian aihe ja vireille panija,
- oppilaan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet kuten arviot, tutkimukset ja selvitykset,
- toteutetut toimenpiteet kuten yhteistyö eri tahojen kanssa sekä aiemmat ja nykyiset tukitoimet,
- tiedot asian käsittelystä ryhmän kokouksessa, tehdyt päätökset ja niiden toteuttamissuunnitelma sekä
- toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot.

Jos sivulliselle annetaan oppilashuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteella tietoja on luovutettu.

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

Oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta

vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksen järjestäjälle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön oppilaan tai muiden oppilaiden turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista oppilaan sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään aina ensisijaisesti hankkimaan oppilaan tai huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen tai koulutuksen järjestäjän opetukseen tai koulutukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan tai tarvittaessa hänen huoltajansa suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta. Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

5.4.3 YKSILÖKOHTAINEN OPPILASHUOLTO, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA

Oppilashuollon käsikirjassa kuvataan tarkemmin yksilökohtaisen oppilashuoltoryhmän toimintatavat. Tarvittavat lupalomakkeet löytyvät Fronterista.

5.4.4 OPPILASHUOLTOSUUNNITELMAT

Opetussuunnitelma tulee oppilashuollon osalta laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Oppilaille järjestetään mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä koulun järjestyssäännön valmisteluun. Koulun oppilaskuntaa kuullaan ennen näiden suunnitelmien ja määräysten vahvistamista. Valmistelutyössä tehdään yhteistyötä huoltajien ja tarvittaessa myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Paikallisella tasolla oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä.

Suunnitelmat ovat

- lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus,

- paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta sekä
- koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä koulukohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

5.4.5 PAIKALLISESTI PÄÄTETTÄVÄT ASIAT JA KOULUKOHTAISEN OPPILASHUOLTOSUUNNITELMAN LAADINTA

Opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta

Opetussuunnitelmassa kuvataan perusopetuksen oppilashuollon paikallisen toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat. Siinä määritellään opetussuunnitelman yhteys lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan sekä koulukohtaisten oppilashuoltosuunnitelmien laadintaa ohjaavat linjaukset. Oppilashuoltosuunnitelmien laadintaa ohjaaviin linjauksiin on tarkoituksenmukaista sisällyttää suunnitelmien perusrakenne ja osa suunnitelmiin sisältyvistä asioista, jolloin turvataan suunnitelmien riittävä yhdenmukaisuus kaikissa kouluissa. Yhteisiä osuuksia täsmennetään ja täydennetään koulukohtaisesti.

Koulukohtaiseen oppilashuoltosuunnitelmaan sisällytetään seuraavat asiat:

1. Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

Oppilashuoltosuunnitelmassa esitetään arvio koulun oppilashuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista niiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi ja toiminnan tarkoituksenmukaiseksi kohdentamiseksi. Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevien oppilashuoltopalvelujen määrä ilmoitetaan sen mukaisena, mitä ne ovat suunnitelmaa valmisteltaessa. Arviota voidaan tarpeiden muuttuessa tarkistaa.

Arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta tukee koulun käytettävissä olevien resurssien kohdentamista yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön sekä oppilashuollon yhteistyöhön. Arviossa otetaan huomioon oppilashuollon seurannassa, kehittämisessä ja toteuttamisessa vaadittava opetushenkilöstön ja oppilashuollon palveluiden asiantuntijoiden työpanos. Arviossa hyödynnetään monipuolisesti lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia sekä elinoloja koskevaa seuranta-tietoa. Lisäksi huomioidaan koulu yhteisön ja -ympäristön tarpeet, asuinalueen erityispiirteet sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrä koulussa. Arvion valmistelussa otetaan huomioon myös oppilailta ja huoltajilta sekä opetus- ja oppilashuoltohenkilöstöltä saatava tieto.

Oppilashuoltosuunnitelmaan sisällytetään arvio koulun käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista, joita ovat kouluterveydenhuolto- sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut. Lisäksi suunnitelmas- sa kuvataan

- oppilashuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö sekä
- oppilashuollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin oppilaisiin, koulu yhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan.

1. Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yhteisöllisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee

- • yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat koulu yhteisön ja ympäristön terveellisyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tämän lisäksi oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän toimintatavat ja käytännöt,
- yhteistyö koulun ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä,
- yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa,
- yhteistyö ja käytännöt koulu ympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa,
- yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä,
- järjestyssäännöt,
- poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen,
- tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus,
- tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen,
- koulukuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet,
- suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä
- toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Seuraavassa määritellään kahden viimeksi mainitun suunnitelman tarkempi sisältö:

a. Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma. Siinä otetaan huomioon sekä oppilaiden keskinäiset että oppilaiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet koulussa. Suunnitelmassa kuvataan:

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen,
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla,
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen kohteena olevan osalta,
- yhteistyö huoltajien kanssa,
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa,
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille sekä
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

b. Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Oppilashuoltosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset kuten pelastussuunnitelma. Suunnitelmassa kuvataan:

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa,
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa,
- sisäisen ja ulkoisen sekä koulun ja opetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet,
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen,
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille,
- toimintavalmiuksien harjoittelu sekä
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen.

2. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee

- • yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen lapsen ja nuoren kehityksen, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi sekä yksilöllisen tuen toteuttamiseksi.

Tämän lisäksi oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa,
- oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa,
- yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä,

- oppilashuollon tuki kurinpitörajoitusten tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä,
- asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelyssä,
- oppilashuoltokertomusten laatiminen ja säilytys sekä
- yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi.

3. Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa

Oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaiden ja huoltajien kanssa. Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan oppilashuollon toimintatavat oppilaiden ja huoltajien osallisuuden edistämiseksi sekä yhteistyön järjestämiseksi. Suunnitelmassa kuvataan

- oppilaan ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa sekä
- yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista

4. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Opetuksen järjestäjä seuraa koulun oppilashuoltosuunnitelman Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Näitä ovat seurannasta vastuussa oleva taho koulussa, seurattavat asiat ja käytettävät menetelmät tietojen kokoamiseksi sekä seurannan aikataulu. Lisäksi kuvataan seurantatietojen käsittely ja hyödyntäminen koulun oppilashuollon kehittämisessä sekä keskeisistä tuloksista tiedottaminen oppilaille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyötahoille.

Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen on osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää. Opetuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen oppilashuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa oppilashuollon kokonaisuuden omavalvonnan toteutumisesta.

5.4.5 PAIKALLISESTI PÄÄTETTÄVÄT ASIAT JA KOULUKOHTAISEN OPPILASHUOLTO-SUUNNITELMAN LAADINTA, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA

Riihimäen oppilas- ja opiskelijahuollon toteuttamisen tavoitteet ja toimintatavat kattavat esiopetuksen, perusopetuksen ja toisen asteen opetuksen. Tavoitteena on

- edistää oppilaiden ja opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia
- siirtää painopistettä nykyistä enemmän yksilökeskeisestä työstä yhteisölliseen työhön

- siirtää painopistettä korjaavasta työstä ehkäisevään työhön
- vahvistaa oppilas- ja opiskelijahuollon suunnitelmallisuutta ja toteuttamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä

Oppilashuollon palveluita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut. Oppilashuoltoa toteutetaan sivistystoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista on koulun henkilöstöllä ja se on kaikkien yhteisössä työskentelevien tehtävä.

Oppilashuollosta muodostetaan toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilashuolto järjestetään yhteisöllisenä oppilashuoltona ja yksilökohtaisena oppilashuoltona.

Oppilas- ja opiskelijahuollon tavoitteet, toiminta, seuranta ja arviointi liitetään osaksi Riihimäen kaupungin hyvinvointikertomusta ja myöhemmin laadittavaan hyvinvointisuunnitelmaan.

Riihimäen kaupungin perusopetuksen oppilashuoltotyön suunnittelua, toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä koulun henkilöstön, oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma tarkistetaan ja arvioidaan vuosittain. Tarkistuksesta ja arvioinnista vastaa koulun yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä, jota johtaa rehtori. Suunnitelma liitetään osaksi koulun vuosisuunnitelmaa.

Lisäksi koulun oppilashuoltosuunnitelmaan tulee tehdä kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden edellyttämät muutokset vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa.

Koulukohtaiseen oppilashuoltosuunnitelmaan kirjataan sovitut menettelytavat, joilla koulun henkilöstö, lapset ja huoltajat sekä tarvittavilta osin yhteistyötahot tiedotetaan ja perehdytetään suunnitelmaan.

6 KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN OPETUS

6.1 SAAMELAISET

Saamelaisoppilaiden opetuksessa tulee ottaa huomioon, että saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jolla on oma kieli ja kulttuuri. Saamelaisten luontosuhde, perinteiset elinkeinot ja saamelaisyhteisö muodostavat oman kielen ja kulttuurin ytimen, jota perusopetus tukee. Osalle oppilaista saamen kieli (pohjois-, inarin- ja koltansaame) on äidinkieli ja opetuskieli, osalle kieltä opetetaan vieraana kielenä. Erityistä huomiota kiinnitetään perusopetukseen tulevien oppilaiden erilaisiin kielellisiin valmiuksiin. Saamenkielisten oppilaiden opetus annetaan pääosin saamen kielellä.

Opetuksen tulee tukea oppilaiden alkuperäistä identiteettiä ja antaa mahdollisuudet oman kielen oppimiseen ja kielellisten valmiuksien kehittämiseen. Perusopetuksen tulee edistää oman kulttuurin, historian ja pohjoismaisen saamelaisyhteisön tuntemusta ja tietoisuutta saamelaisista kansana ja yhtenä maailman alkuperäiskansoista. Opetuksen tavoitteena on, että oppilas on perusopetuksen suoritettuaan tietoinen omista juuristaan, kulttuuriperinnöstään, eri saamenkielistä, kulttuuri-alueista ja saamelaisryhmistä. Koulun tulee antaa oppilaille edellytykset terveen itsetunnon kehittymiseen niin, että oppilaat voivat säilyttää saamelaisen identiteettinsä sulautumatta pääväestöön.

Saamenkielistä opetusta annetaan pohjois-, inarin- ja koltansaamen kielillä. Saamenkielisten oppilaiden opetuksen keskeisenä tavoitteena on tukea kasvua aktiiviseen kaksikielisyyteen ja monikulttuurisuuteen. Saamenkielisessä opetuksessa kaikki oppiaineet tukevat oppilaan äidinkielen taitojen kehittymistä.

Opetuksen tulee tukea oppilaiden samastumista kansalliseen kulttuuriperintönsä ja yhteenkuuluvuutta eri maissa asuvien saamelaisten kesken. Opetuksessa noudatetaan valtakunnallisia tavoitteita ja oppisisältöjä – kuitenkin siten, että saamelaisen kulttuurin ja saamen kielitilanteen erityispiirteet otetaan huomioon. Opetuksessa painotetaan erityisesti omaa historiaa sekä saamelaisen nyky-yhteisön, perinteisten elinkeinojen sekä musiikki- (luohti, leu'dd), kertoma- (máinnas) ja käsityöperinteen (duodji) tuntemusta.

Opetuksen resurssina käytetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä, saamenkielistä mediaa ja aktiivisia yhteyksiä muille saamelaisalueille. Koulun tulee oppimisympäristönä tukea saamen kielellä annettavaa opetusta. Koulun tulee myös toimia yhdessä kodin ja huoltajien kanssa niin, että saamelaisen kasvatusta- ja opetusperinteet tulevat otetuksi huomioon.

Oppilaan tulee saada myönteisiä kokemuksia omasta kulttuuristaan leikin, kerronnan, toiminnan ja osallistumisen avulla. Opetus sovitetaan mahdollisuuksien mukaan paikallisen saamelaisyhteisön vuoden kierto- ja vuodenaikoihin liittyviin perinteisiin töihin ja luonnossa tapahtuviin muutoksiin.

Ei Riihimäen lisäystä.

6.2 ROMANIT

Romanioppilaiden opetuksessa tulee huomioida Suomen romanien asema etnisenä ja kulttuurisena vähemmistönä. Romanien yhteiskunnallisen integroitumisen ja uuden vähemmistöoikeuksia koskevan lainsäädännön myötä koulutukseen sekä ainutlaatuisen kieli- ja kulttuuriperinnön säilyttämiseen liittyvät kysymykset tulee ottaa huomioon myös perusopetuksessa. Romanikielen opetuksen tulee edistää kaksoisidentiteetin muodostumista ja lisätä koulunkäynnin laatua.

Romanikielen opetuksen tulee antaa romanioppilaille luonteva mahdollisuus ilmaista omaa vähemmistöidentiteettiään myös koulussa. Opetuksen tulee edistää romanioppilaiden oman historian ja kielen tuntemusta sekä tietoisuutta romaneista yhtenä koko maailman ja Euroopan merkittävistä vähemmistöistä.

Koulussa tapahtuvan kielenopetuksen merkitys korostuu romanilapsilla erityisesti siksi, että perinteisesti Suomen romanikieli on ollut ainoastaan puhuttu kieli. Tämän vuoksi romanikielen ja -kulttuurin opetuksessa tulee huomioida oppilaiden erilaiset kielelliset valmiudet ja alueelliset erot. Opetuksessa hyödynnetään lähiympäristöä, sukuyhteisöä ja romanikielistä mediaa.

Ei Riihimäen lisäystä

6.3 VIITTOMAKIELISET

Viittomakielinen on kuuro, huonokuuloinen tai kuuleva oppilas, jonka äidinkieli on suomalainen viittomakieli. Hän on oppinut viittomakielen ensimmäisenä kielenään, ja se on hänen parhaiten hallitsemansa tai jokapäiväisessä elämässä eniten käyttämänsä kieli.

Viittomakielisten opetuksessa noudatetaan peruskoulun yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita soveltaen niitä viittomakieliseen kulttuuriin. Opetuskielenä on suomalainen viittomakieli. Sen rinnalla opetuksessa käytetään suomea tai ruotsia luku- ja kirjoituskielenä.

Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielistä identiteettiä sekä opettaa heitä arvostamaan omaa kieltään ja kulttuuriaan tasa-arvoisena enemmistökielen ja -kulttuurin rinnalla. Oppilaan pitää pystyä tiedostamaan omat kielelliset ja kulttuuriset oikeutensa eri tilanteissa, jotta tasa-arvoinen toiminta ja vuorovaikutus olisi mahdollista.

Tavoitteena on myös viittomakielisestä kulttuurista ja toimintatavoista poikkeavan äänimaailman ja kuulevien kulttuurin ja toimintatapojen tiedostaminen ja oppiminen niin, että joustava toimiminen kahden tai useamman kulttuurin piirissä on mahdollista.

Koska suomalainen viittomakieli on vähemmistökieli ja oppilaiden mahdollisuudet sen omaksumiseen ennen kouluikää vaihtelevat suuresti, opetuksessa pitää kiinnittää erityistä huomiota mahdollisimman rikkaan viittomakielisen oppimisympäristön luomiseen. Viittomakielestä ei ole olemassa yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää, joten henkilökohtaisen kielellisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Sen lisäksi viittomakieliseen viestintään ja tiedonsaantiin hyödynnetään mahdollisimman monipuolisesti tieto- ja viestintäteknikan mahdollisuuksia.

Ei Riihimäen lisäystä

6.4 MAAHANMUUTTAJAT

Maahanmuuttajaoppilailla tarkoitetaan näissä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa sekä Suomeen muuttaneita että Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria.

Maahanmuuttajien opetuksessa noudatetaan näitä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita oppilaiden taustat ja lähtökohdat kuten äidinkieli ja kulttuuri, maahanmuuton syy ja maassaoloaika huomioon ottaen. Opetuksella on lisäksi erityistavoitteita. Opetuksen tulee tukea oppilaan kasvamista sekä suomalaisen kieli- ja kulttuuriyhteisön että oppilaan oman kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi.

Maahanmuuttajalle opetetaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta suomea tai ruotsia toisena kielenä, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen taitonsa ei arvioida olevan äidinkiellisen tasoinen kaikilla kielitaidon osa-alueilla. Maahanmuuttajille tulee mahdollisuuksien mukaan järjestää myös oppilaan oman äidinkielen opetusta.

Suomen tai ruotsin kielen ja oppilaan äidinkielen opetuksen ohella tulee maahanmuuttajille antaa tukea myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi. Maahanmuuttajaoppilaalle voidaan laatia oppimissuunnitelma, joka voi olla osa oppilaan kotoutumissuunnitelmaa.

Opetuksessa on otettava huomioon maahanmuuttajaoppilaan aikaisempi oppimishistoria sekä kasvatus- ja opetusperinteet. Kodin ja koulun välisessä yhteistyössä otetaan huomioon perheiden kulttuurista ja kokemukset lähtömaan koulujärjestelmästä. Huoltajat tutustutetaan suomalaiseen koulujärjestelmään, koulun toiminta-ajatukseen, opetussuunnitelmaan, arviointiin, opetusmenetel-

miin sekä oppilaan oppimissuunnitelmaan.

Oppilaan ja hänen huoltajiensa tietämystä oman kieli- ja kulttuurialueensa luonnosta, elämäntavoista, kielistä ja kulttuureista hyödynnetään opetuksessa.

6.4 MAAHANMUUTTAJAT, RIIHIMÄEN NÄKÖKULMA

Maahanmuuttajaoppilailla tarkoitetaan sekä Suomeen muuttaneita että Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria. Maahanmuuttajien opetus sekä asiantuntemus heidän asioissaan on Riihimäellä pyritty keskittämään Peltosaaren kouluun. Koulu toimii yhteistyössä radanvarsikuntien (Hyvinkää, Tuusula, Järvenpää ja Kerava) maahanmuuttaja-opetuksen kanssa ja noudattaa yhteisesti laadittua Suomi toisena kielenä (S2) -opetussuunnitelmaa. Riihimäellä järjestetään oman äidinkielen opetusta venäjän ja vietnamin kielissä.

S2-opetus toteutuu joko omassa suomi toisena kielenä -ryhmässä tai eriytettynä suomi äidinkielenä -oppitunneilla tai molempia tapoja yhdistäen. Lukujärjestyksellisesti suomi toisena kielenä -tunnit pyritään sijoittamaan samaan aikaan kuin äidinkieli ja kirjallisuus -oppitunnit.

Suomi toisena kielenä -ryhmiä muodostettaessa otetaan huomioon oppilaan suomen kielen taito, mutta myös oppilaan ikä, sekä koulu- ja kokemustausta. Ryhmäkoossa otetaan huomioon opetuksen erityistarpeet.

Opetuksen tulee olla jatkuvaa koko perusopetuksen ajan. Tällä taataan oppilaalle mahdollisuus suomi toisena kielenä -oppimäärään jatko-opinnoissa. Näin varmistetaan esimerkiksi mahdollisuus kirjoittaa ylioppilastutkinnoissa suomi toisena kielenä -koe suomi äidinkielenä -kokeen sijaan.

Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomi äidinkielenä -oppimäärää vain, jos hänen suomen kielen taitonsa on kaikilla kielen osa-alueilla suomea äidinkielenään puhuvan tasolla. Tämä on osoitettava testeillä, jotka on laadittu ikätasoa vastaaviksi. Siirtopäätöksessä huomioidaan myös edistyminen muissa oppiaineissa. Päätös tehdään yhdessä oppilasta opettavien opettajien ja huoltajien kanssa.

7 OPPIMISTAVOITTEET JA OPETUKSEN KESKEISET SISÄLLÖT

7.1 AIHEKOKONAISUUDET

Aihekokonaisuuksien tarkoituksena on opetuksen ja kasvatuksen eheyttäminen oppiainerajoja ylittämällä. Aihekokonaisuudet ovat kasvatus- ja opetustyön painopistealueita, jotka ovat kaiken oppimisen taustalla vaikuttavia teemoja oppilaan kehitysvaiheen edellyttämällä tavalla. Aihekokonaisuuksien tavoitteena on antaa oppilaalle laajempi ja kokonaisvaltaisempi käsitys ympäröivästä yhteiskunnasta ja eri ilmiöistä.

Aihekokonaisuuksien toteuttamisessa otetaan huomioon paikallinen näkökulma ja ne toteutuvat koulujen toimintakulttuurissa, yhteisissä tapahtumissa ja oppiaineiden opetuksessa. Aihekokonaisuuksien opetuksessa otetaan huomioon uudenlainen ajattelu oppimisympäristöistä, joissa yhä enemmän siirrytään yksittäisistä opetusmenetelmistä ja -toiminnoista kohti laajempia järjestelyjä, toimintoja ja yhteistyömuotoja.

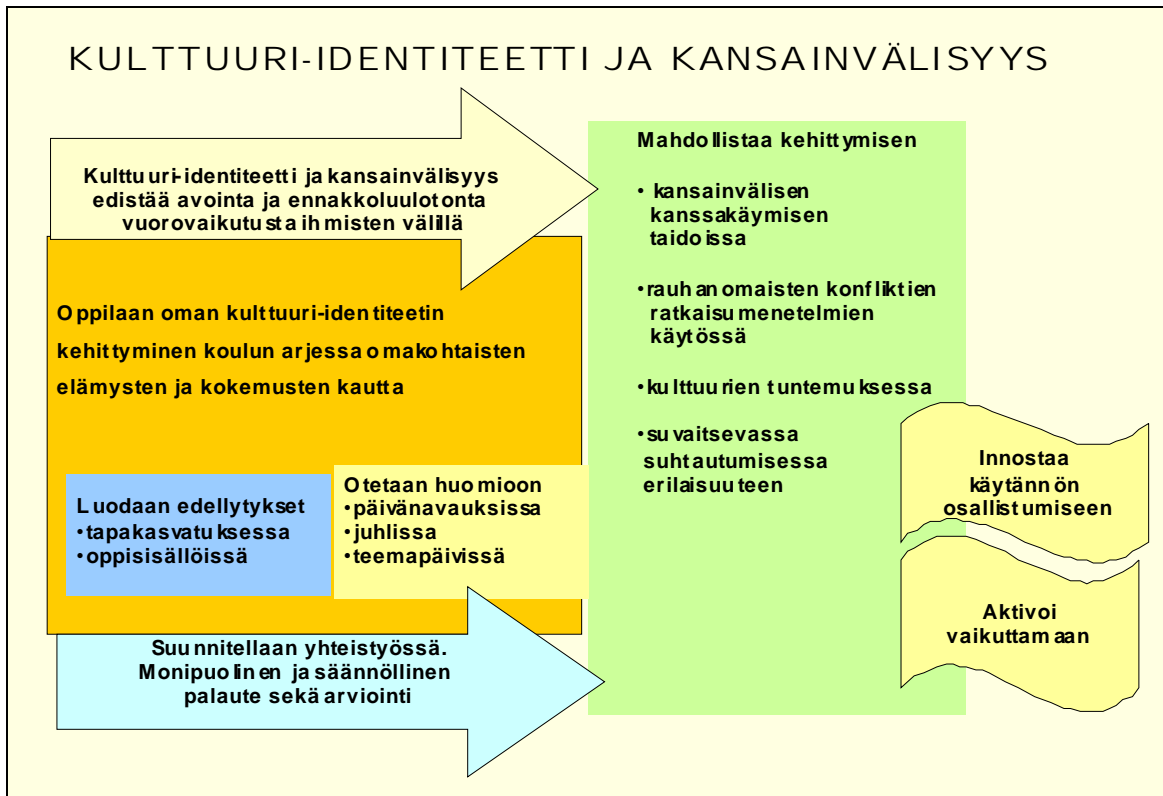
Ihmisenä kasvaminen huomioidaan kaikessa koulun toiminnassa. Aihekokonaisuuden tavoitteena on ihmisen kokonaisvaltaisen kasvun ja elämönhallinnan tukeminen ja huomioiminen koulun toimintakulttuurissa. Aihekokonaisuuden toteutumiseksi luodaan edellytykset koulun järjestys-säännöissä, turvallisuus- ja kriisisuunnitelmissa sekä työsuunnitelmissa.

Alakoulut

- opiskelutaitojen kehittäminen
- erilaisuuden hyväksyminen, muiden ihmisten arvostaminen ja huomioiminen kaikessa toiminnassa
- oppilas tunnistaa oikean ja väärän
- aktiivisuuden ja oma-aloitteisuuden kehittäminen
- yhdessä ja yksin työskentelyssä kehittyminen, pitkäjänteisen työskentelyn ja vastuullisuuden oppiminen
- itsetuntemuksen ja itsetunnon kehittyminen

Yläkoulut

- opiskelutaitojen vahvistaminen
- oman elämönhallinta
- arvokeskustelut. Tavoitteena on, että oppilas arvioi toimintansa eettisyyttä.
- tulevaisuuden päämäärien pohtiminen

Aihekokonaisuuden keskeisiä sisältöalueita ovat harjaantuminen kansainvälisen kanssakäymisen taitoihin, rauhanomaiset konfliktien ratkaisumenetelmät, kulttuurien tuntemus ja suvaitseva suhtautuminen erilaisuuteen sekä suomalaisen kulttuuri-identiteetin ymmärtäminen. Oppilasta pyritään ohjaamaan aktiivisuuteen, omakohtaiseen vaikuttamiseen ja käytännön toimintaan ihmisten olosuhteiden parantamiseksi sekä avoimeen ja ennakkoluulottomaan vuorovaikutukseen. Sisältöjen käsittelyssä korostetaan oppimista omakohtaisten elämysten ja kokemusten kautta. Kaikkiin oppiaineisiin pyritään mahdollisuuksien mukaan sisällyttämään kansainvälistä ainesta.

Alakoulut

- oppilas tutustuu oman kulttuuriinsa eri osa-alueisiin ja omaan paikkakuntaansa.
- oppilaille välitetään tietoa tapakulttuurista
- suvaitseva suhtautuminen muihin kulttuureihin
- omakohtaisten kokemusten ja elämysten jakaminen luokalle
- oman kotikielen ja vieraan kielen merkitys

Yläkoulut

- pohditaan kulttuurien erilaisuutta ja samanlaisuutta
- oman ja vieraan kulttuuriperinnön ymmärtäminen ja arvostaminen
- kaunokirjalliset kertomukset, runot ja näytelmät ovat apuna kieli- ja identiteettikeskusteluissa
- hyödynnetään ystävyyskaupunkitoimintaa, matkoja, Comenius -projektit

Perusopetuksen aikana pyritään ilmaisutaitoon, tulkitsemiseen, kriittisyyteen ja tekniseen hallintaan.

Alakoulut

1.-3. luokka

- omien ajatusten ja tunteiden ilmaisu
- oppilas erottaa faktan ja fiktion, todellisuuden ja sadut
- oppilas pystyy keskusteluissa kertomaan epäilyjään kuulemistaan, näkemistään ja kokemistaan asioista
- tutustuu erilaisiin viestintälaitteisiin ja niiden käyttöön perustasolla

4.-6. luokka

- erilaiset ilmaisukielet ja niiden käyttö eri tilanteissa, erilaisten omien tuotosten julkaisu ja esittäminen
- tutustutaan vaihtoehtoisiiin kommunikaatiotapoihin
- viestin sisällön erittely ja tulkinta
- oppilas käsittelee sisältöä kriittisesti, myös omia tuotoksiaan.
- ymmärtää median roolien vaikutuksia yhteiskunnassa
- ei huku tietotulvaan, vaan löytää keskeisimmät asiat

- hyödyntää laitteita tiedon hankinnassa, tuottamisessa ja välityksessä
- hallitsee kuvanlukutaitoa

Yläkoulut

- syvennetään vuosiluokilla 1.-6. käytyjä asiakokonaisuuksia
- laajennetaan taitoja lähdekritiikkiin, tietoturvaan ja sananvapauteen
- yhteistyötä median kanssa pyritään laajentamaan

7.1.4 OSALLISTUVA KANSALAISSUUS JA YRITTÄJYYS

Kasvaminen vastuuntuntoiseksi ihmiseksi on luo perustan tämän aihekokonaisuuden tavoitteiden saavuttamiselle. Sisäisen yrittäjyyden kautta oppilas omaksuu vaikuttamisen ja elämänhallinnan taidot.

Alakoulut

- osallistuminen, vastuunottaminen ja vaikuttaminen omassa kouluyhteisössä sekä oman toiminnan vaikuttavuuden arviointi
- perustietoja kouluyhteisön, julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja järjestöjen toiminnasta sekä työnjaosta
- erilaisia osallistumis- ja vaikuttamiskeinoja kansalaisyhteiskunnassa

Yläkoulut

- alakoulun sisältöjen syventäminen
- omien rahavarojen ja kulutustottumusten säätely ja hallinta
- demokratian merkitys yhteisössä ja yhteiskunnassa
- verkostoituminen oman ja yhteisen hyvinvoinnin edistämiseksi
- yrittäjyys ja sen merkitys yhteiskunnalle, perustietoja yrittäjyydestä ammattina

7.1.5 VASTUU YMPÄRISTÖSTÄ, HYVINVOINNISTA JA KESTÄVÄSTÄ TULEVAISUUDESTA

Koulut toteuttavat tätä aihepiiriä eheyttäen ja integroiden eri oppiaineissa. Aihepiiri on lähellä ympäristötietoa, biologiaa ja maantietoa, mutta yhteyksiä löytyy lähes kaikkiin oppiaineisiin. Koulujen omat opetussuunnitelmat viimekädessä määräävät, miten kukin koulu huomioi tämän aihepiirin omien erityispiirteidensä, sijaintinsa, resurssinsa ja painotuksensa mukaan. Koulujen kestävän kehityksen ohjelma esitellään henkilökunnalle ja oppilaille vuosittain ja sitä päivitetään sekä arvioidaan. Koulut voivat järjestää teemapäiviä.

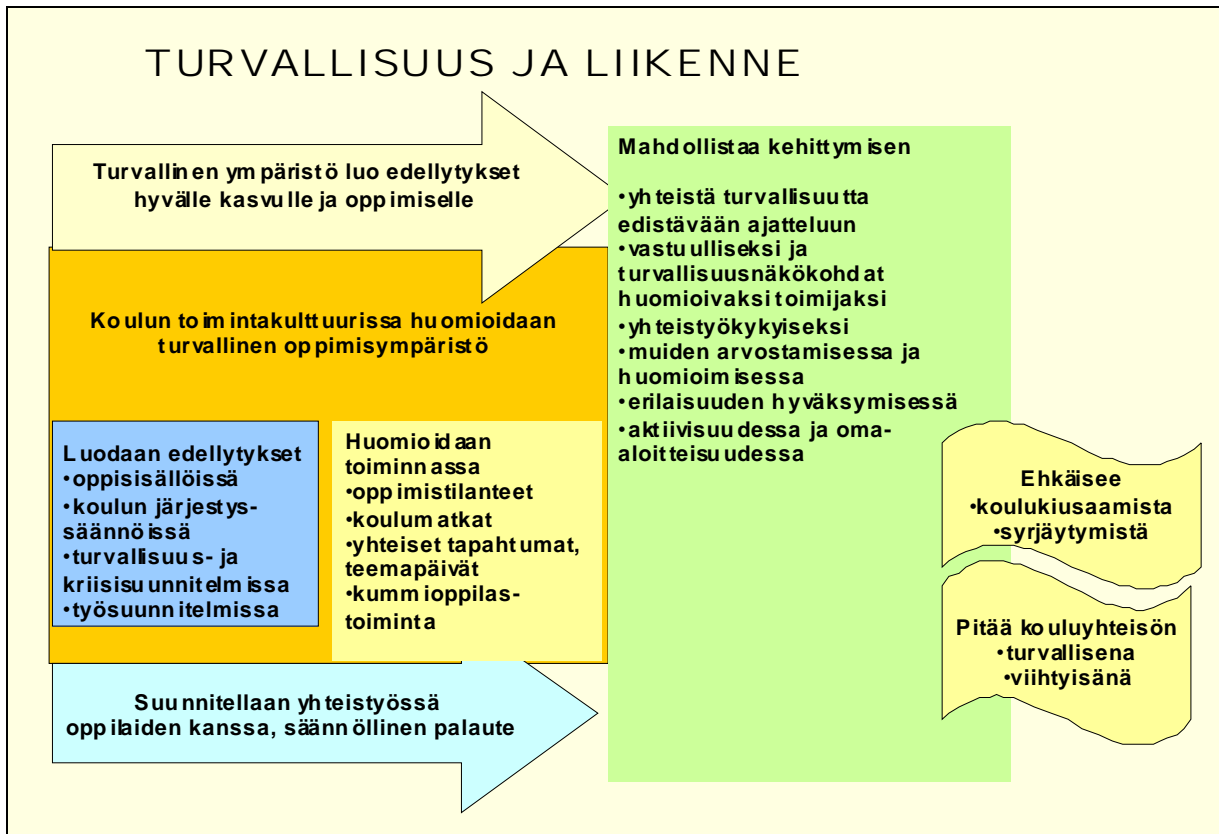
Alakoulut

- yhteistyö luontokoulujen kanssa
- elinympäristön oloihin ja toimijoihin tutustuminen
- ekologisesti, taloudellisesti, kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävä kehitys omassa koulussa ja elinympäristössä
- luonnon monimuotoisuuden tarkastelu. Retkikohteina esimerkiksi Hatlammin suo, Peltosaaren kosteikkoluontopolku

- opintoretket lähialueen kohteisiin esimerkiksi Vantaanjoki, Ekokem, Kiertokapula

Yläkoulut

- omien valintojen ymmärtäminen ja vastuukysymykset
- toivottava tulevaisuus ja sen edellyttämät valinnat

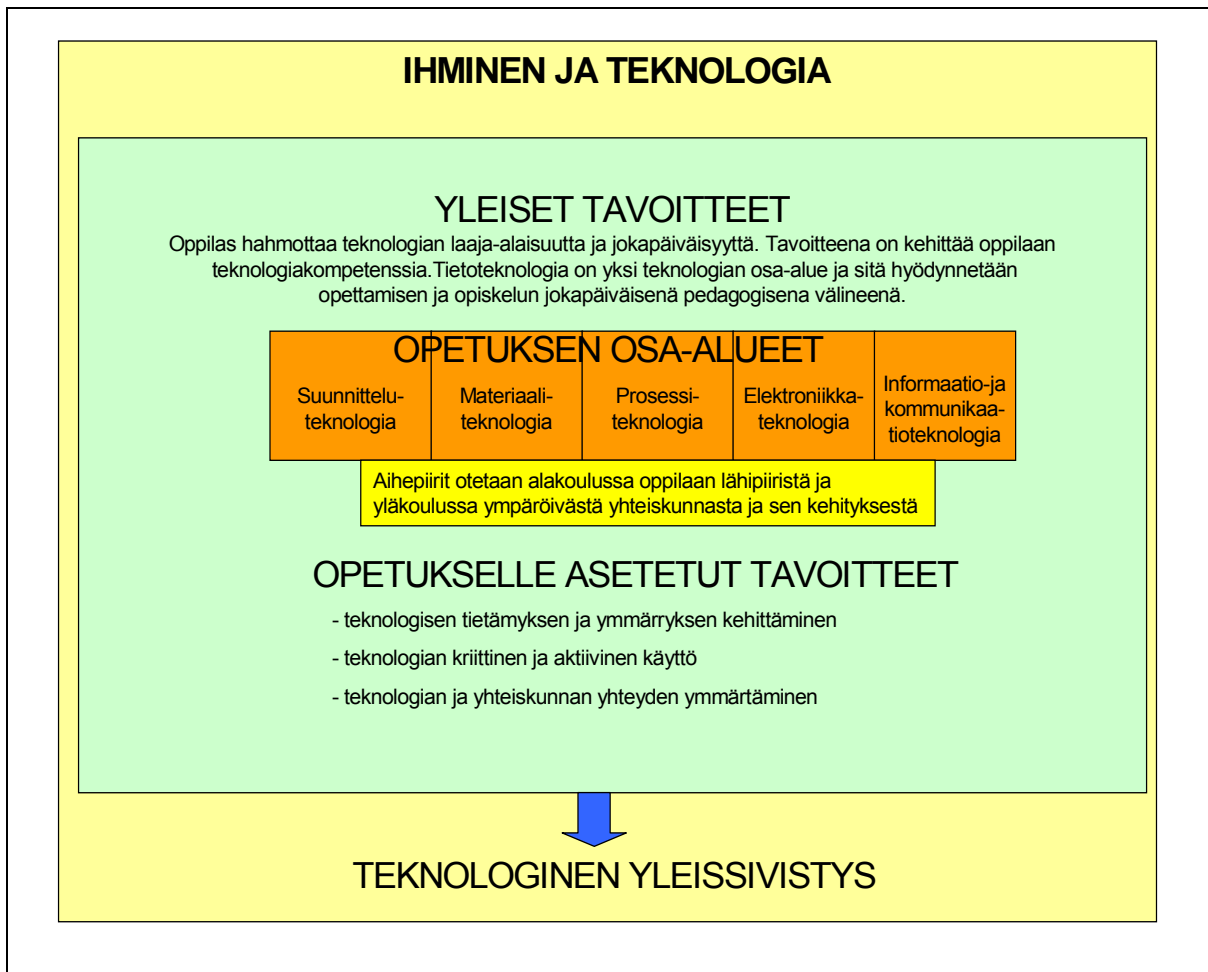
Aihokokonaisuuden keskeiset sisällöt ovat sisään kirjoitettuina oppiaineiden sisältöihin. Fyysiset turvallisuustekijät on huomioitu koulukohtaisissa turvallisuussuunnitelmissa. Psykkiset ja sosiaaliset turvallisuustekijät otetaan huomioon oppiaineiden sisällöissä, koulun kasvatustavoitteissa ja koulun toimintakulttuurissa. Kiusaamiseen liittyvät asiat ja toimintamallit on käytävä kouluaihana läpi riittävän usein. Turvallisuussuunnitelmien yhteydessä on kouluilla oltava ohjeet kiusaamistapausten hoitamista varten.

Alakoulut

- oppilaat perehdytetään liikennesääntöihin, oppilaan vastuu omasta ja muiden liikenneturvallisuudesta
- polkupyörällä kouluuntulon salliminen kolmannelta luokalta lähtien

Yläkoulut

- päihdekasvatuksen tavoitteena on kasvattaa oppilaita vastuuseen itsestään ja kavereistaan
- osallistutaan yhteistyökumppaneiden järjestämiin tapahtumiin
- mopoiän huomioiminen
- poliisin pitämä turvallisuuteen liittyvä tunti

Oppilas hahmottaa teknologian laaja-alaisuutta ja jokapäiväisyyttä. Tavoitteena on kehittää oppilaan teknologiatekniikka- ja tietoteknologian osa-alueita ja sitä hyödynnetään opettamisen ja opiskelun jokapäiväisenä pedagogisena välineenä.

Tavoitteet

- teknologisen tietämyksen ja ymmärryksen kehittäminen
- teknologian kriittinen ja aktiivinen käyttö
- teknologian ja yhteiskunnan yhteyden ymmärtäminen

Alakoulut:

- opetuksen osa-alueita ovat
  - suunnitteluteknologia
  - materiaaliteknologia
  - prosessiteknologia
  - elektroniikkateknologia
  - informaatio- ja kommunikaatioteknologia
- Alakoulussa aihepiirit otetaan oppilaan lähipiiristä, kuten kodista ja harrastuksista.

Yläkoulut

- alakoulussa opitun syventäminen
- aihepiirit otetaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja sen kehityksestä

7.2. ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

7.2.1 SUOMI ÄIDINKIELENÄ

Vuosiluokat 1-2

Koska vuosiluokat 1-2 muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, äidinkielen tavoitteet ja sisällöt ovat pääosin yhteiset. Tärkein tavoite on perustaitojen oppiminen lukemisessa ja kirjoittamisessa. Riihimäellä käytetään opetushallituksen hyväksymiä, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia kirjainmalleja.

Esiluokka: isot tekstauskirjaimet

1.lk: pienet ja isot tekstauskirjaimet

2.lk: pienet ja isot kirjoituskirjaimet

	1. luokka	2. luokka
Puhuminen ja kuunteleminen	– puhumisen ja kuuntelemisen harjoittelua erilaisissa ryhmätilanteissa – leikkiä ja draamaa	– puhumisen ja kuuntelemisen harjoittelua erilaisissa ryhmätilanteissa – leikkiä ja draamaa
Lukeminen ja kirjoittaminen	– äänne, kirjain, tavu, sana ja lause – mekaaninen lukeminen – pienet ja isot tekstauskirjaimet – aakkosjärjestys – oikeinkirjoituksen harjoittelua sanata-solla – harjoitellaan kuvista ja kuvasarjoista	– lause – ymmärtävä lukeminen, tekstien avaamista – pienet ja isot alkukirjaimet – aakkosjärjestyksen käyttäminen – oikeinkirjoituksen harjoittelua lauseta-solla – harjoitellaan omien tarinoiden kirjoittamista käsin ja tietokoneella
Kirjallisuus	– kirjallisuuden kuuntelua opettajan lukemana – kirjaston käytön harjoittelua	– oman tasoisten kirjojen lukeminen ja niistä kertominen – kirjaston käytön harjoittelua

Äidinkielen osalta Riihimäki-näkökulman painopisteitä ovat paikkakunnan museot sekä Riihimäen teatteri ja Nuorisoteatteri.

Museot

Museokäynnit voivat olla paitsi tavallisia kierto- ja tutustumiskäyntejä, myös elämyksellisiä tapahtumia. Tavoitteena on, että perusopetuksen aikana oppilaat käyvät ainakin kerran jokaisessa Riihimäen museossa.

- Taidemuseo: ilmaisukasvatus (3.-9.lk)
- Kaupunginmuseo: kirjoitelmat, draama

- Metsästysmuseo: eläinsadut, kirjastonkäyttö, tiedonetsintä (5.-6.lk)
- Lasimuseo: runot erityisessä miljöössä (5.-9.lk)
- Työväentalomuseo: vaikuttamaan pyrkivä kielenkäyttö (8.-9.lk)
- Viestimuseo: mediakasvatus (8.-9.lk)
- Omakoti, Erkylä

Teatteri

Teatterikasvatuksen tavoitteet

- 3.-6. luokalla käydään teatteriesityksessä ja tutustutaan esityksen valmistamiseen (esim. lavastus, puvustus, ääni- ja valomaailma)
- 7.-9. luokalla käydään teatterivierailulla harjoituksissa tai esityksessä, ja tutustutaan esityksen valmistamiseen

Äidinkielen ja kirjallisuuden keskeisenä tavoitteena on, että oppilaiden perustaidot kehittyvät niin oppiaineen sisällä kuin muissakin toiminnallisissa yhteyksissä. Lukemisen, kirjoittamisen ja suullisen ilmaisun taitoja vahvistetaan. Vuosiluokittaiset tavoitteet selviävät oppisisällöistä. Aiemmillä vuosiluokilla hankittuja tietoja ja taitoja vahvistetaan jatkuvasti.

Vuosiluokat 3-5

	3. luokka	4. luokka	5. luokka
Kielen tehtävät ja rakenne	<ul style="list-style-type: none"> – puhekielen ja kirjakielen erot – sanojen jako sanaluokkiin alkaa – kirjoituksen perussäännöt * isot alkukirjaimet * päättömerkit * erisnimet * yhdyssanat – sanavaraston kartuttaminen – päälauseen tyypit 	<ul style="list-style-type: none"> – sanaluokat * taivutukset * VERBIT <ul style="list-style-type: none"> o aikamuodot o persoona- muodot – pilkun käyttö – kappalejako – vuorosanojen merkitseminen – sanojen johtaminen – lyhenteet – kielen rakenteen merkitys viestinnän onnistumiselle 	<ul style="list-style-type: none"> – sanaluokkien varmistelu – lauseen jäsenyyksen aloitus (subj., pred.) – sijamuotojen aloittelua – puhekieli ja slangi
Kirjallisuus ja kulttuuri	<ul style="list-style-type: none"> – kirjamääräsuositus 3 ohjattu keskustelu – loruja, runoja, satuja kuuntelua – Lasten Kalevala – ääneen lukemista – kirjastokortin hankkiminen – kirjastovierailut 	<ul style="list-style-type: none"> – kirjamääräsuositus 4 – kirjaesitelmä – loruja, runoja, satuja kuuntelua – Lasten Kalevala – kirjailijavierailu 	<ul style="list-style-type: none"> – kirjamääräsuositus 5 – tutustuminen eri kirjallisuuden lajeihin – kirjaesitelmä – kuuntelua – Kalevala – tarinoita ja novelleja
Vuorovaikutustaidot	<ul style="list-style-type: none"> – kuuntelemisen taidot – hyväksyminen ja osallistuminen – omien havaintojen ja ajatusten kertominen – äänenkäyttö – luovat ilmaisuharjoitukset 	<ul style="list-style-type: none"> – kuuntelemisen taidot – kuullun ymmärtäminen – mielipiteen ilmaiseminen – asiointi, arkielämän puhetilanteet – pienet esitelmät, draama – luovat ilmaisuharjoitukset 	<ul style="list-style-type: none"> – kuullun ymmärtäminen – aktiivinen ja toiset huomioiva – kuunteleminen – keskustelutaidot – esitelmät, havainnoiva esitys, draama – asioimistaidot, arkielämän puhetilanteet, neuvottelut ja perustelut – tyylitaju, viestintätilanteen ja – välineen huomioon ottaminen

	3. luokka	4. luokka	5. luokka
Tiedonhankintataidot	<ul style="list-style-type: none"> – aakkostaminen – tutun asiatekstin pääkohdat – tiedon liittäminen omaan kokemukseen – kuvien tulkinta tiedon avaajana – eri tietolähteisiin tutustuminen 	<ul style="list-style-type: none"> – aakkostaminen – mielipide ja fakta – kirjaston käyttö – sisällysluettelon käyttö – yksinkertainen tiedonhaku tietoverkoista – muistiinpanojen tekeminen – tietokirjojen käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> – silmäilevä lukeminen – mielipide ja fakta – tiedonhaun vaiheet – tietokirjojen ja –verkon käyttö – kriittisyys (oikeellisuus) – kirjaston käyttö
Lukutaito	<ul style="list-style-type: none"> – lukemisen perustekniikan vahvistaminen: * sujuvuus, nopeus – lukemisen ymmärtämisen: * päätelmät, kokemukset, yleistieto, tieto kielestä – erilaisten tekstien lukeminen: * kirjallisuudella myös välinearvoa * oman lukukokemuksen jakaminen ja käsitteleminen 	<ul style="list-style-type: none"> – tekstin ymmärtäminen: * erilaisia strategioita, ennustaminen – sanavaraston laajentaminen – tiedon etsiminen ikäkaudelle sopivista lähteistä * kirjat, internet, haastattelut – äänenkäytön selkeyttäminen – ajatuskartan käytön ja laadinnan harjoittaminen 	<ul style="list-style-type: none"> – sopivan lukemisen valitseminen eri tarkoituksiin: * tiedonhankinta * lukemista paljon ja monipuolisesti (huvi ja/tai hyöty) – pääasioiden erottaminen yksityiskohdista: * tiivistäminen, väliotsikointi * muistiinpanojen tekeminen, kysymysten esittäminen * päätelmien tekeminen, pohdinnat omaan elämään – medialukutaidon alkeita (sana, kuva, ääni)
Kirjoitustaito	<ul style="list-style-type: none"> – päivittäinen harjoittaminen * motorinen vahvistaminen * kirjainten sitominen, sujuvuus * loppuvälimerkit, iso alkukirjain – itsensä ilmaiseminen kirjallisesti – myös mielikuvitustekstejä – tekstin tuottaminen tietokoneella 	<ul style="list-style-type: none"> – erilaisten tekstien rakentaminen – tutun asian selostaminen ja kuvailu * tukisanalista * suunnitteleminen, muokkaaminen * viimeistelemisen palautteen pohjalta – sujuva käsialakirjoitus – tekstinkäsittely-ohjelmien käyttäminen kirjoitelmien tekemisessä – käsialakirjoitusta kaikessa kirjoittamisessa 	<ul style="list-style-type: none"> – hankittujen tietojen koonti – juonellinen kertomus: * jaksottaminen * havainnollistaminen, sanavaraston laajentaminen * persoonallisuus – säännöllinen kirjoittaminen eri tarkoituksiin

Vuosiluokat 6-9

	6. luokka	7. luokka	8. luokka	9. luokka
Kielen rakenne ja tehtävät	<ul style="list-style-type: none"> - lauseenjäsennys - OBJEKTI - sijamuodot - murteet ja lainasanat - suomen kirjakielen syntyvaiheet 	<ul style="list-style-type: none"> - kielentunte- muksen kertausta tarpeen mukaan * sanaluokat * verbien ja nomien taivutus - perusvälimerkkien kertaus - oikeinkirjoitusta - puhekieli – yleis- kieli 	<ul style="list-style-type: none"> - verbioppia * modukset * nominaalim. - lauseenjäsennystä - välimerkkioppia - oikeinkirjoitusta 	<ul style="list-style-type: none"> - suomen kielen muuttuminen ja ominaispiirteet - kielisukulaisuus ja suomen sukukielet - kielen vaihtelu (murteet ja slang) - kielenhuoltoa ja tyylioppia
Kirjallisuus ja kulttuuri	<ul style="list-style-type: none"> - kirjamääräsuositus 6 - kirja- ja kirjailija-esitelmää - kirjat elokuvina ja näytelminä - kuuntelua - Kalevala - kirjallisuuden käsitteet 	<ul style="list-style-type: none"> - minä lukijana (nuortenkirjat) - kirjallisuuden peruskäsitteitä - kirjallisuuden lajeihin tutustumista (esim. runot ja sadut) - luetaan vähintään yksi kirja/jakso 	<ul style="list-style-type: none"> - viihdekirjallisuus - romantiikka - realismi - kirjallisuuden lajeihin tutustumista (esim. novelli, pakina, näytelmä) - Kalevala - maailman kirjallisuuden klassikot 	<ul style="list-style-type: none"> - Suomen kirjallisuuden vaiheita - Seitsemän veljestä ja muita klassikoita - kaunokirjallisen tekstin tulkintaa - kirjatutkielma / -esitelmä - suomalaista kansanperinnettä ja Kalevala
Vuorovaikutustaidot	<ul style="list-style-type: none"> - kuullun ymmärtäminen - aktiivinen ja toiset huomioiva kuunteleminen - keskustelu- ja tulkintataidot - yksilöllisen esittämisen taidot, esityksen suunnittelu, pitäminen ja analysointi - improvisointi ja draama - tyyli- ja viestintätilanteen ja -välineen huomioon ottaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - ryhmän jäsenenä toimiminen - puheviestinnän perustaitoja - draama- harjoituksia 	<ul style="list-style-type: none"> - vaikuttamaan pyrkivä viestintä - perustellun mielipiteen esittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> - viestintätaitojen vahvistaminen, tilanteen, vastaanottajan ja viestintävälineen huomioon ottaminen

	6. luokka	7. luokka	8. luokka	9. luokka
Tiedonhankintataidot	<ul style="list-style-type: none"> – silmäilevä lukeminen – perusteltu mielipide – fakta ja lähteiden luotettavuus – tiedonhankinnan suunnittelu – yksinkertaiset lähdemerkinnät – tietokirjojen ja -verkon käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> – kirjaston käyttö – tietokirjat ja internet – muistiinpanojen tekeminen 	<ul style="list-style-type: none"> – tarkoituksenmukaisten tiedonhankinta-taitojen vahvistaminen – referointi 	<ul style="list-style-type: none"> – opittuja taitoja syvennetään * kriittisyys * soveltaminen * lähteen ilmoittaminen, lainaaminen
Lukutaito	<ul style="list-style-type: none"> – aktiivinen ja kriittinen lukeminen – eri tekstilajien tunnistaminen ja kehittäminen – eläytyvä lukeminen * eri tekstityyppien tarkastelua kaunokirjallisissa ja asiateksteissä – media- ja verkkotekstien lukeminen: * median voiman ymmärtäminen * mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaaminen – silmäilevä lukeminen 	<ul style="list-style-type: none"> – vahvistetaan taitoa lukea laajoja tekstejä – luetun liittämisen omaan elämään – medialukutaitoa (esim. uutinen, sarjakuva, elokuva) 	<ul style="list-style-type: none"> – lukukokemusten monipuolistaminen – kriittinen lukutaito * erityyppisten tekstien tunnistaminen * media: vaikuttaminen – elokuvan analysoinnin syventäminen 	<ul style="list-style-type: none"> – kirjallisuuden tuntemuksen syventäminen – taito tulkita ja hyödyntää erilaisia kaunokirjallisia tekstejä ja asiatekstejä
Kirjoitustaito	<ul style="list-style-type: none"> – opitun kielitiedon hyödyntäminen * kirjoitelman suunnittelu * yleis- ja kirjakielen käyttäminen tilanteen mukaan – ilmaisussa rohkautuminen – käsin ja tekstinkäsittelyohjelmalla kirjoittaminen – tietotekniikan ja viestintävälineiden hyödyntäminen 	<ul style="list-style-type: none"> – kirjoitelman ulkoasu – erilaisten tekstityyppien harjoittelua: * kuvaus, kertomus, uutinen, selostus – tekstien tekemistä sekä käsittelyohjelmalla 	<ul style="list-style-type: none"> – kirjoittamisen tekniikan varmentamista – asiakirjoittamisen harjoittelua, esim. mielipideteksti * luovaa kirjoittamista – elokuva- ja kirjavaroitus – tekstien tekemistä sekä käsin että tekstinkäsittelyohjelmalla 	<ul style="list-style-type: none"> – tarkoituksenmukaisen ja persoonallisen tyylin kehittämistä – asiakirjoittamisen varmentamista – sanataidekokeiluja tekstien tekemistä sekä käsin että tekstinkäsittelyohjelmalla

Arviointi

Arviointi pohjautuu monipuolisesti oppilaan äidinkielen taitojen ja tietojen kehittymisen seuraamiseen. Arviointi auttaa oppilasta muodostamaan realistisen kuvan omasta oppimisestaan ja se ohjaa sekä tukee hänen persoonallisuutensa kasvua. Arvioinnissa otetaan huomioon myös oppilaan yhteistyötaidot, vastuullisuus sekä taito suunnitella, toteuttaa ja arvioida omaa työtään.

7.2.2 SUOMI TOISENA KIELENÄ

Oppilaat, joiden äidinkieli ei ole suomi, ruotsi eikä saame, saavat suomi toisena nä -oppimäärän (S2) mukaista opetusta. Nämä opetussuunnitelman perusteet on laadittu suomi toisena kielenä -opetukseen, joka vuosiviikkotunneiltaan vastaa suomi äidinkielenä -opetusta. S2 -kielen opetus pyritään järjestämään ensisijaisesti oppilaan lähikoulussa

Opetuksen päätavoite on, että oppilas saavuttaa mahdollisimman hyvän suomen kielen taidon kaikilla kielen osa-alueilla ja pystyy opiskelemaan täysipainoisesti kaikkia perusopetuksen oppiaineita. Näin hänellä on suomea äidinkielenään puhuvan kanssa samat mahdollisuudet jatko-opintoihin ja toimimiseen suomalaisessa yhteiskunnassa.

Oppilaan oman äidinkielen taito on pohjana suomen kielen oppimiselle. Tukemalla oman äidinkielen opetusta oppilaalle annetaan mahdollisuus kasvaa kaksikieliseksi ja -kulttuuriseksi ihmiseksi. Suomea toisena kielenä opettavan tulee ottaa selvää oppilaan oman äidinkielen ja kulttuurin pääpiirteistä.

Tavoitteiden asettamiseen vaikuttavat

- oppilaan ikä
- oppilaan oman äidinkielen ja suomen kielen taito
- oppilaan koulutausta ennen Suomeen tuloa
- oppilaan kokemusmaailma
- oppilaan oman äidinkielen ja kulttuurin etäisyys suomen kieleen ja kulttuuriin

Suomi toisena kielenä ei etene luokka-asteittain, vaan tasoittain. Tasot nojaavat Suomessa laadittuun sovellukseen asteikosta, joka sisältyy Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielen oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehukseen.

Oppimisen tasoja on kolme

- Taso A (noin 1-3 vuotta maahantulosta tai suomi toisena kielenä -opetuksen aloittamisesta)
- Taso B (noin 3-5 vuotta edellisestä)
- Taso C (noin viidestä vuodesta eteenpäin)

Jokaisella tasolla seurataan oppilaan kielen kehittymistä kaikilla kielen osa-alueilla, joita ovat:

- kuullun ymmärtäminen
- puhuminen ääntäminen
- luetun ymmärtäminen
- kirjoittaminen

...ja näihin olennaisesti liittyvät

- sanavarasto
- kielen rakenteet ja kielentuntemus

Yksilöllisistä tekijöistä riippuen tasojen kestot ovat viitteellisiä. Jokaisen oppilaan taso on arvioitava vuosittain.

Kielitaidon tasojen kuvausasteikko on perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Tavoitteita pitää soveltaa oppilaan ikätaso huomioiden.

Opetuksessa käytetään spiraalimaisuutta, jolloin jo opittua kerrataan, syvennetään ja laajennetaan vuosittain ikä- ja taitotaso huomioiden.

Suomalaislapsi hallitsee kouluun tullessaan mm. suomen perussanavaraston, kielen rakenteet ja ääntämisen. Hänellä on myös suomalainen kokemuspohja, jolle hän perustaa oppimisensa. Näin ei maahanmuuttajataustaisella oppijalla yleensä ole, vaikka hän olisikin syntynyt Suomessa. Häneltä ei siis voi odottaa näiden taitojen hallitsemista. Kielen perusta on rakennettava ennen soveltamista.

Osa opetuksen sisällöistä voidaan valita suomi äidinkielenä -oppimäärästä yhteistyössä luokanopettajan/aineenopettajan kanssa. Painotuksia, menetelmiä ja sisältöjä valittaessa on huomioitava oppijan erityispiirteet. Kaikkia S2 -oppimäärän sisällön osa-alueita on opetettava tasapuolisesti.

Oppilaalle tärkeintä on sana- ja käsitevaraston laajuus. Tekstityypistä riippuen on sanoista ymmärrettävä jopa 80–90 %, jotta tekstin sisältö avautuu. Opetuksessa on kiinnitettävä huomiota sana- ja käsitevaraston laajentamiseen ja syventämiseen.

Tilanteet ja aihepiirit, joista oppilaan tulee pystyä kommunikoimaan

- henkilökohtainen elämä, perhe, suku, ystävät;
- vuoden- ja vuorokaudenajat sekä sää;
- koti ja asuminen; koulu fyysisenä ympäristönä, oppitunnit, koulutoverit, opettajat ja muu henkilökunta;
- ruokailu ja puhtaus; ihmisen keho ja vaatetus; julkiset tilat ja palvelut, kuten kauppa, liiken-

ne ja terveydenhoito; maaseutu- ja kaupunki; luonto; vapaa-aika, kulttuuri ja urheilu, matkailu; tiedotusvälineet

- eri oppiaineiden sanasto: sanavaraston laajentaminen, ylä- ja alakäsitteet, juhlapäivät, kansanperinne, tapakulttuuri; leikit; suomalaiset merkkihenkilöt ja –tapahtumat; arjen perinne ja elämänmuoto

Sanaston erityispiirteet

- Homonymia ja polysemia; samalla tai samannäköisellä sanalla voi olla eri merkityksiä (esim. kuusi, pitää)
- Sanojen rektiot; tietty sana vaatii seurassaan olevalta sanalta tietyn sijamuodon (esim. rakastan sinua, pidän sinusta)
- Sanojen yhdistäminen; perus- ja määriteosat, niiden järjestys, sanojen yhdistettävyyden
- Sanojen johtamisen pääperiaatteet
- Morfologiset säännöt; sanavartalot, johtimien, tunnusten, päätteiden, omistusliitteiden, liitepartikkelien tunnistaminen sekä yhdistäminen oikeassa järjestyksessä
- Sanojen merkitykset fraaseissa
- Sanojen tyylierot (esim. naama, kasvot)
- Kulttuurisidonnaiset sanat; sanat jotka puuttuvat muista kielistä, sivumerkitykset

Rakenteet ja kielitieto

- äänneiden, rytmin, painotuksen ja intonaation tunnistaminen ja tuottaminen; kirjoitus- ja äännejärjestelmä ja niiden erityispiirteet suhteessa oppilaan omaan äidinkieleen
- kielen rakenteista keskeisimmät; sanaluokat ja niiden taivuttaminen sekä taivutusmuotojen oikea käyttö; nimitystyytit ja verbityypit; sijamuodot ja niiden käyttö, verbien persoona- ja aikamuodot käyttöyhteyksissään sekä modukset ja niiden käyttö; lauseenjäsenten tunnistaminen; nominaalimuotojen ja lauseenvastikkeiden tunnistaminen; lausetyypit merkityksineen; välimerkit ja oikeinkirjoitus, sanojen lyhentäminen,
- tavu, sana, lause, virke; sidoksisuus; erilaisten tekstilajien päätyypit
- puhutun ja kirjoitetun kielen ero; puhutun kielen vaihtelu esim. murteet, nuorisokieli
- suomi maailman kielten joukossa

Lukeminen ja kirjoittaminen

- suomen kielen kirjoitusjärjestelmä, kirjain-äänne -vastaavuus, äänneiden kestojen erottelu, tavutus, pien- ja suuraakkoset, tyyppikirjaimet
- mekaaninen, sujuva ja ymmärtävä lukutaito; lukutaidon strategioita kuten ennakointi, päätely sekä pääasioiden ja tukisanojen etsiminen tekstistä
- itsensä ilmaiseminen kirjoittamalla ikätasonsa mukaan
- tekstilajit ja kirjoittaminen erilaisiin tarkoituksiin, esimerkiksi viestien, kirjeiden ja tietopuolis-

ten tekstien laadinta

- puhutun ja kirjoitetun kielen ero

Kertomusperinne, kirjallisuus, viestintäkasvatus

- ikäkauden ja kielitaidon mukaisesti sadut, lorut, sarjakuvat, kertomukset, runot, arvoitukset, sananlaskut, kaunokirjalliset otteet ja kokonaisteokset
- keskeiset kirjailijat ja heidän teoksensa sekä Kalevala ja Suomen kirjallisuuden päävaiheet
- mediatekstit, kuvalukutaidon alkeet, elokuva ja teatteri
- kirjaston käyttö, tieto- ja viestintätekniikka, televisio, radio, lehdistö, mainonta
- tiedonhankinta erityyppisistä lähteistä

Puheviestintä ja vuorovaikutustaidot

- puheviestinnän strategiat kuten kysyminen ja vastaaminen, myöntäminen ja kieltäminen, ohjeiden antaminen ja niiden ymmärtäminen, keskustelun aloittaminen, ylläpitäminen ja päättäminen, mielipiteen ilmaiseminen, kuulijan huomioon ottaminen sekä kuuntelijan palautekäyttäytyminen
- kulttuurisidonnaiset puheviestintätilanteet kuten tervehtiminen, puhuttelemine, esittäytyminen, kiittäminen, anteeksi pyytäminen ja puhelinkäyttäytyminen
- omien tunteiden, tarpeiden, tietojen ja mielipiteiden esittäminen ja perusteleminen
- puuttuvan kielitaidon kompensoiminen esimerkiksi lähikäsitettä käyttämällä tai selittämällä
- neuvottelutaitojen kehittäminen ja rakentava keskusteleminen

Kielenopiskelutaidot

- oppikirjan ja sanakirjan käyttö
- uusien sanojen ja rakenteiden omaksuminen ja käyttö omissa tuotoksissa
- pari- ja pienryhmäkeskustelu puheviestinnän säännöllisenä harjoittelutapana
- merkityksen päättely asiayhteydestä, suomen kielen vertaaminen omaan äidinkieleen
- oman tuotoksen tarkkaileminen ja korjaaminen sekä oman kielitaidon arviointi

Arviointi

Arvioinnissa otetaan huomioon kielitaidon kaikki osa-alueet. Arvioidaan sitä, mitä on jo opittu, eikä kiinnitetä huomiota siihen, mitä on vielä oppimatta. Päättöarvioinnissa on otettava huomioon, että oppilaan kielitaitoprofiili voi olla hyvinkin epätasainen.

Arviointi noudattaa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa esitettyjä hyvän osaamisen kriteerejä, joita täydennetään kulttuuritaitojen ja kielenopiskelutaitojen arvioinneilla.

Kulttuuritaidot

Oppilas

- tuntee suomalaista yhteiskuntaa, kulttuuria ja suomalaisia tapoja
- ymmärtää ja osaa suhteuttaa suomalaisen kulttuurin arvoja omaan arvomaailmaansa
- ymmärtää monikielisuuden ja monikulttuurisuuden merkityksen ja arvostaa sitä

Kielenopiskelutaidot

Oppilas

- on tottunut säännöllisesti käyttämään kielten opiskelussa tehokkaiksi todettuja työtapoja
- tunnistaa oman oppimistyylinsä ja osaa hyödyntää sitä opiskelussa

7.3 TOINEN KOTIMAINEN KIELI/B1-RUOTSI

Aihepiirit ja tilanteet peruskoulun aikana

- tervehdykset, esittäytyminen, vointi
- itse, perhe, koti, ystävä, vapaa-aika
- vaatteet, värit, ruoka
- kello, viikonpäivät, kuukaudet, sää
- matkustaminen, opastus, majoittuminen
- koulutus, työ
- ympäristö
- Pohjola, suomenruotsalaisuus

	7. luokka	8. luokka	9. luokka
Rakenteet	<ul style="list-style-type: none"> – peruskysymykset ja –vastaukset – preesens – apuverbit – päälauseen sanajärjestys – lukusanat – persoona- ja omistuspronominit – en –monikko – adjektiivi	<ul style="list-style-type: none"> – aikamuodot – sivulause – monikko – vertailu – prepositioita – pronomineja	<ul style="list-style-type: none"> – sanajärjestys – I –konditionaali – adjektiivi + substantiivi – refleksiiviverbit – man

7.4 VIERAAT KIELET

Riihimäen kieliohjelma

- A1-kielenä on englanti 3. luokalta alkaen.
- A2 -kielenä tarjotaan saksaa 4. luokalta alkaen.
- B1 -kielenä on ruotsi 7. luokalta alkaen.
- Kielitarjontaa pyritään laajentamaan B2-kielillä oppilaiden valintojen mukaan.
- A2 -saksan on ylimääräinen 7. vuosiluokalla ja 8-9. vuosiluokalla se sisältyy valinnaisaineisiin.

Mahdollisuuksien mukaan otetaan huomioon Riihimäen ystävyyskunnat ja muut kansainväliset suhteet, esim. Comenius -ohjelman puitteissa.

Arviointi

Arvioinnissa noudatetaan valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteita ja taitotasokuvausasteikkoa. Sanallisessa arvioinnissa noudatetaan koulukohtaista opetussuunnitelmaa.

Oppisisältöjä vahvistetaan vuosittain spiraaliperiaatteella.

7.4.1 A1 ENGLANTI

Aihepiirit peruskoulun aikana

- esittäytyminen ja ihmisiin tutustuminen
- itse, perhe, suku, ystävä
- harrastukset
- ulkonäkö ja luonne
- teini-ikäisen maailma
- asuminen
- matkustaminen
- ostoksilla
- koulutus ja työ
- ruoka
- sää
- ympäristö ja siitä huolehtiminen
- tulevaisuus
- Suomi -tietoutta
- kohdemaiden historiaa, maantietoa ja kulttuuria
- britti- ja amerikanenglanti

Vuosiluokat 3-6

Englannin rakenteet ja kommunikaatiotilanteet

Rakenteet vuosiluokilla 3-6	3. lk	4. lk	5. lk	6. lk
foneettiset merkit ja oikeat äänteet	foneettiset merkit ja oikeat äänteet			
yksikkö – monikko		– yksikkö – monikko	– yksikkö – monikko	
epäsäännöllinen monikko		– epäsäännöllinen monikko		
genetiivi: adjektiivien vertailu		– 's-genetiivi – adjektiivien vertailu		– of-genetiivi
prepositiot:	– in, on, under, behind	– in front of, to, from	– at, after, by, for, into, near, next to – opposite, over, past, through, with, without	– verbi + prepositio – ilmaukset
lukusanat:	– perusluvut	– perusluvut – kellonajat ja ajanilmaukset	– järjestysluvut – kellonajat ja ajanilmaukset – päiväykset	
verbit:	– be-verbi preesens – have-verbin preesens	– be-verbi preesens – have-verbin preesens – verbin preesens, verbin yks. 3. persoonan s-pääte – verbin preesensin kielteiset ja kysymyslauseet	– be-verbi imperfekti – have-verbin imperfekti – verbin preesens, verbin yks. 3. persoonan s-pääte – verbin preesensin kielteiset ja kysymyslauseet – verbin säännöllinen ja epäsäännöllinen imperfekti – verbin imperfektin kielteiset ja kysymyslauseet – apuverbejä: can, could, must, have to – kestopreesens – futuuri: will – konditionaali: should	– be-verbi imperfekti – verbin säännöllinen ja epäsäännöllinen imperfekti – verbin imperfektin kielteiset ja kysymyslauseet – apuverbejä: can, could, must, have to – futuuri: will – konditionaali: should
persoonapronomin:		– perusmuodot – omistusmuodot	– perusmuodot – omistusmuodot – objektimuodot	– objektimuodot
kysymyssanat there is - there are		– kysymyssanat	– kysymyssanat – there is - there are	– there is - there are
adverbeja				– adverbeja

TAPAAMINEN:

– tervehtiminen	– tervehtiminen	– tervehtiminen	– tervehtiminen
– voinnin tiedustelu	– tervetuloivotus	– tervetuloivotus	– tervetuloivotus
– esittäytyminen, kotipaikan ja iän kysyminen	– voinnin tiedustelu	– voinnin tiedustelu	– voinnin tiedustelu
– esittely	– esittäytyminen, kotipaikan ja iän kysyminen	– esittäytyminen, kotipaikan ja iän kysyminen	– esittäytyminen, kotipaikan ja iän kysyminen
	– esittely	– esittely	– esittely
		– eroaminen	– eroaminen
		– kutsun esittäminen	– kutsun esittäminen
		– tapaamisesta sopiminen	– tapaamisesta sopiminen

käytöstavat

– anteeksipyyntö eri tilanteissa	– anteeksipyyntö eri tilanteissa	– anteeksipyyntö eri tilanteissa	– anteeksipyyntö eri tilanteissa
– kiittäminen	– kiittäminen	– kiittäminen	– kiittäminen
		– toivotukset ja niihin vastaaminen	– toivotukset ja niihin vastaaminen
		– luvan kysyminen	– luvan kysyminen
		– pöytätavat, pyytäminen, tarjoaminen	– pöytätavat, pyytäminen, tarjoaminen

**mielipiteen ilmaiseminen
ja tiedustelu**

– mieltymyksen ja vastenmielisyyden ilmaiseminen	– mieltymyksen ja vastenmielisyyden ilmaiseminen
– mielipiteen kysyminen ja ilmaiseminen	– mielipiteen kysyminen ja ilmaiseminen
– suostuttelu ja epäily	– suostuttelu ja epäily

liikkuminen ja matkustaminen:

– aikataulut	– aikataulut
– lippujen ostaminen	– lippujen ostaminen
– tien ja paikan neuvominen ja kysyminen	– tien ja paikan neuvominen ja kysyminen

asiointi

– asiointi pankissa, postissa, kaupassa yms.	– asiointi pankissa, postissa, kaupassa yms.
– puhelimesta asiointi	– puhelimesta asiointi

häätä

– varoittaminen	– varoittaminen	– varoittaminen	– varoittaminen
		– sairastuminen, pahaolo	– sairastuminen, pahaolo
		– avun tarjoaminen ja avun hälyttäminen	– avun tarjoaminen ja avun hälyttäminen

Vuosiluokat 7-9

	7. luokka	8. luokka	9. luokka
Rakenteet	<ul style="list-style-type: none"> – perus- ja järjestysluvut – persoona pronominit – yleis- ja kestopreesens – yleis- ja kestoimperfekti – perfekti – pluskvamperfekti – there is / there are – artikkelit – adverbeja – prepositioita – monikko – genetiivi 	<ul style="list-style-type: none"> – futuuri – I –konditionaali – relatiivipronomineja – indefiniittipronomineja ja adverbeja – sanajärjestys – vertailu – epäsuora kysymyslause – refleksiivipronominit – liitekysymykset 	<ul style="list-style-type: none"> – II konditionaali – passiivi – kestopperfekti – yksikkö-muotoiset substantiivit – epäsuora kysymyslause – infinitiivi ja -ing – muoto – apuverbien aikamuodot – paljoussanat – relatiivi-pronominit – artikkelit maantieteellisten nimien yhteydessä

7.4.2 A2 SAKSA

Aihepiirit / tilanteet peruskoulun aikana

- tervehdykset, esittäytyminen, vointi
- itse, perhe, koti, ystävä, vapaa-aika
- vaatteet, värit, ruoka
- kello, viikonpäivät, kuukaudet, sää
- matkustaminen, opastus, majoittuminen
- koulu, työ, tulevaisuus
- ympäristö, luonto, kestävä kehitys
- media
- Suomi saksaksi
- saksankieliset maat
- ystävyyskaupunki

Vuosiluokat 4-6

Saksan rakenteet vuosiluokittain 4-6

Rakenteet vuosiluokilla 4-6	4. lk	5. lk	6. lk
oikeat äänneet ja intonaatio	– oikeat äänneet ja intonaatio	– oikeat äänneet ja intonaatio	– oikeat äänneet ja intonaatio
nominatiivi	– nominatiivi	– nominatiivi	– nominatiivi
akkusatiiveja adjektiivien vertailua, komparatiiveja		– akkusatiiveja – adjektiivien vertailua, komparatiiveja	– akkusatiiveja – adjektiivien vertailua, komparatiiveja

adjektiivi predikatiivina	– adjektiivi predikatiivina	– adjektiivi predikatiivina	– adjektiivi predikatiivina
prepositioilmauksia	– prepositioilmauksia	– prepositioilmauksia	– prepositioilmauksia
lukusanat:	– perusluvut	– perusluvut	– järjestysluvut
kellonajat ja ajanilmauksia	–	– kellonajat ja ajanilmauksia	– kellonajat ja ajanilmauksia
verbit	– sein-verbin preesens – haben-verbin preesens – verbin preesens, taivutuspäätteet – apuverbit können, mögen, wollen	– sein-verbin preesens – haben-verbin preesens – verbin preesens, taivutuspäätteet – apuverbin dürfen, müssen, sollen	– sein-verbin perfekt – haben-verbin perfekt – verbien perfektejä – apuverbien käyttöä
persoonapronominit	– perusmuodot – omistusmuotoja	– omistusmuotoja – akkusatiivimuodot	– omistusmuotoja – akkusatiivimuodot
väitelauseita ja kysymyksiä	– väitelauseita ja kysymyksiä	– väitelauseita ja kysymyksiä	– väitelauseita ja kysymyksiä

Vuosiluokat 7-9

	7. luokka	8. luokka	9. luokka
Rakenteet	– nominatiivi ja akkusatiivi – eriävät verbit, muutosverbit, apuverbit – prepositioita – man	– aikamuotoja – datiivi – pää- ja sivulause – prepositioita	– aikamuodot – sijat – prepositiot – infinitiivirakenteita – konditionaali – vertailu – adjektiivi + substantiivi

Aihepiirit ja tilanteet 8. – 9. luokalla

- tervehdykset, esittäytyminen, vointi
- itse, perhe, koti, ystävä, vapaa-aika
- vaatteet, värit, ruoka
- kello, viikopäivät, kuukaudet, sää
- matkustaminen, opastus, majoittuminen
- koulu, tulevaisuus
- ympäristö
- Suomi saksaksi
- saksankieliset maat
- ystävyyskaupunki

	8. luokka	9. luokka
Rakenteet	<ul style="list-style-type: none"> – preesens – muutosverbi, eriävä verbi, apuverbit – nominatiivi ja akkusatiivi – yksikkö ja monikko – lukusanat – pronomineja – prepositioita 	<ul style="list-style-type: none"> – perfekt – sein ja haben imperfektissä – pää- ja sivulause – dativi – pronomineja – prepositioita

Aihepiirit ja tilanteet 8.–9. -luokalla

- tervehdykset, esittäytyminen, vointi
- itse, perhe, koti, ystävät, vapaa-aika
- koulu, tulevaisuus
- Suomi ranskaksi
- vaatteet, väri, ruoka
- kello, viikopäivät, kuukaudet
- sää
- ranskankielisiä maita

	8. luokka	9. luokka
Rakenteet	<ul style="list-style-type: none"> – preesens – avoir, être + muita epäsäännöllisiä verbejä – yksikkö ja monikko – adjektiivien taivutus – genetiivi – lukusanoja – pronomineja – prepositioita 	<ul style="list-style-type: none"> – epäsäännöllisiä verbejä – kysymyslause – aller –futuuri – adjektiivin taivutus ja paikka – pronomineja – prepositioita – yhdistetty perfekti

Aihepiirit ja tilanteet 8.–9. -luokalla

- tervehdykset, esittäytyminen
- itse, perhe, koti, ystävä, vapaa-aika
- vaatteet, värit, ruoka
- kello, viikonpäivät, kuukaudet, sää
- matkustaminen, opastus majoittuminen
- koulu, tulevaisuus
- ympäristö
- Venäjän historia ja kulttuuri

	8. luokka	9. luokka
Rakenteet	<ul style="list-style-type: none"> – aakkoset – lukeminen ja kirjoittaminen – nominatiivi, akkusatiivi, prepositionaali, genetiivi, datiiivi – substantiivien suku – yksikkö ja monikko – pronomineja – prepositioita – lukusanat – preesens 	<ul style="list-style-type: none"> – preteriti – instrumentaali – pronomineja – prepositioita – järjestysluvut

Vuosiluokat 1-2

Pyritään löytämään esimerkkejä ja laskettavaa aineistoa oppilaan lähiympäristöstä ja elinpiiristä.

Tavoitteet

Oppilas

- oppii havainnoimaan, vertailemaan ja luokittelemaan ympäristönsä esineitä, asioita ja ilmiöitä
- oppii löytämään yhtäläisyyksiä ja eroja, säännönmukaisuuksia ja syy-seuraussuhteita
- saa monipuolisia kokemuksia eri tavoista esittää matemaattisia käsitteitä
- oppii keskittymään, kuuntelemaan, kommunikoidaan ja iloitsemaan matematiikan oppimisesta
- kehittää matemaattista ajatteluaan ja käsitteistöään systemaattisesti ja monipuolisesti
- oppii perustelevaan ratkaisujaan mallein, kuvin, suullisesti ja kirjallisesti
- saa hyvän perustan lukukäsitteen ja mittaamisen käsitteen kehittymiselle
- ymmärtää lukukäsitteen ja hallitsee siihen liittyviä yhteen,
- vähennys- ja kertolasku

	1. luokka	2. luokka
Luvut ja las- kutoimitukset	<ul style="list-style-type: none"> – lukumäärän, lukusanan ja lukumerkin- nän vastaavuus lukualueella 0-100 – lukujen vertailu (< ja > -merkit), luokit- telu, järjestäminen, hajottaminen ja ko- koaminen – kymmenjärjestelmän perusteet – lukujonotaidot, luettelu eteen- ja taak- sepäin yhden, kahden, viiden ja kym- menen välein – parilliset ja parittomat luvut – yhteen- ja vähennyslaskua päässälas- kuna ja kirjallisesti lukualueella 0-100, laskutoimitusten välinen yhteys – tutustuminen kymmenjärjestelmäväli- neisiin, lukusuoraan ja sataruudukkoon 	<ul style="list-style-type: none"> – lukumäärän, lukusanan ja lukumerkin- nän vastaavuus lukualueella 0-1000 – lukujonotaidot, lukujen suuruusvertailu ja järjestäminen suuruusjärjestykseen – kymmenjärjestelmän rakenne – yhteen- ja vähennyslaskut allekkain luvuil- la 0-1000 – kertolaskun käsite ja merkitseminen sekä kertotaulut 2-5 – kertolaskun ja jakolaskun yhteys ja jako- laskun käsite konkreettisilla välineillä (ei jakolaskun merkitsemistä) – lukusuoran käyttö – erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutki- minen – yksinkertaisten murtolukujen muodosta- minen konkreettisilla välineillä
Algebra	<ul style="list-style-type: none"> – säännönmukaisuuksien ja riippuvuuksien näkeminen kuvista – yksinkertaisten lukujonojen tulkitsemi- nen ja tuottaminen 	<ul style="list-style-type: none"> – suhteiden ja riippuvuuksien näkeminen kuvasta – yksinkertaisten lukujonojen tulkitseminen ja tuottaminen
Geometria	<ul style="list-style-type: none"> – ympäristön geometristen kappaleiden kuvailu ja nimeäminen (pallo, suora- kulmainen särmiö, ympyrälieriö ja ympyrä- kartio) – tasokuvioiden tunnistaminen ja piirtä- minen (kolmio, nelikulmio, viisikulmio sekä ympyrä esineen avulla piirrettyinä) – yksinkertaisia suurennoksia ja pienen- nöksiä ruutujen avulla – avaruudellisen hahmotuskyvyn kehittä- minen 	<ul style="list-style-type: none"> – ympäröivän tilan avaruudellisten suhteiden havainnointi ja kuvailu – peruskäsitteiden tunnistaminen ja tuotta- minen (jana, suora, murto viiva, puo- lisuora ja kulma) – monikulmion tunnistaminen ja tuottaminen – kuvioiden jäljentäminen ruudukkoon ja pistevekkoon ja omien kuvioiden tuotta- minen – pinta-alan käsitteen pohjustaminen peit- tämällä pintoja annetuilla monikulmioilla – peilikuvan tunnistaminen ja piirtäminen – symmetria-akselin etsiminen ja symmetri- sen puolikkaan piirtäminen
Mittaaminen	<ul style="list-style-type: none"> – mittaamisen periaate: kuinka monta kertaa mittayksikkö sisältyy mitatta- vaan – pituus senttimetreinä ja metreinä, mit- taamista ja arviointia – eurot – aika, kellonaika tasatunteina ja puoli- tunteina 	<ul style="list-style-type: none"> – mittaamisen periaatteen ymmärtäminen – rahan yksiköt, hinnan tulkitseminen ja merkitseminen pilkkua käyttäen – pituuden yksiköt, metri ja senttimetri, mittaamista ja arviointia – massan yksiköt, gramma ja kilogramma, kokeiluita ja arviointia – pinta-ala kokeellisesti käyttäen konkreet- tista yksikköä – kellonajan lukeminen ja merkitseminen analogisesta kellosta ja digitaalimerkintä- nä – vuorokausi, tunti ja minuutti
Tietojen käsit- tely ja tilastot	<ul style="list-style-type: none"> – yksinkertaisten taulukoiden ja dia- grammien lukeminen – tietojen esittäminen pylväsdiagrammi- na 	<ul style="list-style-type: none"> – yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammi- en lukeminen – tietojen etsiminen, muokkaaminen ja esittäminen esim. pylväsdiagrammilla

Vuosiluokat 3-5

	3. luokka	4. luokka	5. luokka
Tavoitteet	Oppilas <ul style="list-style-type: none"> – saavuttaa tutkien ja kokeilun positiivisia oppimiskokemuksia – omaksuu tuloksellisia työtapoja – omaksuu matematiikan peruskäsitteitä – harjaannuttaa peruslaskutaitojaan 	Oppilas <ul style="list-style-type: none"> – kehittää työtapojaan – varmentaa peruslaskutaitojaan – laajentaa ja varmentaa käsitemaailmaansa – tunnistaa matemaattisten ilmiöiden yhtäläisyyksiä ja eroja 	Oppilas <ul style="list-style-type: none"> – ymmärtää säännönmukaisuuksia ja syy-seuraussuhteita – työskentelee pitkäjänteisesti ja keskittyneesti sekä yksin että ryhmässä
Luvut ja laskutoimitukset	<ul style="list-style-type: none"> – kymmenjärjestelmä –käsite – lukukäsite lukualueella 0-10000 – yhteen- ja vähennyslaskua päässä ja allekkain – muistinumeron käyttö – lainaaminen – kertotaulukäsite – kertotaulut 1-10 – 1-numeroinen kertoja allekkaislaskussa – jakolaskun peruskäsite – murtoluvun käsite – pyöristäminen 10:ksi ja 100:ksi 	<ul style="list-style-type: none"> – paikkajärjestelmä – lukukäsite lukualueella 0-1000000 – yhteen- ja vähennyslaskua edellä mainitulla lukualueella – laskujärjestyssopimus – 2-numeroinen kertoja allakainlaskussa – jakokulma – pyöristäminen 1000:ksi – murtolukujen suuruusvertailu – desimaaliluvun paikkajärjestelmä – lämpötila-käsite ja merkinnät – positiiviset ja negatiiviset kokonaisluvut lukusuoralla – kellonaikojen ja päivämäärämerkintä sekä käytännön sovellutukset 	<ul style="list-style-type: none"> – peruslaskutoimitusten harjoitus – jaollisuussäännöt – murtoluvut – murto- ja desimaaliluvun yhteys ja peruslaskutoimitukset – yhtälöt ja epäyhtälöt
Algebra	<ul style="list-style-type: none"> – vaiheittain laskemisen kautta yhtäsuuruuden ymmärtäminen sekä lausekeajattelu 	<ul style="list-style-type: none"> – vaiheittain laskemisen kautta yhtä suuruuden ymmärtäminen sekä lausekeajattelu 	<ul style="list-style-type: none"> – vaiheittain laskemisen kautta yhtäsuuruuden ymmärtäminen sekä lausekeajattelu
Geometria	<ul style="list-style-type: none"> – geometrinen kuvioiden tunnistus ja nimeäminen – piiri – peilaus – pienennökset ja suurennot – mittayksiköt 	<ul style="list-style-type: none"> – peilaus – kulmien ja kolmioiden luokittelu – mittakaava 	<ul style="list-style-type: none"> – geometriset kuvat – piirin ja pinta-alan laskeminen – mittayksiköt käytännön tilanteissa
Tilastot ja todennäköisyys	<ul style="list-style-type: none"> – yksinkertaiset taulukot ja tilastot 	<ul style="list-style-type: none"> – taulukoiden tekoa ja tulkintaa – pylväs- ja viivadiagrammit 	<ul style="list-style-type: none"> – diagrammien tulkinta ja tuottaminen

Vuosiluokat 6-9

	6. luokka	7.luokka	8.luokka	9.luokka
Tavoitteet	Oppilas <ul style="list-style-type: none"> – perustelee matemaattisesti toimintaansa ja päätelmiään – näkee matematiikan ja reaali maailman välisiä yhteyksiä 	Oppilas <ul style="list-style-type: none"> – ottaa vastuun omasta oppimisestaan – ilmaisee ajatuksensa yksiselitteisesti – ymmärtää matemaattisia käsitteitä ja sääntöjä 	Oppilas <ul style="list-style-type: none"> – kehittää loogista ajatteluaan – etsii, näkee ja hyödyntää säännön mukaisuuksia – ratkaisee matemaattisia ongelmia 	Oppilas <ul style="list-style-type: none"> – soveltaa opittuja matemaattisia menetelmiä – esittää perusteltuja kysymyksiä ja vastauksia
Luvut ja laskutoimitukset	<ul style="list-style-type: none"> – luonnollisten lukujen ja desimaalilukujen peruslaskutoimitukset – murtolukujen muunnokset ja peruslaskutoimitukset – prosenttilaskut – aika 	<ul style="list-style-type: none"> – luonnolliset luvut, kokonaisluvut, rationaaliluvut – vastaluku, itseisarvo, käänteisluku – peruslaskutoimitusten varmentaminen – murtolukujen kertaus – yksiköiden kertaus – lausekkeiden selventäminen – pyöristäminen, merkitsevät numerot ja arviointi – laskimen käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> – reaalityluvut – potenssi – juuren käsite ja laskutoimituksia neliöjuurella – suhde ja verrannollisuus 	<ul style="list-style-type: none"> – prosenttilasku
Algebra	<ul style="list-style-type: none"> – tietojen soveltaminen arkielämässä ja ongelmanratkaisussa 	<ul style="list-style-type: none"> – kirjainten käyttö matematiikassa – muuttujan arvon sijoittaminen lausekkeeseen 	<ul style="list-style-type: none"> – polynomien käsite – polynomien yhteen-, vähennys- ja kertolasku – yhtälön ratkaiseminen – valinnaisen toisen asteen yhtälön ratkaiseminen – verranto 	<ul style="list-style-type: none"> – suoran yhtälö – yhtälöpari ja sen ratkaiseminen algebrallisesti ja graafisesti
Geometria	<ul style="list-style-type: none"> – mittakaava – pituuksien, kulmien, pinta-alojen ja tilavuuksien laskeminen 	<ul style="list-style-type: none"> – kolmioihin ja nelikulmioon liittyviä käsitteitä – säännölliset monikulmiot – ympyrä – yhtenevyys – geometrista konstruointia – symmetria – kulmien välisiä yhteyksiä 	<ul style="list-style-type: none"> – tasokuvioiden piiri ja pinta-ala – yhdenmuotoisuus – pythagoraan lause 	<ul style="list-style-type: none"> – trigonometriaa ja suorakulmaisen kolmion ratkaiseminen – kappaleen tilavuus ja pinta-ala
Funktiot Tilastot ja todennäköisyys	<ul style="list-style-type: none"> – tilastojen käyttö ja tulkinta 	<ul style="list-style-type: none"> – lukuparin esittäminen koordinaatistossa – diagrammien tulkinta 	<ul style="list-style-type: none"> – suoraan ja kääntäen verrannollisuus 	<ul style="list-style-type: none"> – riippuvuuden havaitseminen ja sen esittäminen muuttujien avulla – funktion käsite – yksinkertaisten funktioiden tulkitseminen ja niiden kuvaajien piirtäminen koordinaatistoon – todennäköisyyslaskenta ja tilastotiede

Arviointi

Riihimäellä on tarkoitus järjestää 2. ja 5. luokan aikana valtakunnalliset tasokokeet. Kokeen tarkoitus ei ole vertailla kouluja vaan nähdä mikä on oppilaiden taso. Itsearviointimenetelmiä täsmennetään tarvittaessa koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa.

Vuosiluokat 1-4

Ympäristö- ja luonnontiedon kuntakohtainen 1.–4. vuosiluokkien opetussuunnitelma on laadittu vuosiluokkiin jaetun järjestelmän mukaisesti. Koulukohtaisissa alkuopetuksen ympäristö- ja luonnontiedon opetussuunnitelmissa tarkemmat sisältöalueet valitaan huomioiden oppilaan lähiympäristö ja kotiseutu. Opetuksessa painotetaan toiminnallisuutta, havainnointia ja tutkimista sekä asioiden liittämistä oppilaan arkielämään. Lähiympäristöön kohdistuvien retkien avulla oppilas saa kokemuksia ja elämyksiä.

Tavoitteet

Oppilas

- havainnoi pihaa ja metsää elinympäristönä
- tutustuu eliö-käsitteeseen ja luokittelee ympäristön kohteita elollisiin ja elottomiin
- oppii ja osaa käyttää aikaan liittyviä käsitteitä
- edistää omalta osaltaan kestävä kehityksen päämäärien saavuttamista
- oppii terveelliseen elämän tapaan liittyviä asioita
- oppii arkielämään liittyviä taitoja ja hyviä tapoja
- oppii turvallisuussääntöjä

Valtakunnallisen OPS:n tavoitteisiin pyritään vuosiluokkaisten sisältöjen kautta oppilaiden ikätaso huomioiden.

Vuosiluokat 1-4

	1. luokka	2. luokka	3. luokka	4. luokka
Eliöt ja elinympäristöt	<ul style="list-style-type: none"> - piha elinympäristönä - eliö - koulun ja kotipihaan lajistoa - luonnon tarkkailu eri vuodenaikoina - ravintoketju 	<ul style="list-style-type: none"> - metsä elinympäristönä - elollinen ja eloton - metsän lajistoa - luonnon tarkkailu eri vuodenaikoina 	<ul style="list-style-type: none"> - elinympäristön, esim. pihan, puiston havainnoiminen - eliöiden sopeutuminen elinympäristöönsä - lähiympäristön yleisiin eliöihin tutustuminen, eliöiden tunnistamista ja luokittelua 	<ul style="list-style-type: none"> - elinympäristön, esim. niityn, pellon, lammen havainnoiminen - eliöiden sopeutuminen elinympäristöönsä - yhteyttäminen ruoan tuottamiseen - ravintoketjun osat - tutustuminen veteen elinympäristönä
Oma lähiympäristö, kotiseutu ja maapallo ihmisen elinpaikkana	<ul style="list-style-type: none"> - Riihimäki kotikaupunkina - Suomi kotimaana - vuosi ja vuodenaajat - kuu ja kuu-kaudet - aika, ajan mittaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Riihimäki kartalla - Suomi kartalla - avaruus, Aurinko, aurinkokunnan planeetat - maapallo - erilaisia karttoja 	<ul style="list-style-type: none"> - luonnonmaisema ja rakennettu ympäristö - maaston hahmottaminen ja havainnollistaminen - kartta: ilmansuunnat, karttamerkkejä - Suomen maantietoa 	<ul style="list-style-type: none"> - pohjoinen Eurooppa: * kartta * ilmasto, luonto * elinkeinot * kulttuuri
Ympäristön aineita	<ul style="list-style-type: none"> - vesi - ilma 	<ul style="list-style-type: none"> - jäte - kierrätys 	<ul style="list-style-type: none"> - arkielämään kuuluvien aineiden säästävä käyttö ja kierrätys 	<ul style="list-style-type: none"> - ilman ominaisuuksien tutkiminen, palaminen - veden ominaisuuksien tutkiminen, olomuodot - veden kiertokulku
Ympäristön ilmiöitä		<ul style="list-style-type: none"> - sääilmiöt 	<ul style="list-style-type: none"> - yksinkertaisiin laitteisiin tutustuminen: vipu, pyörä, jousi - erilaisiin rakenteisiin tutustuminen: kolmio- ja putkirakenteet - tutkimuksia magneettisista ilmiöistä 	<ul style="list-style-type: none"> - ääneen ja valoon liittyvien ilmiöiden tutkiminen: eteneminen, heijastuminen - lämpötilan mittaaminen, lämmön siirtyminen - sähköisiin ilmiöihin tutustuminen: hankaussähkö, virtapiiri
Ihminen ja terveys	<ul style="list-style-type: none"> - keho ja kehon osat - terveelliset elämäntavat 	<ul style="list-style-type: none"> - ihmisen elimistö - erilaisuus - elämänkaari 	<ul style="list-style-type: none"> - arkipäivän terveelliset tavat - sairastaminen - toimiminen hätätilanteissa 	<ul style="list-style-type: none"> - henkinen hyvinvointi: perhe ja ystävät - ensiavun perusteita
Turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> - turvallinen koulumatka - säännöt ja sopimukset - hyvät tavat 	<ul style="list-style-type: none"> - turvallisesti liikenteessä - säännöt ja sopimukset - hyvät tavat 	<ul style="list-style-type: none"> - turvallinen liikkuminen - hyvät tavat - kiusaamisen tunnistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - sopimukset, säännöt - hyvät tavat - kiusaamisen ehkäiseminen

Valtakunnallisen OPS:n tavoitteisiin pyritään vuosiluokkaisten sisältöjen kautta oppilaiden ikätaso huomioiden.

Vuosiluokat 5-6

Biologia	5. luokka	6. luokka
Eliöt ja elinympäristöt	<ul style="list-style-type: none"> – ohjattu kasvien kerääminen – kasvien kasvun kokeellinen tutkiminen – elintarvikkeiden tuotanto, raaka-aineesta jalostettuun tuotteeseen – eliökunnan järjestelmä kokonaisuutena 	<ul style="list-style-type: none"> – metsät ja suot – keskeisen eliölajiston tunnistamista – tyypilliset ravintoketjut – metsien hyötykäyttö
Ihmisen rakenne, elintoiminnot, kasvu ja kehitys	<ul style="list-style-type: none"> – ihmisen kehon rakenne, keskeiset elin toiminnot, lisääntyminen – murrosikä 	<ul style="list-style-type: none"> – oman kehon arvostaminen – seksuaalisen kehityksen yksilöllisyys – ihmissuhteet – oikeudet ja vastuu
Luonnon ja ympäristön suojeleminen		<ul style="list-style-type: none"> – luonnon monimuotoisuuden merkitys: <ul style="list-style-type: none"> * uhanalaisuus, suojelualueet – luonnonvarojen säästäminen – lähiympäristön hoito – jätehuolto – jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet

Vuosiluokat 5-6

Maantieto	5. luokka	6. luokka
	<ul style="list-style-type: none"> – Eurooppa: <ul style="list-style-type: none"> * kartta, keskeistä nimitystä * ilmasto, luonto * elinkeinot * kulttuuri 	<ul style="list-style-type: none"> – maailman kartan keskeistä nimitystä – karttojen ja maantieteellisten tietolähteiden käytön harjoittelu – ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeet – luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutus

Vuosiluokat 7-9

Biologia	7. luokka Vesiekosysteemit	8. luokka Metsät ja suot	9. luokka Ihminen
Biologian tutkimustaidot	<ul style="list-style-type: none"> – mikroskoopin ja luupin käyttö – maastotyöskentely annettujen ohjeiden mukaisesti – pienimuotoisten tutkimusten tekeminen – kalan preparointi 	<ul style="list-style-type: none"> – ohjattu näytekasvien keruu – maastotyöskentely annettujen ohjeiden mukaisesti – pienimuotoisten tutkimusten tekeminen lähiseudun metsäekosysteemissä 	<ul style="list-style-type: none"> – mikroskoopin käyttö – oman kehon toimintojen tutkiminen, esim. hengitystilavuus, verenpaine – laborointi, esim. erielinten tutkiminen
Luonto ja ekosysteemi	<ul style="list-style-type: none"> – karut ja rehevät vesistöt ja niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä – rannan kasvivyöhykkeet ja vesikasveihin tutustumista – planktoneliöstöä – vesihyönteisiä, äyriäisiä ja nilviäisiä – kalan rakenteeseen ja kalalajeihin tutustumista – vesilintuja ja vesinisäkkäitä 	<ul style="list-style-type: none"> – tärkeimmät metsä- ja suotyytit, niiden keskeistä lajistoa sekä niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä – metsä- ja suoekosysteemien perusrakenne – keskeisiä käsitteitä, esim. symbioosi, reviiiri, ekologinen lokero – metsän kasvillisuuskerrokset – suomalaisia puu- ja pensaslajeja – kotiseudun metsien ja soiden sammal- ja jäkälälajeja – tärkeimmät syötävät ja myrkylliset sienilajit – metsien ja soiden selkärangattomia lintu- ja nisäkäslajeja – eläinten talvehtiminen – metsän ja suon ravintoketjuja 	<ul style="list-style-type: none"> – kasvi- ja eläinsolun rakenne – evoluution peruspiirteet ja ihmisen evoluutio – esimerkkejä biotekniikan saavutuksista ja niihin liittyviä eettisiä kysymyksiä
Elämä ja evoluutio	<ul style="list-style-type: none"> – eliökunnan järjestelmä, esimerkit vesieliöistä – eliöiden ryhmittely pääryhmittäin ja eliöiden tunnistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> – eliökunnan järjestelmä, esimerkkinä soiden ja metsien eliöstö – eliöiden ryhmittely pääryhmittäin ja eliöiden tunnistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> – tärkeimpien kudosten, elinten ja elimistöjen rakenne sekä niiden toiminnan pääpiirteet – ihmisen seksuaalisuus ja sen biologinen perusta – sukusolut, lisääntyminen, sikiönkehitys ja syntymä – perinnöllisyyden perusteita
Yhteinen ympäristö	<ul style="list-style-type: none"> – vesistöjen tila Suomessa ja lähiympäristössä sekä ihmisen toiminnan vaikutukset siihen 	<ul style="list-style-type: none"> – lähiseudun metsien tila ja sen arviointi – arviointikriteereitä, bioindikaattoreita – ihmisen toiminnan vaikutukset metsien tilaan ja monimuotoisuuteen 	<ul style="list-style-type: none"> – ekologisesti kestävä kehitys

Vuosiluokat 7-9

Maantieto	7. luokka Amerikka	8. luokka Eurooppa	9. luokka Suomi ja Pohjoismaat
Maantieteelliset taidot	<ul style="list-style-type: none"> – kartta ja mittakaava, kartan tutkimisen taito – leveys- ja pituuspiirit – ilmastodiagrammi – maantieteellisten tietojen havainnollistaminen karttojen ja piirrosten avulla 	<ul style="list-style-type: none"> – erilaisten karttojen tulkitseminen – maantieteellisten tietojen havainnollistaminen karttojen ja piirrosten avulla – tilastojen, uutislähteiden ja tietoverkkojen hyväksi käyttö tiedon lähteinä 	<ul style="list-style-type: none"> – oman lähiympäristön tai kotikunnan tutkiminen – väestöpyramidit – erilaisten karttojen tulkitseminen, karttatietojen ja tietojen syventämistä – tilastojen, uutislähteiden ja tietoverkkojen hyväksi käyttö tiedon lähteinä – maantieteellisten tietojen havainnollistaminen karttojen ja piirrosten avulla – eri alueiden oloja kuvaavien diagrammien vertailu
Maailman jäsentäminen	<ul style="list-style-type: none"> – Amerikan luonnon- ja kulttuurimaantieteelliset alueet ja niiden syyt – keskeistä nimistöä – kehitysmaiden ja kehittyneiden maiden eroja – Amerikan ja Euroopan luonnonolojen, ihmistoiminnan ja kulttuuripiirteiden vertailua – Amerikka osana muuta maailmaa 	<ul style="list-style-type: none"> – maapallon pintaa muokkaavat sisäiset ja ulkoiset voimat – Euroopan karttakuvan ja maiseman peruspiirteet – Euroopan luonnonolojen ja ihmistoiminnan peruspiirteet sekä näiden vertailu ja vuorovaikutus Euroopan eri alueilla – Euroopan keskeistä nimistöä – Euroopan yhteisö – Eurooppa osana muuta maailmaa 	<ul style="list-style-type: none"> – Suomen karttakuva ja keskeinen nimistö – Suomen luonnonmaisemat ja luonnon olot sekä niiden syyt ja seuraukset – jääkausien syyt ja jäljet – rakennettu ja perinnemaisema Suomessa – asutuksen ja elinkeinojen alueelliset piirteet Suomessa ja Pohjoismaissa – suomalainen identiteetti ja suomalaisen kulttuurin peruspiirteitä – kansalaisten vaikutusmahdollisuudet omaan elinympäristöönsä Suomessa – vähemmistökulttuurit ja niiden merkitys – Itämeri – Suomi osana maailmaa
Yhteinen ympäristö	<ul style="list-style-type: none"> – kehitysmaiden ja kehittyneiden maiden eroja ja syitä ja niiden ratkaisumahdollisuuksia – tuotteiden ”elinkaaren” pohtimista raaka-aineesta jalosteeksi – keskeisiin maailmanlaajuisiin ympäristö- ja kehitysongelmiin tutustumista 	<ul style="list-style-type: none"> – kehitysmaiden ja kehittyneiden maiden eroja ja syitä ja niiden ratkaisumahdollisuuksia – Eurooppalainen kulutus, tuonti ja vienti – maailmanlaajuisia ympäristö- ja kehitysongelmia Euroopan näkökulmasta 	<ul style="list-style-type: none"> – Itämeren alueen ympäristökysymykset – keskeisiin maailmanlaajuisiin ympäristö- ja kehitysongelmiin tutustumista sekä niiden ratkaisumahdollisuuksien pohtimista

7.8 FYSIIKKA JA KEMIA

Valtakunnallisen OPS:n tavoitteisiin pyritään vuosiluokkaisten sisältöjen kautta oppilaiden ikätaso huomioiden.

Vuosiluokat 5-6

Fysiikka	5. luokka	6. luokka
Luonnon rakenteet, energia ja sähkö	<ul style="list-style-type: none"> – tutkimuksia voimista:<ul style="list-style-type: none"> * maan vetovoima, kitka – aurinkokunnan rakenne – maan ja kuun liikkeistä aiheutuvat ilmiöt	<ul style="list-style-type: none"> – sähköstä lämpöä, valoa, liikettä – sähköturvallisuus – energiavarat

Kemia	5. luokka	6. luokka
Aineet ympärilämme	<ul style="list-style-type: none"> – ilman koostumus ja ilmakehä – veden merkitys liuottimena – luonnonvesien tutkiminen, vedenpuhdistus	<ul style="list-style-type: none"> – maaperästä saatavien aineiden luokittelu – aineiden erotusmenetelmiä – elinympäristön aineiden ja tuotteiden alkuperä, turvallinen käyttö ja kierrätys

Vuosiluokat 7-9

Fysiikka	7. luokka	8. luokka	9. luokka
LIIKE JA VOIMA		<ul style="list-style-type: none"> – vuorovaikutus, niistä syntyvät voimat, niistä aiheutuvat liike- ja tasapainoilmiot sekä niiden esiintyminen lähiympäristössä 	
Värähdys- ja aaltoliike	<ul style="list-style-type: none"> – erilaiset värähdys- ja aaltoliikkeiden perusilmiöt, aaltoliikkeen synty, vastaanottaminen ja havaitseminen – heijastuminen ja taituminen, sekä niihin liittyvät ominaisuudet, suureet ja lait – äänen ja valon merkitys ja sovellukset – optisten laitteiden toimintaperiaatteita 		
Lämpö		<ul style="list-style-type: none"> – kappaleiden ja aineiden lämpenemiseen ja jäähtymiseen liittyvät ilmiöt sekä niiden kuvaaminen tarkoituksenmukaisilla käsitteillä ja laeilla – energian säilyminen ja huononeminen – lämpöilmiöiden merkitys ja sovellukset – lämpö energiamuotona 	
Sähkö	<ul style="list-style-type: none"> – kappaleiden väliset sähköiset ja magneettiset vuorovaikutukset 		<ul style="list-style-type: none"> – tasavirtapiiri ja virtapiirin perusilmiöt – sähköilmiöiden soveltaminen turvallisesti jokapäiväisessä elämässä ja tekniikassa – sähkön käyttö kotona – sähkömagneettinen induktio ja sen käyttö energian siirrossä
Luonnon rakenteet			<ul style="list-style-type: none"> – luonnon rakenteet ja mittasuhteet – rakenneosia koossa pitävät vuorovaikutukset sekä energian sitoutuminen ja vapautuminen rakenneosien välisissä prosesseissa – radioaktiivinen hajoaminen, fissio ja fuusio, ionisoiva säteily ja sen vaikutus elolliseen luontoon sekä säteilyltä suojautuminen

Vuosiluokat 7-9

Kemia	7. luokka	8. luokka	9. luokka
Ilma ja vesi	<ul style="list-style-type: none"> – happi, hapen valmistus, ominaisuudet ja reaktiot – typpi, typen kierto – vety – jalokaasut – hiilidioksidi 		
Ilmakehän aineita			
Vesiliuokset	<ul style="list-style-type: none"> – vesi liuottimena – metallioksidien ja epämetallioksidien vesiliuokset – tärkeitä happoja ja emäksiä – maaperän happamoituminen 		
Raaka-aineet ja tuotteet	<ul style="list-style-type: none"> – puhtaat aineet ja seokset; vesi – alkuaineet ja yhdisteet; metalli ja epämetallit – atomi- ja molekyylikäsitteet – palaminen – reaktionopeus; paloherkkyys – yksinkertaisia reaktioita kuvataan edellisissä myös kemian merkkikielellä 	<ul style="list-style-type: none"> – Bohrin atomimalli ja alkuaineiden ominaisuuksien selittyminen sen sekä jaksollisen järjestelmän avulla – atomien sitoutuminen molekyyleiksi – atomien ionisoituminen ja ionisidos – hapettuminen ja pelkistyminen – maakuoren alkuaineita ja yhdisteitä, ominaisuuksia ja käyttöä – tärkeiden käyttömetallien valmistus mineraaleista, ominaisuudet, käyttö, riittävyys ja kierrätys – metalliteollisuus – suolat; suolojen syntyminen ja käyttöä – lasi- ja keraaminen teollisuus – jalometallit ja epäjalot metallit – sähköpari – korroosio ja sen estäminen elektrolyysi ja sen sovelluksia – kemiallinen energia ja sähköenergia 	<ul style="list-style-type: none"> – pesuaineet – kosmeettiset aineet – tekstiilit – kemiallinen puunjalostus – yksinkertaisten avoketjuisten tyydyttyneiden ja tyydyttymättömien hiilivetyjen rakennejärjestelmä ja nimistö, isomeria; ominaisuudet ja merkitys polttoaineina ja raaka-aineina – esimerkkejä rengasrakenteisista hiilivedyistä – öljynjalostusprosessi – rakenneyhtäläisyydet ja eroavuudet vertailtuna hiilivetyihin – ominaisuuksia, reaktioita, esiintyminen luonnossa ja käyttö – esterit

7.9 TERVEYSTIETO

- Opetusjärjestelyissä yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan oppilashuoltohenkilöstön, neuvolan, terveyskeskuksen sekä poliisin kanssa
- Oppitunneilla käydään läpi koulujen turvallisuussuunnitelmien mukaisia harjoitteita
- Kursseihin voidaan sisällyttää ajankohtainen tai ryhmän kiinnostuksen mukainen projekti

Tavoitteet

Oppilas

- oppii tuntemaan ihmisen kasvun, kehityksen ja elämänkulun tunnuspiirteitä
- oppii ymmärtämään nuoruuden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä
- oppii kuvaamaan ja arvioimaan terveyttä edistäviä ja sairauksia aiheuttavia keskeisiä tekijöitä, sekä tunnistamaan ja pohtimaan terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä valintoja
- oppii huolehtimaan itsestään ja ympäristöstään
- oppii tunnistamaan ennaltaehkäisyn ja avuntarpeen, sekä toimimaan tarkoituksenmukaisesti terveyteen, sairauteen ja turvallisuuteen liittyvissä tilanteissa

7. luokka Kasvu ja kehitys	8. luokka Terveys elämän arkitilanteissa	9. luokka Voimavarat ja selviytymisen taidot Terveys, yhteiskunta ja kulttuuri
<ul style="list-style-type: none"> – Ihmisen elämänkulku, eri ikäkaudet, syntymä, kuolema – Kehittyvä seksuaalisuus, seksuaaliterveyteen ja ihmissuhde-käyttäytymiseen liittyvät perusasiat – Omasta terveydestä huolehtiminen, lepo, yöuni, virkistys – Liikenneturvallisuus ja käyttäytyminen – Ensiapu, perusasiat, hätäilmoitukset	<ul style="list-style-type: none"> – Ravitsemukselliset tarpeet ja ongelmat eri tilanteissa, yleisimmät allergiat ja erityisruokavaliot – Tupakka, alkoholi ja muut päihitteet, mielihyvä, riippuvuus sekä niihin liittyvät valinnat – Seksuaaliterveys, ihmissuhteet, seksuaalisuus, käyttäytyminen ja niihin liittyvät arvot ja normit, ehkäisy, sukupuolitaudit	<ul style="list-style-type: none"> – Tavallisimmat tartuntataudit ja sairaudet, oireiden tunnistaminen, sairastaminen, itsehoito – Terveys, työ, toimintakyky voimavarana, henkilökohtaiset voimavarat – Keskeiset terveydenhuolto- ja hyvinvointipalvelut – Ensiapu, elvytys

7.10 USKONTO

7.10.1 EVANKELISLUTERILAINEN USKONTO

Uskonnonopetus tarjoaa mahdollisuuden keskustella elämän suurista kysymyksistä ja antaa eväitä oman elämäkatsomuksen syntymiselle.

Vuosiluokat 1-5

Tavoitteet

Oppilas

- oppii luottamusta elämään ja itseensä
- tutustuu Uuden testamentin kertomuksiin Jeesuksen elämästä
- tuntee Jumalan Taivaan Isänä ja kaiken Luojana
- oppii yhdistämään kirkkovuoden ja Jeesuksen elämänkaaren
- tutustuu kotiseurakuntaan
- oppii omien tunteiden ja kokemusten jakamista

	1. luokka	2. luokka	3. luokka	4. luokka	5. luokka
Luottamus ja turvallisuus	– oppilaiden kokemuk- sista ja elämän- tilanteista nousevia kysymyk- siä – Jumala Isänä ja Luojana	– oppilaiden kokemuksis- ta ja elä- män- tilanteista nousevia kysymyksiä – Jeesuksen opetuksia Jumalan huolenpi- dosta	– oppilaiden kokemuksis- ta ja elämän- tilanteista nousevia elämään ja kuolemaan liittyviä asioi- ta – Herran siu- naus	– oppilaiden kokemuk- sista ja elämäntilan- teista nou- sevia elä- mään ja kuolemaan liittyviä asi- oita	– oppilaiden kokemuksis- ta ja elä- mäntilanteis- ta nousevia elämään ja kuolemaan liittyviä asioi- ta
Arvokas ja ainutlaatui- nen elämä	– minun juureni: perhe ja suku – toisen ihmisen ja luonnon kunnioitus, valintojen tekeminen, vastuullisuus ja suvaitsevaisuus – teemaan liittyviä Raamatun kertomuk- sia	– minun juu- reni: per- heen ja su- vun arvoja ja perinteitä – toisen ihmi- sen ja luon- non kunnioi- tus, valinto- jen tekemi- nen, vas- tuullisuus ja suvaitsevai- suus – teemaan liittyviä Raamatun kertomuksia			– teemaan liittyviä Raamatun kertomuksia Uudesta Testamen- tista

	<ul style="list-style-type: none"> – alustava tutustuminen niihin kirkkoihin, uskontoihin ja vähemmistöihin jotka liittyvät oppilaiden elämään
--	---

	1. luokka	2. luokka	3. luokka	4. luokka	5. luokka
Raamatun kertomuksia ja opetuksia	<ul style="list-style-type: none"> – Jeesuksen lapsuus – elämää Jeesuksen aikana 	<ul style="list-style-type: none"> – Jeesuksen opetuksia – Isä meidän rukous 	<ul style="list-style-type: none"> – alku- ja patriarkkakerromukset – Egyptistä luvattuun maahan – Vanhan Testamentin profeettoja ja kuninkaita (esim. Joonna, Elia, Daavid ja Salomo) – psalmit ja sananlaskut 	<ul style="list-style-type: none"> – Jeesuksen elämä ja opetukset – kultainen sääntö ja rakkauden kaksoiskäskey – Raamattu kirjana: rakenne ja tiedon etsintä 	<ul style="list-style-type: none"> – Jeesuksen elämä ja opetukset
Eettisyyteen kasvaminen	<ul style="list-style-type: none"> – yhdessä eläminen kotona ja koulussa – oikeudenmukaisuus 	<ul style="list-style-type: none"> – yhdessä eläminen kotona ja koulussa – oikeudenmukaisuus 	<ul style="list-style-type: none"> – ihmisen arvo erityisesti luomisen näkökulmasta – kymmenen käskyä 		<ul style="list-style-type: none"> – kirkko- ja kalenterivuoden juhlia (erityisesti pääsiäinen) – luterilaisen kirkon käsitys Jumalasta, armosta, pelastuksesta ja Raamatus-ta – virsiä ja muita hengellisiä lauluja
Luterilaisen kirkon elämä	<ul style="list-style-type: none"> – kirkko- ja kalenterivuoden juhlia ja niihin liittyviä kristillisiä sisältöjä ja tapoja – virsiä ja hengellisiä lauluja 	<ul style="list-style-type: none"> – kirkko- ja kalenterivuoden juhlia ja niihin liittyviä kristillisiä sisältöjä ja tapoja – seurakunta oppilaan elämässä – virsiä ja hengellisiä lauluja 	<ul style="list-style-type: none"> – virsiä ja muita hengellisiä lauluja 	<ul style="list-style-type: none"> – seurakunta oppilaan elämässä – kirkko- ja kalenterivuoden juhlia ja niihin liittyviä kristillisiä sisältöjä ja tapoja (erityisesti jouluku) 	

					<ul style="list-style-type: none"> – seurakunnan keskeisiä toimintoja kuten jumalanpalvelus, kirkolliset toimitukset, diakonia sekä toiminta seurakunnan jäsenenä – kristilliset symbolit kirkossa ja arjen keskellä, kirkkotaide sekä virret ja hengelliset laulut
--	--	--	--	--	---

	1. luokka	2. luokka	3. luokka	4. luokka	5. luokka
Oppilaita ympäröivä uskonnollinen maailma					<ul style="list-style-type: none"> – oppilaiden kohtaamat uskonnot ja kirkot Suomessa ja ulkomailla – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä ja erilaisia piirteitä

Vuosiluokat 6-9

- Lähistöllä ei ole muiden maailmanuskontojen vierailukohteita. Keskeistä oman, Riihimäen evankelisluterilaisen seurakunnan tuntemus.
- Koulukohtaisesti yhteydet seurakuntaan ja sen työntekijöihin
- koululaisjumalanpalvelukset
- kirkkorakennukset (Keskus-, Kappeli- ja Varuskuntakirkko)
- muut seurakunnan tilat ja rakennukset
- kirkolliset juhlapyhät mahdollisuuksien mukaan esim. Pääsiäisvaellus
- internet-sivuihin tutustuminen
- Vierailijat Kansanlähetyksestä Ryttylästä.
- Taidemuseon kirkkotaiteen näyttelyt.
- Yhteydet Riihimäellä toimiviin protestanttisiin vähemmistöihin
  - Helluntaiseurakunta
  - Vapaakirkko
  - Pelastusarmeija
  - Adventtikirkko

	6. luokka	7. luokka	8.luokka	9.luokka
Raamattu	<ul style="list-style-type: none"> – alkuseurakunta, Paavali, Uuden Testamentin kirjeet, Ilmestyskirja – Herran siunauksen syventävä käsittely 			
Uskonto ilmiönä		– uskon ja tiedon suhde	– kristinuskon erilaisia muotoja	– suomalainen katsomusperinne
Uskonto, kulttuuri ja kirkko	<ul style="list-style-type: none"> – keskeiset asiat kristinuskon synnystä ja kehityksestä – kirkkohistoriaa 	<ul style="list-style-type: none"> – uskonnonvapaus – maailmanuskonnot 	– Raamattu ja kirkko – kysymykset	– kristinuskon historia Suomessa
Ihminen eettisenä olentona – elämänkysymykset	<ul style="list-style-type: none"> – eettisten normien, periaatteiden ja arvojen tunnistaminen, pohtiminen ja soveltaminen – esimerkillisiä kristittyjä kautta aikojen 	– eri uskontojen vastauksia elämän peruskysymyksiin	– profeettojen sanoma, vertaukset ja Vuorisaarna	<ul style="list-style-type: none"> – ihminen eettisenä olentona – elämän merkitys ja rajallisuus

7.10.2 ORTODOKSINEN USKONTO

Kaikilla vuosiluokilla opetuksessa seurataan kirkkovuoden tapahtumia, ne kerrataan vuosittain ja tietoja syvennetään iän myötä. Myös ortodoksisen kirkon tavat ja traditiot ovat jatkuvasti esillä. Luokkuvuoden aikana oppilaat osallistuvat opettajan johdolla kaksi kertaa (syyslukukausi / kevätlukukausi) liturgiaan.

Vuosiluokat 1-5

1.luokka	2.luokka	3.luokka	4.luokka	5.luokka
<ul style="list-style-type: none"> - ortodoksisen kirkon tavat ja traditiot (myös kirkkoveisut) - tutustumista Raamattuun, lähinnä kertomusten ja kuvien avulla, sekä Uusi testamentti * VT:sta erityisesti Joosef-kertomukset * UT:sta Kristuksen elämä ja ihmeteot - pääsiäiseen valmistautuminen ja Suuren Viikon tapahtumat - pääsiäisen jälkeiset tapahtumat 	<ul style="list-style-type: none"> - Raamattukertaus (VT – UT) - Suuren viikon ja pääsiäisen ajan tapahtumien kertausta - ort. kirkon tapojen ja traditioiden kertausta ja syventämistä - eettisten kysymysten pohdiskelua - ort. kirkon sakramentit eli mysteerit (pyhät toimitukset) - Jeesuksen vertaukset ja ihmeteot - joulukuukodin merkitys 	<ul style="list-style-type: none"> - Vanha Testamentti * alkukertomukset * patriarkat * Mooses * erämaavaellus * tuomarit ja kuninkaat * profeetat - sakramenttien kertaus ja tietojen syventäminen - kymmenen käskyä 	<ul style="list-style-type: none"> - Uusi Testamentti * Johannes Kastaja * opetuslapset * Jeesuksen ihme-teot ja vertaukset * Jeesuksen maanpäällisen elämän loppupahtumat * ylösnouseminen ja taivaaseen astuminen - ortodoksinen kirkko: seurakunnat ja hiipakunnat - ikonit - muut kirkot - vieraat uskonnot: juutalaisuus, islam, buddhalaisuus, hindulaisuus - joulun kertausta - Karjalan valistajat ja tärkeimmät marttyyrit 	<ul style="list-style-type: none"> - Jeesuksen opetukset * Vuorisaarna * Jeesuksen keskusteluja * Jeesus opettaa viimeisistä ajoista * ylösnousseen Kristuksen ilmestyminen opetuslapsille - apostolien teot * alkukirkko * apostoli Paavalin lähetystyö * apostolien lähetyskirjeet

Vuosiluokat 6-9

6.luokka	7.luokka	8.luokka	9.luokka
<ul style="list-style-type: none"> - jumalanpalvelusoppi eli liturgiikka * kirkkorakennus * jumalanpalvelukset: vigilia ja liturgia * kirkolliset toimitukset ja pyhät ajat - suuret Herran juhlat - Jumalanäidin suuret juhlat - paastot, erityisesti Suuri paasto - uskontunnustus: sen sisältö ja merkitys 	<ul style="list-style-type: none"> - ortodoksisen kirkon historia alkukirkosta lähtien: * apostolien ajan kirkko * marttyyrikaus * kirkolliskokoukset * luostarilaitos ja sen synty * Pyhät kirkkoisät * kirkon leviäminen ja jakaantuminen * slaavilaislähetys * ortodoksiset kirkot nykyään 	<ul style="list-style-type: none"> - Suomen ortodoksisen kirkon historia: * kristinuskon juurtuminen Karjalaan * luostarit ja niiden synty * Suomen ortodoksisen kirkon kansallinen merkitys * ortodoksinen kirkko itsenäisessä Suomessa - Uuden ja Vanhan Testamentin kertaus ja syventävät tiedot - vieraiden uskontojen kertaus ja syventävät tiedot: mukana myös idän suuret uskonnot; kungfutselaisuus, shintolaisuus ja taolaisuus 	<ul style="list-style-type: none"> - Vuorisaarnan kertaus ja syventävät tiedot - ihminen yksilönä ja Jumalan edessä - hengellisten voimien vahvistaminen - elämän rajat: kysymyksiä elämästä ja kuolemasta - perhe ja vastuu: naisiksi ja miehiksi kasvaminen sekä avioliiton sakramentti - kristitty yhteiskunnan jäsenenä: vastuukysymykset, sodan ja rauhan käsite, taloudelliset asiat - liturgiikka ja kirkkotaidet: * kirkkomusiikki * kirkkorakennukset * ikonit * vigilia ja liturgia

7.11 ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

Koska elämänkatsomustiedon opetus on alakoulussa sidottu luokkarajoihin ja yläkoulussa se on kurssimuotoista, on sisällöt jaettu vuosiluokkiin 1-6 ja 7-9, vaikka oppiaineen nivelvaihe sijoittuikin luokkien viisi ja kuusi väliin.

Vuosiluokat 1-6

	1.-2.luokka	3.-4.luokka	5.-6.luokka
Ihmissuhteet ja moraalinen kasvu	<ul style="list-style-type: none"> – minäkuva – kuka minä olen? – koululaisen elämää – minä ja muut – erilaisuus – tunteet – ihmisen elämänsä – minä perheenjäsenenä – erilaisia perheitä 	<ul style="list-style-type: none"> – ajattelun taitoja – minäkuvan selkiyttämisen – vuorovaikutus – ystävät ja vapaa-aika – suvaitsevaisuus – yksin ja ryhmässä 	<ul style="list-style-type: none"> – sosiaalisia taitoja – nuoruuteen liittyviä ajankohtaisia kysymyksiä – nuorisokulttuuri – harrastukset – arvot ja eettisten kysymysten pohdiskelua
Kulttuuri-identiteetti	<ul style="list-style-type: none"> – koulun ja kodin perinteitä – kansalliset juhlat (joulu, pääsiäinen ym.) – Suomen itsenäisyys – kodin elämää ennen vanhaan – lähipiirin erilaisia elämäntapoja – oman työn arvostaminen 	<ul style="list-style-type: none"> – kieli- ja kulttuurivähemmistöt – uusia suomalaisia – muinaissuomalaisia käsityksiä ja perinteitä – Kalevala – kansalliset taideaarteet 	<ul style="list-style-type: none"> – erilaisia uskontoja – uskonnon vapaus – uskonnon elämänsä katsomus – tieteellinen ja uskonnollinen maailmankäsitys – kansainvälisiä merkkihenkilöitä – kansainväliset taideaarteet
Yhteiskuntasuhde ja kansalaisetiikka	<ul style="list-style-type: none"> – kultainen sääntö – maailman kansojen ystävyys – tarinoita elämän ja maailman synnystä – luonnon kunnioittaminen ja suojele 	<ul style="list-style-type: none"> – yhteisvastuu – lapsen oikeudet (YK) ja velvollisuudet – maailman ja elämän syntyteoriat – luonnon kestävä käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> – ihmis- ja kansalaisoikeudet – elämäntapoja eri puolilta maailmaa – maailmanrauha – YK ja avustusjärjestöt – ihmiskunnan tulevaisuus

Vuosiluokat 7-9

Vuosiluokilla 7-9 elämäkatsomustietoa opetetaan kursseina. Kurssit suoritetaan kolmen lukuvuoden aikana.

Kurssien keskeiset sisällöt

1. kurssi	2. kurssi	3. kurssi
<p>Etiikka ja hyvä elämä</p> <ul style="list-style-type: none"> – Etiikan pääsuunnat ja peruskysymykset – ihmisoikeusetiikka – ympäristöetiikka – monikulttuurisuus eettisenä kysymyksenä – nuoren moraalinen kasvu	<p>Katsomusten maailma</p> <ul style="list-style-type: none"> – Katsomusten historiaa – katsomusvapaus – luonnollinen ja yliluonnollinen – uskonto ja uskonottomuus – oma elämäkatsomus	<p>Kansalaisuus ja hyvä yhteiskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> – yhteiskuntateorioiden perusteet – demokratia – kestävä kehitys – politiikka – toimiminen kansalaisena
<p>Kulttuuri</p> <ul style="list-style-type: none"> – kulttuurin tutkimus – kulttuuri ja yhteisö – kulttuuri ja luonto – suomalainen kulttuuri – suvaitsevaisuus		<p>Tulevaisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> – tulevaisuuden tutkiminen – maailmanperintö – luonnon tulevaisuus – minun tulevaisuuteni – toimiminen tulevaisuuden hyväksi

---

7.12 HISTORIA

Riihimäen seudun asutuksen maantieteelliset ja ilmastolliset edellytykset: jään vetäytyminen, rannikon sijainti, Vantaan joki ja vesistöreitit Hämeenlinnan seudulle, harjut.

Arolammin – Herajoen arkeologiset kaivaukset ovat tuoneet ja tuovat edelleen ajankohtaista uutta tietoa Riihimäen esihistoriasta. Tiedot löytyvät sekä museonjohtaja Heikki Matiskaisen kirjasta, Riihimäen esi- historia että museon nettisivuilta.

Riihimäen kaupunginmuseo, Metsästysmuseo ja valtakunnallinen Suomen lasimuseo tarjoavat tässä aihepiirissä tietoa.

Valinnaiset teemat määritellään tarvittaessa koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa.

Eri vuosiluokilla mainittuihin kohteisiin voidaan tehdä tutustumismatkoja ja mainittuja materiaaleja voidaan käyttää opetuksessa. Annettuja esimerkkejä ja opetusvinkkejä voidaan muokata ja täsmentää kuntakohtaisessa opetussuunnitelmassa, ne on tässä esitetty esimerkkeinä mahdollisista sisällöistä.

Vuosiluokat 5-6

5. luokka

Omat juuret ja historiallinen tieto

- Lähempänä olevasta kotiseudun historiasta voidaan tehdä kävelyretki, jonka aikana katsotaan mitkä talot ovat tulleet vanhempien lapsuuden aikoihin ja mitkä taas isovanhempien lapsuuden aikana. Kotialbumien kuvat ja Riihimäen historiakirjan kuvat avautuvat sitten paremmin.

Esihistoriallinen ja historiallinen aika ja ensimmäiset korkeakulttuurit

- Sinivuokkonien asuinpaikan rekonstruktio kaupunginmuseossa ja kaivaussivuilla.

Eurooppalaisen sivilisaation synty

- 1920-luvun klassismia meillä edustaa kaunis kansalais- opiston rakennus sekä VR:n toimistorakennus Pohjoisen Rautatienkadun alkupäässä.
- Kulttuuriset asiat kuten demokratia, oikeuskehitys, roomalaiset numerot, latinankieliset nimet jne. ilmenevät myös riihimäkeläisessä elämässä.

Keskiaika

- Jukka Peltovuori: Hämeen käräjät
- Hakoisten linnavuori ja kartano, Janakkalan vanha kirkko, Laurinmäki ja Hämeen linna.

6. luokka

Uuden ajan murros

- Lähimmät keskiaikaiset tai renessanssiajan kirkot, Janakkalan, Vanajan, Hattulan, Porvoon, Hattulan kirkot ja Turun tuomiokirkko.
- Renessanssin matkiminen 1800-luvun lopun uusrenessanssina ja uusgotiikkana. Riihimäen kaupunginmuseossa on Riihimäen rautatietaajaman herrasväen kalusteita, jotka ovat juuri pietarilaista uusrenessanssia, tuon ajan yleisintä sisustusmuotia.

Suomi Ruotsin valtakunnan osana

Hausjärven vanhat kylät esim. Herajoki, Erkylä, Hikiä, kirkonkylä, Turkhauta (1600-), Ryttylä, Karhi jne.

Vapauden aate voittaa alaa

- Napoleon Bonaparten ja Venäjän keisarin Aleksanteri I:n sopimuksen aiheuttama Suomen sota kulki Hausjärven kautta kohti Hämeenlinnaa ja Pohjanmaata. Aateliskartanoiden kautta levisi uusi muoti ja uudet ihanteet myös tälle alueelle.

Lisäksi yksi esimerkiksi seuraavista teemoista, jonka kehitystä tarkastellaan esihistorialliselta ajalta 1800-luvulle saakka:

- jokin Euroopan ulkopuolinen korkeakulttuuri
- kaupankäynnin kehitys
- kulttuurin kehitys
- liikkumis- ja kuljetusvälineiden kehitys
- väestössä tapahtuneet muutokset

Kirjallisuutta

- Heikki Matiskainen: Riihimäen esihistoria
- Riihimäen historia 1
- Lasse Toivola: Hausjärvi-kirja
- Hausjärven historia
- Janakkalan historia
- Lopen historia

Vuosiluokat 7-8

7. luokka

Elämää 1800-luvulla ja kansallisuusaate

- Erkylän kartano Uudenmaan ja Hämeen rakuunarykmentin yliluutnantin Frans Gustaf Marqwardin kruununrustholli. Rakennus ajalle tyypillinen mansardikattoinen kaksikerroksi-

nen puukartano.

- Miten elää v. 1800 syntynyt ihminen elämänsä säätyasemastaan riippuen? Miten hänen mahdolliset lapsensa ja lapsenlapsensa?
- Brander –Paloheimo (HGB)

Teollinen vallankumous

- Riihimäen seudun teollistuminen tapahtui vasta 1900-luvun alussa. Rautatie mahdollisti kuitenkin teollisuudelle menevän raaka-aineen viennin täältäkin ja entistä paremman tuontitaroiden saannin. Vuonna 1800-luvun lopulla Riihimäellä oli kyllä pieni turvepehkutehdas ja vähän aikaa myös puukenkätehdas. Teollistumisen katsotaan alkaneen kuitenkin vasta Paloheimon lautatarhan tulosta rautatieaseman lähelle ja sen yhteyteen rakennetusta höyrykäyttöisestä raamisahasta.

Murrosten aika Suomessa

- Johan Reinhold Munck Erkylän kartanon omistajaksi, Marqwardin kartanon tilalle Engelin oppilaan A.F. Granstedtin suunnittelema venäläistyylisen uusklassismin mukainen kivilinna v. 1842
- Carl Munck Parooninmäki, Toukokuun nuorisoseura Erkylän kyläläisille
- Ruth Munck, Leponiemen sivukartano Lotta Svärd -järjestön johtava sairaanhoidon kouluttaja
- Magnus Jacob Nordensvan, Karan kartano,
- Hugo Standersjöld, Ryttylän kartano ja Riihiviidan kartano
- H.G.Paloheimo, Santamäen kartano, Paloheimoyhtiö, Santamäen ja Kesijärven sahat, tiili-tehdas Riihimäen saha ja Kolehmainen lasitehtaan rahoitus
- Mikko Kolehmainen, Riihimäki oy eli lasitehdas
- SAKO oy:n vaiheet 1920-luvulta nykypäivään
- TEKA ja HAVI, kynttilät ja mäntysuopa ym.

Suurvaltojen kilpailusta ensimmäiseen maailmansotaan seurauksineen

- Riihimäen venäläisen varuskunnan perustaminen v. 1910 ja sen merkitys paikkakunnalle. Arvokas varuskuntamiljö, josta on hyvät tiedot mm. teknisen viraston tekemässä ja julkaisemassa niteessä: Riihimäen arvokkaat rakennukset ja kulttuuriympäristöt
- Työväentalomuseossa on mielenkiintoinen esine lokakuun vallankumouksen tiimoilta, varuskunnan komendantin ruokasalin valtava asiakaappi, joka päätyi varuskunnasta silloiselle Riihimäen työväentalolle ja sieltä sitten museolle.
- Sisällissota kosketti myös rajusti Riihimäkeä. Kirjallisuutta: Jari Lehtoväreen Riihimäen varuskunnan historia 1, Riihimäen historia ja Riihimäen Sanomien artikkelit kirjastossa

8. luokka

Laman ja totalitarismin aika

- Mäntsälän kapinan vaiheet Riihimäen varuskunnassa.

Toisen maailmansodan aika

- Sankarihautojen kertomaa, sotaveteraanien ja Lottien kokemukset oppilaiden suvuissa.
- Rintamamieskylät ja Karlskogan lahjoitustalot Petsamon ja Ruotsinkaduilla sekä Junailijan-kadun neuvola-päiväkoti
- pakolaiset eli evakuoitunut karjalaiset Riihimäellä, Antrea-huone kaupunginmuseossa
- Sortavalan tyttölyseon perustaminen Riihimäelle Riihimäen tyttölyseoksi (yhteiskoulu jakamalla poika- ja tyttölyseoksi)
- Havi Viipurista Riihimäelle
- Kalevi Penttilä – Reijo Saarinen: Talvisota Riihimäellä
- Riihimäen historia 1

Suomi 1950-luvulta nykypäivään

- Oppilaiden isovanhempien kokema ja aikaansaama muutos haastatteluin ja valokuvin.
- Idän ja lännen ristiriidoista etelän ja pohjoisen vastakkainasetteluun

Elämää 1900-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa

- Riihimäen muuttuminen oppilaiden elinaikana.
- paikallinen nettiportaali HYRINET

Lisäksi yksi esimerkiksi seuraavista teemoista, jonka kehitystä tarkastellaan 1800-luvun alusta nykypäivään saakka:

- Euroopan hajaannuksesta sen yhdistymiseen
- kulttuurin kehitys
- tasa-arvoisuuden kehitys

- teknologian kehitys, esimerkiksi liikkumis- ja kuljetusvälineiden kehitys
- Yhdysvaltojen ja Venäjän kehitys

Kirjallisuutta

- Riihimäen kaavoituspalvelun: Riihimäen merkittäviä rakennuksia, rakennusryhmiä ja kulttuurimaisemakokonaisuuksia 25.1.2000

9. Luokka

Keskeiset sisällöt

- Aihealueina ovat suomalainen yhteiskunta ja talouselämä sekä Euroopan unioni

Yksilö yhteiskunnan jäsenenä

- Riihimäen vähemmistöt: romanit, venäläiset, inkeriläiset, vietnamilaiset, kurdit, muut
- Vanhojen ja nuorten osakulttuurit Riihimäellä

Yksilön hyvinvointi

- Riihimäen kaupungin ympäristöohjelma
- Riihimäen Yöjalka ry. (sovittelun toteuttaja Riihimäellä) Tietoutta löytyy mm. Yöjalan Toffelista.

Vaikuttaminen ja päätöksenteko

- Riihimäen nuorisovaltuusto, Riihimäen kaupunginvaltuusto, sen valinta, ehdokasasettelu ja puoluejakauma
- Lautakunnat ja kuntayhtymien hallitukset
- Mahdollisesti valtuuston kokous. Esityslistat on saatavissa Hyrinetistä ja video oppimateriaalikeskuksesta.
- Koulujen oppilaskuntien tulisi toimia hallitusti demokratian harjoittelupaikkana esim. pienen määrärahan käyttämisen päättämisessä.
- Riihimäkeläiset eduskunnassa, hallituksessa, EU:ssa ja EU-hankkeet Riihimäellä
- Riihimäki Etelä-Suomen läänissä, Hämeen maakunnassa ja vaalipiirissä, Etelä-Hämeen työvoima- ja elinkeinokeskuksen piirissä sekä Hyvinkään – Riihimäen talousalueella ja Satujen seutukunnassa

Kansalaisen turvallisuus

- Oikeusjärjestelmä, erityisesti 15-vuotta täyttäneen oikeudellinen vastuu
- Yhdeksäsluokkalaiset tutustuvat keväisin Riihimäen varuskuntaan.
- Poliisin järjestämä liikennekoulutus olisi tarpeen jokaisena elokuuna.

Taloudenpito

- Paikallinen yritysneuvonta
- Työharjoittelun hyödyntäminen ja mahdolliset yrityssuhteet, kummiluokat, käynnit

Kansantalous

- Paikalliset tuotteet riihimäkeläisten kauppojen hyllyillä

- tuontituotteet – Mistä päin mitäkin?
- Paikallisten yritysten vientimaat ja työllistäminen
- Reilun kaupan tuotteet ja kehitysmaiden tukeminen Riihimäellä

Talouspolitiikka

- Paikallinen työttömyys, kunnallisverokertymä ja veroprosentin päättäminen kaupunginvaltuuston marraskuun kokouksessa, Riihimäen verotoimisto ja sen palvelut.

7.14 MUSIIKKI

Kaupunkimme kuorot, orkesterit ja yhtyeet voidaan ottaa huomioon oppisisältöä suunniteltaessa. Soitinesittelykierrokset musiikin ammattilaisten taholta tuovat musiikinopiskeluun uusia sisältöjä ja elämyksiä. Ystävyyskaupunkivierailujen yhteydessä tulee tuoda esiin näiden maiden musiikkikulttuureja. Yhteisprojektit eri kouluasteiden ja yhteisöjen (koulut, teatterit, orkesterit, musiikkiopisto, musiikkiluokat) välillä mahdollistavat laajojen taideprojektien tuottamisen.

Lisäksi kaupungissa järjestetään musiikkipainotteista perusopetusta.

Vuosiluokat 1-4

1.Ik

Oppilas

- kokee musiikin iloa
- käyttää omaa ääntään luontevasti
- ilmaisee itseään laulaen, soittaen ja liikkuen
- musisoi sekä ryhmässä että yksin
- oppii kuuntelemaan musiikkia
- tutustuu musiikin peruskäsitteisiin

2.Ik

Oppilas

- kokee musiikin iloa
- kehittyy oman äänen käytössä
- ilmaisee itseään laulaen, soittaen ja liikkuen
- musisoi sekä ryhmässä että yksin
- oppii kuuntelemaan aktiivisesti ja keskittyneesti musiikkia
- tutustuu musiikin peruskäsitteisiin

Keskeiset sisällöt vuosiluokille 1-4

	1.- 2. luokka	3.- 4. luokka
Äänenkäyttö ja laulaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Oman äänen erilaisia käyttötapoja. - Hyvä äänenkäyttö. - Yksiääninen yhteislaulu. - Lastenlauluja, laululeikkejä, kansanlauluja, kaikulauluja, juhlien lauluja, tuttuja virsiä. (Maamme-laulu, Suvivirsi, Enkeli taivaan, Hämmäläisten laulu) 	<ul style="list-style-type: none"> - Lauluohjelmiston monipuolistuminen. - Kaanoneita, kaksiaänisiä lauluja. Osa ohjelmistosta ulkoa.
Soittaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Rytmii- ja laattasoittimet - Oman soitimen rakentaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Ostinatton ja yksinkertaisen melodian soitto (esim. kannel, nokkahuilu, laattasoittimet)
Kuuntelu	<ul style="list-style-type: none"> - Monipuolisia kuunteluharjoituksia - Lastenlauluja 	<ul style="list-style-type: none"> - Monenlaista ikäkauteen sopivaa eläytyvää kuuntelua. - Kuuntelukokemusten ilmaisua verbaalisesti ja kuvallisesti.
Musiikillinen keksintä	<ul style="list-style-type: none"> - Rytmisen improvisointi - Kertominen ja vastaaminen - vapaasti laulaen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Omien ratkaisujen keksiminen keho- ja rytmisoittimien avulla. - Oman äänipartituurin toteuttaminen. - Rytmisiä täydennystehtäviä (kysymys/vastaus)
Sointiväri	<ul style="list-style-type: none"> - Sointiväriin ja äänilähteen yhteys - Sointiväriä kuvaavia symboleja 	<ul style="list-style-type: none"> - Soittimen äänen tunnistaminen
Rytmi	<ul style="list-style-type: none"> - Yhteismusisointiin valmistavia kehosoitin- ja rytmiharjoituksia. (sanarytmit, perussyke) - lyhyt/pitkä - hidas/nopea 	<ul style="list-style-type: none"> - vaihteleva tempo - tasa/kolmijakoisuus - rytmimerkit, tauot
Dynamiikka	<ul style="list-style-type: none"> - hiljaa/kovaa - voimistua/hiljentyä 	<ul style="list-style-type: none"> - voimakkuuden vaihtelun symboleja
Melodia ja harmonia	<ul style="list-style-type: none"> - Melodian toistaminen kuullun perusteella - korkea/matala - yksiäänisyys/moniäänisyys 	<ul style="list-style-type: none"> - kolmisointu, sointumerkkejä
Muoto Musiikkiliikunta	<ul style="list-style-type: none"> - säkeistö - Musiikin käsitteiden ja peruselementtien kokemista liikunnan avulla. - Tansseja ja leikkejä. 	<ul style="list-style-type: none"> - säe, sikermä, soolo-tutti

Vuosiluokat 5-7

	5.- 6. luokka	7.luokka
Äänenkäyttö ja laulaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Monipuolista yksi/moniäänistä lauluohjelmistoa eri musiikinlajit ja kulttuurit huomioon ottaen. - Osa ohjelmistosta ulkoa. 	<ul style="list-style-type: none"> - Äänentoistolaitteiden mahdollisuudet.
Soittaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Melodian säestäminen (esim. kannel, kitara, koskettimet) 	<ul style="list-style-type: none"> - Monipuolinen yhteissoitto sekä melodia- että sointusoittimin (bändisoittimet)
Kuuntelu	<ul style="list-style-type: none"> - Monipuolista kuunteluohjelmistoa - Aktiivista ja kriittistä kuuntelua. 	
Musiikillinen keksintä	<ul style="list-style-type: none"> - Yksinkertaisen melodian tai ostinaton sepittäminen esim. pentatonisella asteikolla soittaen tai laulaen 	<ul style="list-style-type: none"> - Melodian improvisointi esim. pentatonisella asteikolla
Sointiväri	<ul style="list-style-type: none"> - Sointiväriin muuttaminen - Soitinperheet 	<ul style="list-style-type: none"> - Sointiväriin sähköinen muuttaminen
Rytmi	<ul style="list-style-type: none"> - Polyrytmiikka - Pop-rytmiikka - Rytmien vaihtelu, tempomerkinnät 	<ul style="list-style-type: none"> - Kolmimuunteisuus - Musiikin eri peruskäsitteiden ymmärtäminen oman musiikin
Dynamiikka	<ul style="list-style-type: none"> - Dynaamisen vaihtelun käyttö musiikissa 	<ul style="list-style-type: none"> - tuottamisen kautta.
Melodia ja harmonia	<ul style="list-style-type: none"> - Duuri, molli - Intervallikäsite 	<ul style="list-style-type: none"> - Atonaalisuus
Muoto	<ul style="list-style-type: none"> - Erilaisia teosmuotoja, esim. rondo 	<ul style="list-style-type: none"> - Blues-kaava
Musiikkiliikunta	<ul style="list-style-type: none"> - Tansseja, ilmaisuliikunta 	<ul style="list-style-type: none"> - Eläytymistä eri musiikinlajeihin ja kulttuureihin liikkeen avulla.

7.15 KUVATAIDE

Oppilas tekee monipuolisesti taidetta perustuen omaan kokemusmaailmaansa ja lähiympäristöön. Vuosiluokilla 1-2 kuvataiteen opetuksessa korostuvat leikinomaisuus, tekemisen ilo ja elämyksellisyys. Oppilasta ohjataan oman työnsä arvostamiseen.

Oppilas saa kokemuksia monipuolisesta taidetarjonnasta. Yhteistyötahoja kuvataiteen opetuksessa ovat mm. taidemuseo, Allinna, kuvataidekoulu, Hyttikortteli, Lasimuseo, Metsästysmuseum.

Kuvataiteen arvopohjana on toisen ihmisen kunnioittaminen ja hänen työnsä arvostaminen. Opettajan tehtävänä on innoittaa oppilasta löytämään omat ainutlaatuiset ratkaisunsa kulloiseenkin tehtävään. Kuvataiteelle on ominaista työtapojen jatkuva vaihtelu. Työ on konkreettista kokeilua, ilmiöiden tutkimista ja aktiivista osallistumista.

Kuvataiteen perustehtävänä on kulttuuriperinnön siirto sekä tietojen ja taitojen kartuttaminen. Opetus tukee oppilaan kokonaisvaltaista kasvua ja henkistä hyvinvointia. Kuvataideopetus on ns. kokemuksellista oppimista, jonka tavoitteena on edistää luovan ongelmaratkaisun ja tutkivan oppimisen taitojen kehittymistä, sekä kykyä toimia yksin ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Opetussuunnitelma korostaa ympäristön merkitystä opetuksen lähtökohtana. Omaan lähiympäristöön liittyvät tehtävät opettavat arvioimaan sen kehittymistä, viihtyvyyttä ja toimivuutta. Pikkukaupungissa on helppo laajentaa ja syventää aluetta oppilaiden vanhetessa.

Riihimäki on museoiden kaupunki. Omat museot ja näyttelypaikat ovat lähtökohtana kulttuuriperinnön, rakennus- ja esinehistoriaan sekä taidehistorian opiskelussa. Jokaisen oppilaan tulee päästä ainakin kerran vuodessa tutustumaan näyttelyyn. Taidemuseossa on erityisesti lapsiasiakkaille suunnattua toimintaa. Oppilaita opetetaan löytämään paikallinen kulttuuritarjonta internetistä.

Riihimäellä asuu monia taiteilijoita ja käsityön ammattilaisia, joita tulee käyttää mahdollisuuksien mukaan opetuksen tukena. Samoin täällä on runsaasti suunnitteluun ja muotoiluun liittyvää tietoutta, jota kouluissa voi hyödyntää.

Opetussuunnitelman sisältöalueet ovat jaettu nelikenttään, johon opettaja kirjaa tehtävät ja käsitellyt asiat. Tällöin ops :aa ei jaeta luokka-asteittain, vaan sisällöittäin kuvataidekorttiin. Tämä ”kuvataidekortti” seuraa luokkaa opettajan vaihtuessa. Neljän ensimmäisen kouluvuoden jälkeen sisältöjen tulisi täsmätä ops :n perusteisiin. Liitteenä 3 on kuvataidekortti.

Vuosiluokat 1-4

Kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu	Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen
<ul style="list-style-type: none"> ● Kuvallisia ilmaisutapoja, tekniikoita ja materiaaleja: maalaamista, piirtämistä, grafiikkaa, muovailua ja rakentelua ● Kuvasommittelun perusteita: tasapaino, jännite, rytmi, väri, muoto, tila, liike, aika ja viiva ● Kuvien tarkastelua ja arviointia sekä kuvataiteen käsitteiden käytön harjoittelua kuvista keskusteltaessa	<ul style="list-style-type: none"> ● Oman paikkakunnan museo- tai taidenäyttelyvierailuja ja taiteilijan työhön tutustuminen ● Taidekuvien tarkastelua tekemällä omia kuvia ja keskustelemalla kuvista ● Suomen kultakauden mestareita, esimerkkejä eri aikakausien taiteesta ja nykytaiteesta
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	Media ja kuvaviestintä
<ul style="list-style-type: none"> ● Luontoon, rakennuksiin ja rakennusperintöön tutustumista ja niiden kuvaamista, sekä ympäristön muutosten tunnistamista ● Esineiden tarkastelua, suunnittelua ja valmistamista sekä kolmiulotteista rakentelua, ympäristösuunnitelmien tai pienoismallien valmistamista	<ul style="list-style-type: none"> ● Kuvakerronnan perusteita: tarinasta kuvaksi, lähikuva ja yleiskuva, kuvan ja tekstin yhdistäminen ● Kuvitus, sarjakuva, mainoskuva, valokuvaus, video ja digitaalinen kuva ● Television, tietokonepelien, elokuvien, sarjakuvien ja mainonnan visuaalisten viestien kriittistä tarkastelua ja tutkimista

Vuosiluokat 5-7

Kuvailmaisuus ja kuvallinen ajattelu	Taiteen tuntemus ja kulttuurinen osaaminen
<ul style="list-style-type: none"> ● Piirustus, grafiikka, maalaus, keramiikka, kuvanveisto, tilataide ja taide ympäristössä, kuvallisen ajattelun syventäminen ● Kuvasommittelun perusteita: tasapaino, jännite, rytmi, muoto, väri, tila, liike, aika ja viiva ● Kuvataiteen tyylejä ja kuvasymboliikkaa omassa kuvailmaisussa ● Omien havaintojen, ajatusten ja mielikuvien ilmaiseminen kuvallisin keinoin 	<ul style="list-style-type: none"> ● hyödyntämistä Keskeisiä piirteitä taiteen historiassa ja nykytaiteessa sekä eri kulttuurien kuvamaailmassa ● Ohjattuja näyttely- tai museovierailuja, taiteilijan työhön tutustumista ja tietoverkon kulttuuripalvelujen ● Kuvien analysointia: taidekuvien rakenteen tutkimista, sisällöllistä tulkintaa ja taidekriitikkiä
Ympäristöestetiikka, arkkitehtuuri ja muotoilu	Media ja kuvaviestintä
<ul style="list-style-type: none"> ● Luonnon ja rakennetun ympäristön vuorovaikutuksen tarkastelua, rakennusperinnön tutkimista sekä erilaisten ympäristöjen tarkastelua ja arviointia esteettisestä, eettisestä, ekologisesta ja suunnittelun näkökulmasta ● Arkkitehtuurin ja muotoilun ilmaisukeinoihin, tyyli- ja perinteisiin tutustumista ● Suomalaisen arkkitehtuurin ja muotoilun tärkeimpiin edustajiin tutustumista ● Tilan havainnointia, suunnittelua ja rakentamista, muotoiluprosessiin tutustumista, materiaalin ja käyttötarkoituksen yhteyden tarkastelua 	<ul style="list-style-type: none"> ● Kuvan käyttötarkoituksen tarkastelemista mediassa, mediaesitysten rakenteellista ja sisällöllistä analyysia ● Valokuvausta tai video- ja digitaalista kuvausta ● Kuvakerronnan muotoja: kuvituksen, sarjakuvan ja liikkuvan kuvan erityispiirteitä ● Graafista suunnittelua: kuvan ja sanan yhdistämistä, typografian ja taiton perusteita ● Mainonnan kanavia ja ilmaisukeinoja ● Elokuvien ja televisio-ohjelmien analysointia

7.16 KÄSITYÖ

Oppilailla on yhteistä käsityötä vuosiluokat 1-4. Neljännen luokan keväällä oppilas valitsee painotuksen tekniseen tai tekstiilityöhön. Vuosiluokilla 5-7 on yhteistä käsityön oppiainesta, jonka sisällöstä voidaan koulukohtaisesti sopia. Painotuksen mukaista käsityötä opiskellaan vuosiluokilla 5-7. Luokilla 8 ja 9 käsityötä voi opiskella valinnaisena oppiaineena.

Vuosiluokat 1-4

Tavoitteet

Oppilas

- tutustuu erilaisiin materiaaleihin monipuolisesti
- oppii perustekniikoita ja erilaisten työvälineiden käyttöä
- oppii kuuntelemaan ja noudattamaan ohjeita
- arvostaa kädentaitoja

Keskeiset sisällöt vuosiluokille 1-2 tarkennetaan koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa.

Tekstiilityö

Sisältöjä, joita voidaan koulukohtaisesti täsmentää

	3. luokka	4. luokka
Kone- ompelu	<ul style="list-style-type: none"> – koneompelun perusteet – kaavan käytön alkeet – töiden yksinkertaista suunnittelua – töiden yhteistä arviointia – Esimerkkejä toteutettavista töistä: Koneompelukoulu Ompelutyö: lokerikko, kassi, fleecehattu, aurinkolippa, tilkkumato, penaali, neulatyyny, kengän kiillotuskinnas, lohikäärme, luistin- tai pallopussi) – Jos jää aikaa: Tutustutaan suomalaiseen tai muun kulttuurin perinteiseen tai nykyaikaiseen tekniikkaan (esim. huovutus, kynttilänvalmistus, paperinvalmistus, virkkaus, marmorointi, solmeilutyö, mehiläisvahakynttilä, kehysku-donta, paperinarutyö)	<ul style="list-style-type: none"> – omakohtaisen suunnitelun perusteet – yksinkertaisen kaavan valmistaminen – ompeluvarat – työn toteutuksen miettimistä opettajan avustuksella – työohjeen noudattaminen – oman työn arviointi – Esimerkkejä toteutettavista töistä: lokerikko, rantakassi, laukku, urheilukassi, tuolinpehmuste, lippis, tyynyliina – Jos aikaa jää: sama kuin 3. luokalla
kankaan- koristelu	<ul style="list-style-type: none"> – Yksinkertaista konekirjontaa tai kankaanpainantaa yhdistettynä johonkin ompelutyöhön	<ul style="list-style-type: none"> – kankaanpainanta tai päällikeompelu
Muut	<ul style="list-style-type: none"> – sillittäminen – puuvilla	<ul style="list-style-type: none"> – valmistettujen tekstiilien pesu

Tekninen työ

Jokainen käsityöopetushanke sisältää seuraavat vaiheet:

- a) tuotesuunnittelu
- b) tuottamisen suunnittelu
- c) toteuttaminen yksin tai ryhmässä
- d) prosessin arviointi
- e) tuotteen funktionaalinen arviointi käytettävyyden ja elinkaariajattelun osalta

Opetushankkeet sidotaan oppilaan ikäkauteen ja mielenkiinnon kohteisiin. Oppilaan suunnittelu- prosessit, toteutusprosessit ja itsearviointi dokumentoidaan sekä esitetään opetusryhmän muille jäsenille. Tekniseen työhön liittyvät käsityön tuottamistekniikat opitaan opetushankkeiden yhteydessä. Opetushankkeissa tulee huomioida kummankin sukupuolen kiinnostuksen kohteet tasapuolisesti.

Sisältöjä, joita voidaan koulukohtaisesti muokata ja täsmentää

3. luokka	4. luokka
<ul style="list-style-type: none"> – alusta kuumalle esineelle – fortuna- yms. peli – ”liikkuva esine” – tuki muovista – Esimerkkejä toteutettavista töistä: tuoli pehmolelulle, kynäteline, vesiratas, avaimenperä jne..	<ul style="list-style-type: none"> – ”linnun koti” – elektroniikkatyö – talttausharjoitus – valaminen – Esimerkkejä toteutettavista töistä: purjeverene, lentokone, juna, pujottelupeli, kynäkotelo, korurasia, mitali, kolikko, koru tinasta

Vuosiluokat 5-7

Tekstiilityö

	5. luokka	6. luokka	7. luokka
Koneompelu	<ul style="list-style-type: none"> – Ompelukoneen käyttö syventäen – Esimerkkejä toteutettavista töistä: Fleecehuppari, anorakki, housut, yöpaita, liivi, pusero, toppi, shortsit tms. vaate itselle, tyy-nyliina, pyyhe – Jokin muu perinteinen tai moderni tekniikka: Esim. batikki-värjäys, helmityöt, virkkaus, kudonta (matto, poppana), saumurin käyttö, kirjontakoneen käyttö, virkkaus, Ystävännauha, vapaavalintainen työ, vanhasta uutta, kierrätys 	<ul style="list-style-type: none"> – Ompelukoneen itsenäinen hallinta – Työn ja sen toteutuksen itsenäinen suunnittelu – Esimerkkejä toteutettavista töistä: Kodintekstiili (sängynpeitto, tyy-nynpäällinen, peitto lemmikille tai vauvalle...) esim. tilkkutyönä toteutettuna – Vaate itselle – Jokin muu perinteinen tai moderni tekniikka: Sama kuin 5.luokalla 	<ul style="list-style-type: none"> – syvennetään aiemmin opittua – Ompelutyöt 21 x 3 tuntia – Esimerkkejä toteutettavista töistä: neulatyyny, ylävartalon vaate, alavartalon vaate
	5. luokka	6. luokka	7. luokka
Lankatyöt	<p>Neulonta</p> <ul style="list-style-type: none"> – silmukoiden luominen – oikea silmukka – edestakaisneule – Esimerkkejä toteutettavista töistä: kaulaliina, panta, myssy, tossut tms. 	<p>Neulonta</p> <ul style="list-style-type: none"> – nurja silmukka – joustinneule – suljettu neule – Esimerkkejä toteutettavista töistä: säärystimet, lapaset, kaulaliina, myssy 	
Kankaankoristelu	<ul style="list-style-type: none"> – Ristipisto (tai muita kirjontapistoja) 		
Muut	<ul style="list-style-type: none"> – villa – pesumerkit 		

Tekninen työ

Sisältöjä, joita voidaan koulukohtaisesti muokata ja täsmentää

5.luokka	6. luokka	7. luokka
<ul style="list-style-type: none"> – polkupyörän huolto voitelu, puhdistus, kiristykset – käyttöesine, sorvaaminen – puun ja metallin yhdistäminen – liitokset – muovinkäsittelyn harjoitus – elektroniikkatyö – Esimerkkejä toteutettavista töistä: talouspyyheteline, jakkara, makkaratikku, puulaahtikko, paperiveitsi, kirjatuki, summeri ja ajastin	<ul style="list-style-type: none"> – ”iso puutyö” – metallin pakotus – työohjeiden mukaan toimiminen – välinehuolto – elektroniikkatyö – ”liikkuva laite”, sähkömoottori ja laite – Esimerkkejä toteutettavista töistä: Kaappi, salkku, löylykauha, lennokki, puukon teroitus, höylän asetukset ja ovivalot	<ul style="list-style-type: none"> – Syvennetään aiemmin opittua

Arviointi

Käsityön arvioinnissa siirrytään portfolio -tyyppiseen kansioarviointiin, joka pitää sisällään oppilaan suunnitelmat ja itsearviointin töiden osalta. Kansiota säilytetään koululla ja se siirtyy eteenpäin oppilaan vaihtaessa koulua. Oppilaalle annetaan todistusarvosanat numeroin neljänneltä luokalta alkaen.

Liikunnan opetuksessa

- painotetaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä ja hyvinvointia, jotka tukevat oppilaan selviytymistä arkielämän haasteista
- huomioidaan Riihimäen koulujen välinen yhteistyö (esim. urheilukilpailut ja Riihimäki-päivän koululaisviesti)
- tuetaan oppilaiden osallistumista koululiikunnan valtakunnallisiin ja piiritason kilpailuihin
- tuetaan oppilaan halua kehittää erikoislahjakkuuttaan lajissaan, mikä luo mahdollisuuden jatkossa esim. urheiluvalmennukseen

Kouluja kannustetaan yhteistoimintaan paikkakunnan urheiluseurojen ja eri lajiliittojen kanssa.

Tutustutaan suomalaiseen ja oppilaiden kotimaiden perinneliikuntaan, sekä suomalaiseen liikuntakulttuuriin.

Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan kansainväliseen (esim. Riihimäen ystävyyskaupunkien ja -koulujen) liikuntakulttuuriin.

Sisällöt toteutetaan vuosiluokittain koulujen oman opetussuunnitelman mukaan

Vuosiluokat 1-4

	1.-2. -luokat Liiku leikkien	3.-4. -luokat Liiku oppien
MOTORISET PERUSTAI DOT	<ul style="list-style-type: none"> – Järjestäytymismuodot ja leikit – juoksua, hyppyjä, heittoa ja niiden soveltamista liikuntamuotoihin 	<ul style="list-style-type: none"> – Juoksua, hyppyjä, heittoa ja niiden soveltamista <p>Arvioidaan motoristen perustaitojen monipuolista hallintaa ja soveltamista.</p>
Voimistelu ilman välineitä, välineillä ja telineillä	<ul style="list-style-type: none"> – Kävely- ja juoksuharjoitteita – lihashallinta- ja liikkuvuusharjoitteita – hyppyjä ja hyppeilyjä – Välineiden käsittelyharjoitteita – Temppuja telineillä 	<ul style="list-style-type: none"> – Monipuolisia kävely- ja juoksuharjoitteita – lihashallinta- ja liikkuvuusharjoitteita – hyppyjä ja hyppeilyjä – Vaativampia harjoitteita tutuilla välineillä esim. hernepussi, pallo, hypinnaru, vanne – mahdollisuuksien mukaan muita välineitä – temppuja välineillä – kokonaisvaltaisen kehonhallinnan kehittäminen – Vaativampia harjoitteita tutuilla telineillä esim. permanto / matto, penkki / matala puomi, hyppyarkku, puolapuut, nojapuut, rekki, köydet, renkaat

Arvioidaan perus-, väline- ja telinevoimistelun liikkeiden osaamista.

	1.-2. –luokat Liiku leikkien	3.-4. –luokat Liiku oppien
Musiikki- ja ilmaisuliikunta sekä tanssit	<ul style="list-style-type: none"> – Satuvoimistelua ja keksimistehtäviä – musiikin mukaan liikkumista – perinteisiä ja uusia laululeikkejä ja piiritansseja – luovaa liikunnallista ilmaisua 	<ul style="list-style-type: none"> – Kansantansseja – luovaa liikuntaa musiikin mukaan – mielikuvatehtäviä <p>Arvioidaan luovaa liikunnallista ilmaisua ja liikkumista rytmin tai musiikin mukaan.</p>
Leikki-, viite- ja pienpelit sekä palloilulajit	<ul style="list-style-type: none"> – Pallonkäsittelyharjoituksia erikokoisilla ja –painoisilla palloilla – palloleikkejä – leikkipelejä 	<ul style="list-style-type: none"> – Eri palloilulajien (esim. jalka-, lento-, kori-, pesäpallo ja muita mailapelejä) perustaitoja sekä sääntöjä ja niiden käyttämistä – viitepelejä, pienpelejä <p>Arvioidaan pelivälineiden käsittelytaitoa ja toimimista peleissä.</p>
Luontoliikunta	<ul style="list-style-type: none"> – Luokkahuoneen ja piha-kartan luku – rastien etsiminen – erilaisia suunnistusharjoitteita esim. viuhka-, viiva-, valokuvasuunnistus – luonnon maamerkkien aktiivinen havainnointi 	<ul style="list-style-type: none"> – Lähikartan ja opetuskartan käyttöä (myös karttamerkkejä ja mittakaava) – maastossa liikkumisen perusasioita – luonnossa käyttäytyminen <p>Arvioidaan opetuskartan käyttötaitoa ja liikkumista luonnossa.</p>
Talviliikunta	<p>Luistelu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – luistimien jalkaan laittaminen – totuttautuminen (tasapaino ja turvallinen kaatuminen) – liuku – eteenpäin luistelu – jarrutus – tasahyppy – taaksepäin luistelun alkeita – pelejä ja leikkejä <p>Hiihto:</p> <ul style="list-style-type: none"> – välineisiin totuttautuminen (monot, sukset, sauvat) – välineistä huolehtiminen – tasapaino – kaatuminen ja ylösnousu – mäenlaskua – erilaisia liikkumistapoja suksilla – perinteisen hiihtotavan alkeita 	<ul style="list-style-type: none"> – Luistelu: – luistelutaitojen vahvistamista – lisäksi esim. pyörähdyksiä, hyppyjä, käännöksiä, jarrutuksia – pelivälineiden käsittelyharjoitteita ja viitepelejä <p>Arvioidaan liukumisen, eteenpäin luistelun ja jarrutuksen osaamista.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hiihto: – perinteisen hiihtotavan harjoittelua – luisteluhiihtoa – erilaisia mäkien nousuja, laskuja ja käännöksiä <p>Arvioidaan suksilla liikkumista.</p>

	1.-2. –luokat Liiku leikkien	3.-4. –luokat Liiku oppien
Veteen totut- tautuminen ja uintiharjoituk- set	<ul style="list-style-type: none"> – Uimahallikäyttäytyminen ja vesiturvallisuus – veteen totuttautuminen – kastautuminen – liukuminen – kellunta – myyräuintia – alkeiselkäuintia – hyppy veteen 	<ul style="list-style-type: none"> – Rinta-, krooliuinnin ja selkäkroolin alkeita – sukellus (syvyys, pituus) – alkeishyppyjä jalat ja pää edellä – pinnalla pysyminen pelastusvälineiden avulla <p>Arvioidaan uimista uintisyvyisessä vedessä.</p>
Liikunnalliset leikit	<ul style="list-style-type: none"> – Liikunnallisia leikkejä soveltaen eri liikunta- muotoihin 	
Itsenäisen työskentelyn taidot ja yhteis- työtaidot	<ul style="list-style-type: none"> – Harjoittelua itsenäisesti, pareittain, pienryhmissä, joukkueissa – keskinäinen kannustaminen, auttaminen ja yritteliäisyys – terve me-henki – pitkäjänteinen toiminta – itsearvioinnin alkeita <p>Arvioidaan itsenäistä ja ryhmässä työskentelyä sekä yritteliäisyyttä ja toisten auttamista liikuntatunneilla. Arvioidaan kykyä pitkäjänteiseen toimintaan ja itsearvointiin.</p>	
Sovittujen oh- jeiden mukaan toimiminen ja reilu peli	<ul style="list-style-type: none"> – Hyvät käytöstavat liikuntatunneilla – turvalliset liikuntatavat, järjestys- ja turvallisuussäännöt sekä muista yhteisistä säännöistä sopiminen – reilun pelin henki <p>Arvioidaan sovittujen ohjeiden mukaan toimimista ja vastuullisuutta.</p>	
Pukeutuminen ja puhtaus	<ul style="list-style-type: none"> – Tarkoituksenmukainen pukeutuminen eri liikuntalajeissa – puhtaudesta huolehtiminen <p>Arvioidaan pukeutumista liikuntatunneille ja puhtaudesta huolehtimista.</p>	

Vuosiluokat 5-9

	5.-6. –luokat Liiku taitaen	7.-luokka Lajitaidot	8.-9. –luokat Liiku harrastaen
MOTORISET PERUSTAIKDOT	<ul style="list-style-type: none"> – Juoksua, hyppyjä, heittoja eri liikuntalajeissa 	<ul style="list-style-type: none"> – Juoksulajeja, pituus- ja korkeushyppyä, heitollajeja – motorisia perustaitoja kehittäviä harjoitteita 	<ul style="list-style-type: none"> – Aiemmin opittujen lajitaitojen kertautamista <p>Arvioidaan ydintaidot juoksuissa, hyppyissä ja heitoissa.</p>
Voimistelu ilman välineitä, välineillä ja telineillä	<ul style="list-style-type: none"> – Kävely- ja juoksuharjoitteita – lihashallinta- ja liikkuuusharjoitteita – hyppyjä ja hyppelyjä – mahdollisesti akrobatia-liikkeitä – Välineiden käsittelyharjoitteita esim. keilat, hypinnaru, vanne – mahdollisuuksien mukaan muita välineitä – temppeja välineillä – Erilaisia harjoitteita telineillä esim. permanto, matto, penkki, puomi, hyppyarkku, puolapuut, köydet, renkaat – mahdollisuuksien mukaan Jumppasirkusta 	<ul style="list-style-type: none"> – Kunto-, perus-, väline- ja telinevoimistelua – avustamisen alkeita – tyttöjen ja poikien voimistelun mahdollinen eriyttäminen 	<ul style="list-style-type: none"> – Aiemmin opittujen voimistelutaitojen varmentamista, vahvistamista ja monipuolistamista – mahdollisuuksien mukaan erilaisiin voimistelu-suuntauksiin (esim. aerobic, jooga) tutustumista <p>Arvioidaan voimistelun, väline- ja telinevoimistelun liikkeiden osaamista.</p>
Musiikki- ja ilmaisuliikunta sekä tanssit	<ul style="list-style-type: none"> – Liikkumista rytmin tai musiikin mukaan – erilaisia tansseja – mahdollisia yhteistunteja (esim. paritanssia) tyttöjen ja poikien kesken 	<ul style="list-style-type: none"> – Liikesarjoja rytmin tai musiikin mukaan – seurataksseja ja muuta tanssia – ilmaisuliikuntaa – mahdollisia yhteistunteja tyttöjen ja poikien kesken 	<ul style="list-style-type: none"> – Liikesarjoja rytmin tai musiikin mukaan – ohjattua ja itsenäistä ilmaisuliikuntaa <p>Arvioidaan liikkumista yksinkertaisten rytmien mukaan.</p>

	5.-6. –luokat Liiku taitaen	7.-luokka Lajitaidot	8.-9. –luokat Liiku harrastaen
Pallopelit	<ul style="list-style-type: none"> – Eri pallopelien (esim. jalka-, kori-, lento-, pesäpallo ja muut mailapelit) perustaitoja sekä sääntöjä ja niiden käyttämistä – viitepelejä, pienpelejä – peliajatuksen kehittäminen ja reilu peli 	<ul style="list-style-type: none"> – Pallopelien (esim. jalka-, kori-, lento-, pesäpallo ja muut mailapelit) harjoittaminen piene- ja viitepelein sekä pelaaminen sovituin säännöin 	<ul style="list-style-type: none"> – Yleisimpien pallopelien pelitaitojen varmentamista ja pelaamista sovitujen sääntöjen mukaan – mahdollisesti uusia pallopelejä <p>Arvioidaan yleisimpien pallopelien perusteiden osaamista ja sovitujen sääntöjen mukaan pelaamista.</p>
Suunnistus ja retkeily	<ul style="list-style-type: none"> – Suunnistaminen ja reitin valinta – erilaiset kartat ja karttamerkit – kompassin käytön alkeita – jokamiehen oikeuksia ja velvollisuuksia 	<ul style="list-style-type: none"> – Erilaisia suunnistusharjoitteita – suunnistamista karttaa ja kompassia apuna käyttäen 	<ul style="list-style-type: none"> – Suunnistamistaitojen varmentamista – luonto- ja elämysliikuntaa mahdollisuuksien mukaan – jokamiehen oikeuksia ja velvollisuuksia <p>Arvioidaan suunnistamista kartan ja kompassin avulla sekä oppilaan tietoa jokamiehen oikeuksista ja velvollisuuksista.</p>
TALVILIIKUNTA	<ul style="list-style-type: none"> – Luistelu: – Luistelu- ja pelitaitojen kehittämistä – lisää hyppyjä, käännöksiä, jarrutuksia – pelisääntöjä 	<ul style="list-style-type: none"> – Luistelu: – Luistelu- ja pelitaitojen kertaamista ja kehittämistä mahdollisesti parija muodostelma- luistelun alkeita ja jääpelejä 	<ul style="list-style-type: none"> – Luistelu: – Sujuvan luistelutaidon varmentamista – jääpelien pelaamista sovituin säännöin <p>Arvioidaan taitoa luistella sujuvasti.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> – Hiihto: – Hiihto- ja mäenlaskutaidon kehittämistä ja soveltamista maaston ja matkan mukaan – tutustumista välien huoltoon 	<ul style="list-style-type: none"> – Hiihto: – Hiihdon perustekniikat 	<ul style="list-style-type: none"> – Hiihto: – Hiihto kuntoliikuntana – hiihdon perustekniikoiden varmentaminen <p>Arvioidaan hiihdon harjastamiseen tarvittavia perustekniikoita.</p>

	5.-6. –luokat Liiku taitaen	7.-luokka Lajitaidot	8.-9. –luokat Liiku harrastaen
Uinti ja vesipelastus	<ul style="list-style-type: none"> – Rinta-, krooliuinnin ja selkäkroolin harjoittelua – hyppyjä eri korkeuksilta jalat ja pää edellä – sukeltamista – vedestä pelastamisen alkeita – vesipelejä 	<ul style="list-style-type: none"> – Uintitekniikoiden kerääminen – uimahyppyjen alkeita – vesipelastustaitoja – vesipelejä 	<ul style="list-style-type: none"> – Aiemmin opittujen uinti- ja vesipelastustaitojen varmentaminen – uimataitotesti <p>Arvioidaan uimataidon hallintaa sekä vedestä pelastamisen taitoja.</p>
Toimintakyvyn kehittäminen ja seuranta, lihashuolto	<ul style="list-style-type: none"> – Toimintakyvyn kehittämiseen tähtäviä harjoitteita ja seuranta-menetelmiä – lihashuollon alkeita 	<ul style="list-style-type: none"> – Toimintakyvyn kehittämiseen tähtäviä harjoitteita ja seurantamenetelmiä – lihashuollon merkitys ja menetelmiä 	<ul style="list-style-type: none"> – Seurataan toimintakyvyn kehittämistä – monipuolista lihashuoltoa <p>Arvioidaan oppilaan kykyä ylläpitää, arvioida ja kehittää toimintakykyään.</p>
Turvallinen ja asianmukainen toiminta liikuntatilanteissa	<ul style="list-style-type: none"> – Turvalliset liikuntatavat – järjestys- ja turvallisuussääntöjen noudattaminen – tarkoituksenmukainen pukeutuminen liikuntatunneille – puhtaudesta huolehtiminen <p>Arvioidaan sovittujen ohjeiden mukaan toimimista, pukeutumista liikuntatunneille ja puhtaudesta huolehtimista .</p>		
Itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taidot	<ul style="list-style-type: none"> – Harjoittelua itsenäisesti, pareittain, pienryhmissä, joukkueissa – keskinäinen kannustaminen ja auttaminen – oppimis- ja yrittämishalu – itsearviointi – terve me-henki – yhteisistä säännöistä sopiminen – reilun pelin henki <p>Arvioidaan itsenäistä ja ryhmässä työskentelyä sekä yritteliäisyyttä, oppimishalua ja toisten auttamista liikuntatunneilla.</p>		
Itsensä hyväksyminen ja suvaitsevaisuus Uudet liikuntamuodot ja liikuntatietous	<ul style="list-style-type: none"> – Itsetuntoa ja suvaitsevaisuutta kehittäviä leikkejä ja pelejä – Uusiin liikuntamuotoihin tutustumista ja liikuntatietoutta 		

Perhe ja yhdessä eläminen

Hyvät tavat, tapakulttuuri ja kodin juhlat

- asialliset pöytätavat, ruoan ottaminen, muiden ruokailijoiden huomioiminen
- asiallinen pukeutuminen, henkilökohtainen hygienia
- kielenkäyttö, tervehtiminen, kiitos, anteeksi
- kalenterivuoden juhlat

Sosiaalinen vastuu ja välittämisen ilmapiiri

- myönteisen ilmapiirin ylläpitäminen
- vastuu oman tehtävän hoitamisesta loppuun asti
- vastuu oman pienryhmän toiminnasta
- toisen oppilaan yksilöllisyyden kunnioittaminen ja toisten auttaminen

Tasa-arvo ja ajankäyttö perheessä

- työn jakaminen tasapuolisesti kotitaloustunnilla
- kotitöiden jakaminen

Ravitsemus ja ruokakulttuuri

Ravitsemussuositukset ja terveellinen ruoka

- ruokaympyrän ja lautasmallin tunteminen
- ateriarvot
- kasvavan nuoren ravitsemussuositukset

Ruoan laatu ja turvallisuus

- elintarvikkeiden kotimaisuus ja ulkomaisuus
- pakkausmerkinnät
- laadunvalvonta, suoramyynä, vierailu esim. torille
- elintarvikkeiden säilyttäminen

Perusruoanvalmistusmenetelmät

- Ruoanvalmistus
  - Lieden käyttö, erilaiset kypsennystavat
  - Uuniruokat
  - Keittoruokat
  - Kastikkeet
  - Pataruokat
  - Jälkiruokat
- Leipominen
  - Eri taikintyyppit
  - murotaikinat
  - pikataikinat
  - hiivataikinat
  - kohottamattomat taikinat
  - muna-sokerivaahdot
  - muut taikinat

Aterioiden suunnittelu ja erilaiset ruokailutilanteet suomalaisessa ruokakulttuurissa

- arkiruokat ja juhlaruokat
- oman aterian suunnittelu ja toteutus
- erilaiset juhlat, esim. rippijuhlat, koulu päättyy -juhla, joulu, pääsiäinen

Ruokakulttuurien muuttuminen

- perinneruokat, nykypäivän ruokakulttuuri
- kotiruoanvalmistus ja valmisruokat
- maahanmuuttajien ruokakulttuuri

Kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta

Oman rahankäytön suunnittelu

- kännykkälaskut, viikkorahat jne.
- mitä ruoka maksaa?

Kuluttajan vastuu ja vaikutusmahdollisuudet

- ostajan vastuu
- käytetyn tavaran kauppa, kaupan purkaminen, ostosten palauttaminen
- vierailu kuluttajaneuvojan luo

Tuotteiden ja palvelujen hankinta ja käyttö

- ruokapalvelut
- siivouspalvelut
- pyykkipalvelut
- lastenhoitopalvelut

Kulutuksen ympäristövaikutukset

- kestävä kehitys
- ympäristön saastuminen, roskaton ympäristö

Koti ja ympäristö

- Asunnon ja tekstiilien hoito
- keittiön puhtaanapito
- oman huoneen siivoaminen
- hoito-ohjemerkit, konepesu, pyykin jälkikäsittely, oman asun hoito

Lähiympäristön hoito sekä jätehuolto

- lajittelu, kierrätys, kaatopaikkojen toiminta

Kotitalouskoneiden ja kodin laitteiden käyttö

- kylmälaitteet
- liesi
- keittiön pienkoneet ja niiden turvallinen käyttö
- energian säästäminen

Arviointi

Kotitalouden arvioinnissa käytetään yhteisesti sovittua kriteeristöä, joka perustuu valtakunnallisiin opetussuunnitelman perusteisiin

Oppilaanohjauksen oppisisällöt

- koulun toimintatavat
- perusopetuksen rakenne, eteneminen ja oppilaan arviointi
- omat opiskelutaidot, niiden arviointi ja tiedonhankintakanavat
- tulevaisuuden suunnittelu- ja päätöksentekotaidot
- itsetuntemus ja ammatillinen kehitys
- koulutusjärjestelmä
- työelämätietous
- yrittäjäyys
- opiskelu ja työnteko ulkomailla

Oppilaanohjauksen painopistealueet

- ohjauspalvelujen tasapuolinen ja laadukas tarjonta kaikille oppilaille
- syrjäytymisvaarassa olevien oppilaiden (heikkojen, motivoitumattomien ja opiskeluun sitoutumattomien) tukeminen
- yhteistyö lähettävän ja vastaanottavan koulun luokanopettajan ja oppilas-huoltohenkilöstön kanssa perusopetuksen nivelvaiheessa siirryttäessä alakoulusta yläkouluun ja peruskoulun päättövaiheessa siirryttäessä toisen asteen koulutukseen
- yhteistyö paikallisen työ - ja elinkeinoelämän kanssa ja TET -toiminnan kehittäminen
- oppilaitoksen www-ympäristön ohjauksellinen hyödyntäminen (koulutusta sekä opiskelua koskeva tiedotus- ja neuvontatoiminta, urasuunnittelun ja verkko-opetus)

Työelämään tutustuminen

9. luokalla oppilaan opinto-ohjelmaan sisältyy kaksi viikkoa työelämään tutustumista itse valitussa ja mahdollisesti myös itse hankitussa työpaikassa tai koulutuspaikassa. Opinto-ohjaaja opastaa ja auttaa oppilaita TET -paikan valinnassa ja tarvittaessa hankkii paikan.

Tutustumiskäyntejä järjestetään työelämään ja toisen asteen kouluihin. Asiantuntija-vierailuja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan eri aineiden oppituntien aikana.

Tehostettua työelämään tutustumista järjestetään Omauraluokalla ja tarvittaessa muillakin erityisopetuksen luokilla syrjäytymisvaarassa olevien oppilaiden kohdalla, joilla on ongelmia peruskoulun loppuunsaattamisessa, sosiaalisissa suhteissa sekä jatko-opintoihin hakeutumisessa.

8 OPPILAAN ARVIOINTI

8.1 ARVIOINTI OPINTOJEN AIKANA

Tukea tarvitsevan oppilaan arviointi

Oppimisvaikeudet tulee ottaa huomioon oppilaan arvioinnissa. Tämä koskee myös oppilaita, joiden vaikeudet ovat lieviä ja joille ei ole tehty erityisen tuen päätöstä. Arvioitaessa tulee käyttää menetelmiä, joiden avulla oppilas kykenee mahdollisimman hyvin osoittamaan osaamisensa. Arviointipaute auttaa oppilasta tunnistamaan omat kehittymistarpeensa.

Erityistä tukea saavan oppilaan arvioinnin periaatteet määritellään henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS).

Jos oppilas opiskelee oppiaineen yleisen oppimäärän mukaisesti, oppilaan suorituksia arvioidaan suhteessa yleisen oppimäärän tavoitteisiin ja kuvauksiin oppilaan hyvästä osaamisesta.

Jos erityisen tuen päätöksessä päätetään, oppilas opiskelee yksilöllistetyn oppimäärän mukaan yhdessä tai useammassa oppiaineessa, arvioidaan oppilaan suorituksia henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin hyvän osaamisen kuvauksiin. Yksilöllistettyjen oppimäärien mukaisesti opiskeluissa oppiaineissa voidaan käyttää sanallista arviota kaikilla vuosiluokilla.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan arviointi perustuu perusopetuksen yleisiin oppimääriin tai yksilöllistettyihin oppimääriin, sen mukaan mitä oppilaan erityistä tukea koskevassa päätöksessä on päätetty.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, arviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin yksilöllisiin tavoitteisiin. Oppilaan arviointi kohdistuu edistymiseen toiminta-alueittain. Arvioitavia toiminta-alueita ovat motoriikka, kieli ja kommunikaatio, sosiaaliset taidot, päivittäisten toimintojen taidot ja kognitiiviset taidot. Arvioinnin tulee perustua oppilaan kasvamis- ja oppimisprosessiin, sen lähtökohtiin ja tavoitteisiin. Oppimista arvioitaessa tulee ottaa huomioon oppilaan vamman tai sairauden aiheuttamat esteet oppimiselle.

8.2 PÄÄTTÖARVIOINTI

Arvioinnin tehtävä

Päätöarvioinnin tehtävänä on määritellä, miten hyvin oppilas on opiskelun päättyessä saavuttanut perusopetuksen oppimäärän tavoitteet eri oppiaineissa.

Arvioinnin periaatteet

Päätöarvioinnin tulee olla valtakunnallisesti vertailukelpoista ja kohdella oppilaita tasavertaisesti. Päätöarvosanan tulee kussakin yhteisessä oppiaineessa perustua oppilaan osaamiseen perusopetuksen päättövaiheessa vuosiluokilla 8–9. Päätöarviointia varten on laadittu perusopetuksen päätöarvioinnin kriteerit kaikkiin yhteisiin oppiaineisiin. Oppilaan osaaminen arvioidaan perusopetuksen päätöarvioinnin kriteereiden pohjalta, monipuoliseen näyttöön perustuen.

Jos yhteisen oppiaineen opiskelu päättyy ennen perusopetuksen päättövaihetta, oppilaan osaaminen arvioidaan kyseiseen oppiaineeseen laadittujen perusopetuksen päätöarvioinnin kriteereiden mukaan.

Päätöarvioinnin kriteerit määrittelevät tieto- ja taitotason arvosanalle kahdeksan (8). Päätöarvioinnin kriteerit on laadittu siten, että oppilas saa arvosanan kahdeksan (8), mikäli hän osoittaa keskimäärin oppiaineen kriteereiden edellyttämää osaamista. Joidenkin kriteerien saavuttamatta jäämisen voi kompensoida muiden kriteerien tason ylittäminen.

Oppilas on saavuttanut perusopetuksessa vaadittavat tiedot ja taidot välttävästi (5), mikäli hän pystyy osoittamaan jossakin määrin kriteerien edellyttämää osaamista.

Päätöarvioinnissa työskentelyn arviointi sisältyy oppiaineen arvosanaan.

Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, arvioidaan oppilaan suorituksia henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa määriteltyihin hänelle yksilöllisesti asetettuihin tavoitteisiin perustuen. Silloin oppilaan osaamista ei arvioida suhteessa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin päätöarvioinnin kriteereihin.

Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päätöarviointi perustuu oppilaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin.

8.3 TODISTUKSET

Oppilaan todistukset ovat julkisia asiakirjoja. Jos niissä on oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia koskevia tietoja, todistus on näiltä osin salassa pidettävä, ja se voidaan antaa vain oppilaalle ja hänen huoltajalleen.

Perusopetuksen aikana käytettävät todistukset

Perusopetuksen aikana käytettävät todistukset ovat

1. Lukuvuositodistus
2. Välitodistus
3. Erotodistus

Oppilaalle tulee antaa lukuvuositodistus lukuvuoden päättyessä. Lukuvuoden aikana voidaan lisäksi antaa välitodistuksia. Jakso-opetusta noudatettaessa jakson päättyessä annettava jaksotodistus voi toimia välitodistuksena. Lukuvuoden aikana annetut jaksotodistukset voivat yhdessä muodostaa lukuvuositodistuksen.

Erotodistus annetaan oppilaalle, joka vaihtaa toiseen kouluun tai eroaa perusopetuksesta tai ei ole saanut oppivelvollisuutta suoritetuksi oppivelvollisuutensa aikana. Erotodistuksen liitteenä tulee olla koulussa noudatettu tuntijako sekä selvitys opetuksen mahdollisista painotuksista. Erotodistukseen ei merkitä käyttäytymisen arviota. Erillistä erotodistusta ei tarvitse antaa, jos oppilas siirtyy saman opetuksen järjestäjän ylläpitämään toiseen kouluun.

Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun ja oppilaan nimi, oppilaan henkilötunnus, todistuksen antamispäivä, allekirjoitus, arvio oppilaan käyttäytymisestä sekä oppilaan opinto-ohjelma ja arvio siitä, miten oppilas on saavuttanut tavoitteet. Jos työskentely arvioidaan erikseen, merkitään sen arvio todistukseen. Lukuvuositodistukseen merkitään myös tieto luokalta siirtymisestä sekä mahdollisesta luokalle jättämisestä. Numeroarvostelua käytettäessä todistukseen merkitään perusopetusasetuksen 10. §:n mukainen arviointiasteikko. Todistuksissa tulee olla merkintä, että ne ovat Opetushallituksen 16.1.2004 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukaisia. Opetuksen järjestäjä päättää todistusten ulkoasusta.

Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään todistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä todistukseen.

Jos oppilaan oppitunneista lukuvuoden aikana vähintään puolet on opetettu muulla kuin koulun opetuskielellä, tulee todistuksessa mainita opetuksessa käytetty kieli ja sillä opetetut oppiaineet.

Jos erityisen tuen päätöksessä on päätetty, että oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, varustetaan kyseisen oppiaineen numeroarvosana sekä sanallinen arvio tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee maininta siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt (*) oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan.

Perusopetuksen päättötodistus

Päättötodistus annetaan perusopetuksen päättyessä oppilaalle, jonka suoritukset kaikissa numeroin arvosteltavissa aineissa ovat vähintään välttäviä.

Päättötodistukseen merkitään samat tiedot kuin perusopetuksen aikana käytettäviin todistuksiin seuraavin poikkeuksin: Päättötodistukseen merkitään oppilaan koko nimi ja henkilötunnus, rehtorin allekirjoitus, yhteisten oppiaineiden ja numeroin arvosteltavien valinnaisten aineiden arviointi sanoin (välttävä–erinomainen) ja numeroin (5–10). Oppiaineista, joissa on useampia oppimääriä (äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen ja vieraat kielet, uskonto) merkitään suoritettu oppimäärä. Taito- ja taideaineista todistukseen merkitään oppilaan opiskelemien oppiaineiden laajuus vuosiviikkotunteina. Taito- ja taideaineista opintojen laajuus merkitään viidenneltä vuosiluokalta alkaen. Päättötodistukseen tulee maininta siitä, että oppilaan opinto-ohjelmaan on kuulunut oppilaanohjausta ja työelämään tutustumista. Arviota oppilaan työskentelystä ja käyttäytymisestä ei merkitä päättötodistukseen.

Kaikki yhteisiin oppiaineisiin liittyvät valinnaiset aineet merkitään päättötodistukseen välittömästi kyseisen oppiaineen alle. Numeroin arvosteltavista valinnaisista aineista merkitään nimi, vuosiviikkotuntimäärä ja annettu arvosana. Sanallisesti arvioitavan valinnaisen aineen nimen kohdalle tulee merkintä ”valinnaiset opinnot”, sen jälkeen kaikkien kyseiseen yhteiseen aineeseen liittyvien sanallisesti arvioitavien aineiden yhteenlaskettu vuosiviikkotuntimäärä sekä merkintä ”hyväksytyt”.

Ne valinnaisena opiskeltavat vieraat kielet ja muut valinnaiset aineet, jotka eivät liity mihinkään yhteiseen oppiaineeseen merkitään päättötodistukseen otsikon ”muut valinnaiset aineet” alle. Aineesta mainitaan nimi, vuosiviikkotuntimäärä, mahdollinen oppimäärä sekä arvio joko numeroin tai merkinnällä ”hyväksytyt”.

Mikäli oppilas vaihtaa valinnaisen aineen toiseen, päättötodistukseen merkitään molempien valinnaisaineiden nimet ja opiskellut vuosiviikkotuntimäärät. Kesken jääneen valinnaisaineen kohdalla tulee merkintä ”osallistunut”. Uudesta valinnaisaineesta tulee todistukseen joko numeroarvosana tai merkintä ”hyväksytyt” vuosiviikkotuntimäärästä riippuen.

Mikäli oppilaan huoltaja pyytää kirjallisesti, ettei oppilaan päättötodistukseen merkitä numeroarvosanaa valinnaisena aineena opiskeltavasta kielestä, arvosana jätetään pois ja todistukseen tulee

merkintä ”hyväksyty”. Toista kotimaista kieltä opetetaan kuitenkin yhteisenä oppiaineena ja se arvostellaan numeroin.

Päättötodistukseen voi kuulua liitteitä, esimerkiksi arvio oppilaan käyttäytymisestä ja työskentelystä sekä sanallinen liite alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävistä valinnaisista aineista. Jokaisesta liitteestä tulee ilmetä oppilaan tunnistetiedot. Päättötodistuksen liitteistä ei tule mainintaa päättötodistukseen.

Jos oppilas saa oman uskonnon opetusta, hänen saamansa arvio merkitään päättötodistukseen, mikäli kyseinen opetus on perusopetuksen järjestäjän antamaa. Uskonnollisen yhdyskunnan antamasta opetuksesta mahdollisesti saatua arvosanaa ei merkitä päättötodistukseen.

Päättötodistukseen tulee merkitä oppiaineen opetuksessa käytetty kieli, mikäli jonkin oppiaineen perusopetuksen oppitunneista on päättövaiheessa opetettu vähintään puolet muulla kuin koulun opetuskielellä.

Jos oppilas opiskelee yhdessä tai useammassa oppiaineessa yksilöllistetyn oppimäärän mukaan, myös päättöarviointi voi näissä aineissa olla sanallinen. Päättötodistuksessa voidaan käyttää näissä oppiaineissa myös numeroarvostelua. Sekä numeroarvosana että sanallinen arvio varustetaan tähdellä (*). Todistuksen lisätietoja -kohtaan tulee merkintä siitä, että oppilas on opiskellut tähdellä merkityt (*) oppiaineet yksilöllistetyn oppimäärän mukaan. Oppilaan, jonka opetus on järjestetty toiminta-alueittain, päättöarviointi on sanallinen.

Yhdeksännen luokan oppilaalle tulee antaa tarvittaessa jatko-opintoihin pyrkimistä varten välitodistus, jossa oppilaan osaaminen arvioidaan samoin perustein kuin päättötodistuksessa.

Riihimäen lisäys

Luodaan välineaineisiin (MA, AI ja A -kielet) nivelvaiheisiin mittarit, joilla seulotaan oppimisvaikeuksia ja tuetaan opettajan arviointia hänen harkitessa oppilaan etenemistä seuraavalle vuosiluokalle.

Arvosanaan kymmenen tarvitaan selkeästi parempi osaaminen kaikilla osa-alueilla kuin mitä arvosanaan kahdeksan vaadittavat kuvaukset ovat. Noudatetaan numeroarvostelussa laadittuja kriteereitä eri arvosanoille.

Arvioinnin perusteista tiedottaminen tapahtuu koulun tasolla ja koulun tulee merkitä työsuunnitelmaan, kuinka tiedottamisen aikoo toteuttaa.

Arviointikeskusteluun ei velvoiteta. Vuosiluokilla 0.-2. huoltajat tavataan vähintään kerran lukuvuodessa henkilökohtaisesti. Vuosiluokilla 3.-9. huoltajille on annettava mahdollisuus henkilökohtai-

seen tapaamiseen. Uuden oppilaan huoltajille tarjotaan aina mahdollisuus henkilökohtaiseen tapaamiseen. Tämä on koulun ja kodin välistä yhteistyötä, jossa toki voidaan myös arviointiin liittyviä asioita käsitellä. Kodin ja koulun välisessä yhteistyössä noudatetaan aina välittömän puuttumisen mallia.

Esiopetuksen ja perusopetuksen 1.-3. -luokilla todistuksissa on sanallinen arviointi. 4.-luokalta lähtien on numeroarvostelu lukuun ottamatta A -kieliä, joissa numeroarvostelu on viidenneltä luokalta alkaen. Koululla on tämän lisäksi mahdollisuus täydentää numeroarvostelua sanallisella arvioinnilla.

Käyttäytymisen arvioinnista vastaa kukin koulu. Itsearviointi tapahtuu oppiainekohtaisesti. Päättötodistuksen liitteet oppilas pyytää itse ja liittää todistukseen.

Päättöarvosana perustuu oppilaan osaamiseen vuosiluokilla 8-9. Opetussuunnitelmaan kirjataan mahdollisuus venyttää 9.luokan suorittamisaikaa vuosiluokkiin sitomattomalla opetuksella.

Perusopetuksen lisäopetus (10.luokka) on vuosiluokkiin sitomatonta.

**OPPIAINEKOKONAISUUKSIA JA OPPIAIDEIDEN KANNALTA OLEELLISIA SISÄLTÖJÄ
– OPETTAJAN ”TYÖKALUPAKKI”**

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

Tuntijako 1 - 4. luokka, 7 h

-2h EN muutetaan pääsääntöisesti äidinkieleksi tai joksikin muuksi oppilaan kannalta oleelliseksi oppiaineeksi.

- leikki 1 tunti
- satutunnit + lukutunnit 3 tuntia
- kynä-/kirjatehtävät 2 tuntia
- puheterapia/kulttuuri 1 tunti

Opetuksen sisältöalueet

- puhumisen ja kuuntelemisen harjoittelu erilaisissa ryhmätilanteissa
- äänne, kirjain, tavu, sana ja lause harjoittelu
- riimittely
- mekaanisen lukemisen harjoittelu
- aakkosjärjestys
- isot kirjaimet (pienet tekstauskirjaimet) + erilaiset kynäotetta ja kirjoitusjälkeä tukevat kirjoitus-harjoitukset
- kirjainten, tavujen, sanojen ja lauseiden kirjoittaminen tietokoneella
- oikeinkirjoituksen harjoittelu kuvasarjoilla
- satujen kuuntelu; lukutaitoisille myös omasta lukemisesta kertominen
- ymmärtävä lukeminen
- lukutaitoiset tarinoiden kirjoitus
- kirjoituksen perussäännöt isot alkukirjaimet, sanavälit, erisnimet ja yhdyssanat
- kulttuuritapahtumiin ja kirjastossa käynteihin osallistuminen ja hyvä käytös
- aiemmilla luokilla hankittujen tietojen ja taitojen vahvistaminen

Tuntijako 5. – 9. luokka, 5h / 6h

-riippuen englannin opetuksesta, historian opetus äidinkielen tuntikehyksestä luokilla 6. – 9.

Lukutaidon vahvistaminen, sujuvuus ja nopeus

- ymmärtävä lukeminen
- omien tarinoiden kirjoittaminen käsin ja tietokoneella
- oman taitotason mukaisten kirjojen lukeminen ja niistä kertominen
- kirjoituksen perussäännöt isot alkukirjaimet, sanavälit, erisnimet ja yhdyssanat
- keskustelut, toisten kuuntelu
- lorut, runot, sadut
- tiedonhankinta tietoverkosta, tietokirjojen käyttö
- mielipiteiden vahvistaminen

HISTORIA JA YHTEISKUNTAOPPI

Tuntijako Historian ja yhteiskuntaopin osalta ovat 1h viikossa 6.- 9. luokilla

Opetusta voidaan toteuttaa historiallisten tarinoiden lukemisen tai kirjoittamisen kautta ja myös tutustumiskäynnit voivat olla osa opetusta.

Tavoitteena on, että oppilas saa tietoa oman kotikuntansa ja lähiseudun historiallisista rakennuksista kuten museot ja kirkot. Historian opetus laajenee paikallishistoriasta enemmän koko Suomen ja maailmankin historiaan riippuen oppilaiden tieto- ja taitotasosta. Yhteiskuntaopissa korostuvat päätöksen tekoon kuten äänestämiseen ja vaikuttamiseen liittyvien asioiden käsittelyyn.

ENGLANTI (jos opetukseen sisältyy englantia, on tuntijako 1-2h kolmannelta vuosiluokalta lähtien)

Tavoitteet

Oppilas oppii hahmottamaan, että on olemassa erilaisia kieliä ja kulttuureita. Hän osaa vastata yksinkertaisiin kysymyksiin sekä kommunikoida kohteliaasti jokapäiväisissä elämäntilanteissa.

Oppilas oppii ymmärtämään tavallisimpia sanoja ja fraaseja sekä yksinkertaisia tekstejä ja käyttää sanastoa ja lyhyitä sanontoja.

Oppilas oppii perusvalmiudet helppoon suulliseen viestintään, tutustuu kohdekielen kirjoitus- ja äänneasujen erilaisuuteen. Oppilasta rohkaistaan kertomaan itsestään, omasta ympäristöstään ja kulttuuristaan vieraalla kielellä.

Opetuksen sisältöalueet

- esittäytyminen, tervehtiminen, voinnin tiedustelu ja ihmisiin tutustuminen
- kotipaikan kysyminen, anteeksipyyntö eri tilanteissa, kiittäminen
- itse, perhe, suku, ystävä
- harrastukset
- ulkonäkö ja luonne
- kellonajat, päiväykset ja ajanilmaukset
- perusluvut ja järjestysluvut
- teini-ikäisen maailma
- asuminen
- matkustaminen
- ostoksilla, ruoka
- koulutus ja työ
- sää
- ympäristö ja siitä huolehtiminen
- tulevaisuus
- Suomi – tietoutta
- kohdemaiden historiaa, maantietoa ja kulttuuria
- britti- ja amerikanenglanti

MATEMATIIKKA

Tuntijako 1– 2.lk 4h/3. – 4.lk 5h

- pelitunti (tietokone, lautapelit, palapelit, lukot) 1 tunti
- Kirjatehtävät (monisteet, taulutehtävät, kynätehtävät) 2-3 tuntia
- Toiminta (draama, ympäristön havainnointi, keholliset harjoitukset) 1 tunti

Opetuksen sisältöalueet

- pelien kautta tutustutaan matematiikan maailmaan ja opitaan hahmottamaan matemaattisia käsitteitä: värejä, muotoja, numeroita
- vertailu
- luokittelu, järjestäminen
- avaruudelliset käsitteet
- enemmän, vähemmän, yhtä monta
- lukumäärä 0 – 5
- lukumäärä 1 – 9
- lukumäärä 10 ja sydänparit
- tutustuminen kymmenjärjestelmävälineisiin ja lukusuoraan
- yhteen- ja vähennyslaskut lukualueella 0 – 10
- parilliset ja parittomat numerot
- geometriset muodot (ympyrä, kolmio, neliö, viisi- ja kuusikulmio)
- lukukäsitteen ymmärtäminen, lukusuoran oppiminen lukualueella 0-20
- mittaaminen, raha, kellonajat tasatunteina

Matematiikan opetuksessa voidaan käyttää paitsi valmiita oppikirjoja myös kullekin oppilaalle suunniteltuja vihkoja ja aktiivitaulua. Vihkotehtävien aihealueena on mm. vertailu, luokittelu, avaruudelliset käsitteet, enemmän, vähemmän, yhtä monta, lukumäärä 0 – 5, lukumäärä 1 – 9 ja luku 10. Vihkotehtävien oppimisen jälkeen voidaan siirtyä kirjasarjan ja aktiivitaulun myötä yhteen- ja vähennyslaskuihin.

Tuntijako 5. – 9. luokka, 4 h

Opetuksen sisältöalueet

- vahvistetaan aiemmin opittua
- kerto- ja jakolaskut
- taulukoiden ja tilastojen tulkinta
- allekkainlaskut
- lukukäsite lukualueella 0 – 100 ja mahd. 0 - 1000

Tuntijako 1. – 2. luokka, 2h

Opetuksen sisältöalueet

- minä itse ja oman kehon suhde ympäristöön
- liikkuminen erilaisissa ympäristöissä ja niiden merkityksen ymmärtäminen
- aistinvaraista tietoa ympäristöstä ja sen käsittely
- oppimaansa uuden tiedon hahmottaminen osaksi omaa maailmankuvaa
- pihan ja metsän havainnointi elinympäristönä
- elollisiin ja elottomiin luokittelu
- aikaan liittyvien käsitteiden käyttö
- terveelliseen elämän tapaan liittyviä asioita
- arkielämään liittyviä taitoja ja hyviä tapoja
- turvallisuussääntöjä
- oma lähiympäristö, kotiseutu ja maapallo ihmisen elinpaikkana (Riihimäki kotikaupunkina, Suomi kotimaana)
- vuosi ja vuodenajat
- kuu ja kuukaudet
- aika, ajan mittaaminen
- ympäristön aineita (vesi, ilma, jäte, kierrätys)
- ympäristön ilmiöitä (sääilmiöt)
- ihminen ja terveys (keho ja kehon osat, terveelliset elämäntavat, ihmisen elimistö, erilaisuus, elämänkaari)
- turvallisuus (turvallinen koulumatka, hyvät tavat, turvallisesti liikenteessä, säännöt ja sopimukset)
- eliöt ja elinympäristöt (esim. pihan, puiston havainnoiminen, eliöiden sopeutuminen elinympäristöönsä, lähiympäristön yleisimpiin eliöihin tutustuminen, eliöiden tunnistamista ja luokittelua)
- ruoan tuottaminen
- tutustuminen veteen elinympäristönä
- luonnonmaisema ja rakennettu ympäristö
- maaston hahmottaminen ja havainnollistaminen (kartta: ilmansuunnat, karttamerkkejä)
- veden ominaisuuksien tutkiminen, olomuodot, veden kiertokulku
- ihminen ja terveys (terveelliset tavat, sairastaminen, toimiminen hätätilanteissa)
- henkinen hyvinvointi: perhe ja ystävät
- turvallisuus (turvallinen liikkuminen)
- hyvät tavat (kiusaamisen tunnistaminen, sopimukset, säännöt, hyvät tavat, kiusaamisen ehkäiseminen)

Tuntijako 3. – 6. luokka, 3h/7. – 9. luokka, 4h

Oppilaan käsitystä eliömaailman perusrakenteista ja niiden vuorovaikutuksesta tarkennetaan ympäristö- ja luonnontiedon oppituntien tietoa syventäen. Käsitys omasta kehosta ja lähiympäristöstä ovat keskeisiä perusasioita ja oppitunneilla pyritään vahvistamaan oppilaan ymmärrystä omasta minuudesta ja sen suhteesta ympäröivään maailmaan.

Oppilaan yksilöllinen kyky hahmottaa laajempia asiakokonaisuuksia otetaan huomioon oppituntien sisältöalueita suunniteltaessa. Oman kehon, lähiympäristön, kotikunnan, kotimaan asioiden kautta voidaan edetä yhä pidemmälle maailmanlaajuisiin asioihin, mikäli oppilas pystyy hallitsemaan suurempia asiakokonaisuuksia.

Biologian opetuksen sisältöalueet

- eliöt ja elinympäristöt (kasvien kasvun kokeellinen tutkiminen)
- elintarvikkeiden tuotanto, raaka-aineesta jalostettuun tuotteeseen
- metsät ja suot
- keskeisen eliölajiston tunnistamista
- tyypilliset ravintoketjut
- ihmisen rakenne, elintoiminnot, kasvu ja kehitys (lisääntyminen, murrosikä, oman kehon arvioiminen, seksuaalisen kehityksen yksilöllisyys)
- ihmissuhteet (oikeudet ja vastuu)
- luonnon ja ympäristön suojeleminen (luonnon monimuotoisuuden merkitys: uhanalaisuus, suojelutalueet, luonnonvarojen säästäminen, lähiympäristön hoito, jätehuolto, jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet)

Maantiedon opetuksen sisältöalueet

- luonnon ja ihmisen toiminnan vuorovaikutus
- maastotyöskentely annettujen ohjeiden mukaisesti (luopin käyttö)
- pienimuotoisten tutkimusten tekeminen lähiseudun metsäekosysteemissä
- tärkeimmät metsä- ja suotyyppit, niiden keskeistä lajistoa, sienilajit, lintu- ja nisäkäslajeja
- eläinten talvehtiminen
- Eurooppa (kartta, keskeistä nimistöä, ilmasto, luonto, elinkeinot, kulttuuri)
- maailman kartan keskeistä nimistöä
- elämä ja evoluutio (eliökunnan järjestelmä, eliöiden ryhmittely pääryhmittäin ja eliöiden tunnistaminen)
- elimistöjen rakenne sekä niiden toiminnan pääpiirteet
- seksuaalisuus ja sen biologinen perusta (sukusolut, lisääntyminen, sikiönkehitys ja syntymä, perinnöllisyyden perusteita)

Tuntijako 5. – 9. luokka, 1 viikkotunti

Opetusjärjestelyissä yhteistyötä tehdään mahdollisuuksien mukaan oppilashuoltohenkilöstön, neuvolan, terveyskeskuksen sekä poliisin kanssa. Oppitunneilla käydään läpi koulujen turvallisuus-suunnitelmien, ajankohtaisten aiheiden tai ryhmän kiinnostuksen mukaisia harjoitteita.

Terveystiedon opetuksen tarkoitus on edistää oppilaiden terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista. Opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden tiedollisia, sosiaalisia, tunteiden säätelyä ohjaavia, toiminnallisia ja eettisiä valmiuksia.

Terveystieto on oppiaineena oppilaslähtöinen, toiminnallisuutta ja osallistuvuutta tukeva. Opetuksen lähtökohtana tulee olla lapsen ja nuoren arki, kasvu ja kehitys sekä ihmisen elämäntapa. Opetuksessa otetaan huomioon myös yleiset ja koulu- ja paikkakuntakohtaiset ajankohtaiset terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät kysymykset.

Opetuksen tavoitteet

- oppilas ymmärtää terveyden fyysiseksi, psyykkiseksi ja sosiaalisesti toimintakyvyksi ja saa tietoja terveydestä ja sairauksista
- oppilas ottaa vastuuta itsestään ja osaa toimia oman sekä toisten terveyden edistämiseksi
- oppilas oppii tuntemaan ihmisen kasvun, kehityksen ja elämäntavan tunnuspiirteitä
- oppilas ymmärtää nuoruuden fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä
- oppilas osaa arvioida terveyttä edistäviä ja sairauksia aiheuttavia tekijöitä
- oppii huolehtimaan itsestään ja ympäristöstään
- oppii tunnistamaan ennaltaehkäisyä ja avuntarpeen, sekä toimimaan tarkoituksenmukaisesti terveyteen, sairauteen ja turvallisuuteen liittyvissä tilanteissa

Opetuksen osa-alueet

- ihmisen elämäntapa, eri ikäkaudet, syntymä, kuolema
- omasta terveydestä ja hygieniasta huolehtiminen, lepo, yöuni, virkistys
- sairastaminen, itsehoito
- kehittyvä seksuaalisuus, seksuaaliterveyteen ja ihmissuhde-käyttäytymiseen liittyvät perusasiat
- liikenneturvallisuus ja käyttäytyminen (ensiapu, elvytyksen perusasiat, hätäilmoitukset)
- tavallisimmat tartuntataudit ja sairaudet, oireiden tunnistaminen
- ravitsemukselliset tarpeet ja ongelmat eri tilanteissa (yleisimmät allergiat ja erityisruokavaliot)
- mielihyvä, riippuvuus sekä niihin liittyvät valinnat (tupakka, alkoholi ja muut päihteet)
- seksuaalisuus, käyttäytyminen ja niihin liittyvät arvot ja normit (ehkäisy, sukupuolitaudit)

USKONTO

Tuntijako 1. – 5. luokka, 1h

Opetuksen sisältöalueet

- luottamus ja turvallisuus
- ystävyys, kateus, yksinäisyys, anteeksianto, erilaisuus, pelko, auttaminen, kiittäminen ja iloittaminen
- elämä, kuolema, perhe, suku
- eettisyys
- kirkko rakennuksena ja työntekijöineen
- kirkkojuhlat joulu ja pääsiäinen
- tutustuminen Jeesuksen elämään
- omien ja muiden tunteiden ja kokemusten jakamista

Asiat käydään läpi keskustelemalla, tarinoimalla, kuvittamalla ja omien opettajan valmistamien materiaalien avulla. Mikäli oppilaiden lukutaito mahdollistaa lukemisen voidaan seuraavaksi opetuksen rinnalle ottaa oppi- ja tehtäväkirjat.

Tuntijako 6. – 9.luokka, 1h

Opetuksen sisältöalueet

- uskonnon tietämyksen syventämistä erilaisilla tutustumiskäynneillä omaan ja eri uskontokuntiin
- internet-sivuihin tutustuminen
- tutustuminen taidemuseon kirkkoaiheisiin näyttelyihin
- raamatun kertomusten läpikäyminen
- virret ja hengelliset laulut

Tuntijako 1. – 9. luokka, 1h

Tavoitteena on tukea oppilaan kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Oppilaalle annetaan tietoa ympäröivästä todellisuudesta ja sen erilaisista ilmiöistä. Tietojen sisäistämisessä on apuna toiminnalliset harjoitukset, vierailut ja muu kokemuksellinen toiminta, joiden avulla harjaannutetaan oppilasta tulemaan toimeen toisten ihmisten kanssa erilaisissa ympäristöissä. Oppilaiden turvallisuuden tunteen, eettisten arvojen, kulttuuri-identiteetin ja moraalikäsitteiden kehittyminen ovat oppituntien keskeisiä tavoitteita.

Sisältöalueet

- moraalinen kasvu (minäkuva, erilaisuus, tunteet)
- ihmisen elämänkaari (erilaisia perheitä, ajattelun taitoja)
- vuorovaikutus (ystävät ja vapaa-aika, suvaitsevaisuus, sosiaalisia taitoja)
- nuoruuteen liittyviä ajankohtaisia kysymyksiä (nuorisokulttuuri, harrastukset)
- arvot ja eettisten kysymysten pohdiskelua
- kulttuuri-identiteetti (koulun ja kodin perinteitä, kansalliset juhlat)
- Suomen itsenäisyys (kodin elämää ennen vanhaan)
- uusia suomalaisia (kieli- ja kulttuurivähemmistöt)
- muinaissuomalaisia käsitteitä ja perinteitä (Kalevala, kansalliset taidearteet)
- erilaisia uskontoja (uskonnon vapaus, uskonnoton elämäkatsomus)
- tieteellinen ja uskonnollinen maailmankäsitys
- kansainvälisiä merkkihenkilöitä
- luonnon kunnioittaminen ja suojeleminen (yhteisvastuu, lapsen oikeudet (YK) ja velvollisuudet)
- maailman ja elämän syntyteoriat
- ihmis- ja kansalaisyhteisyydet

MUSIIKKI

Tuntijako 1. – 9. luokka, 1h

Musiikin opetuksessa pyritään harjaannuttamaan oppilaan taitoa kuunnella musiikkia, ilmaista itseään ja tunteitaan musiikin keinoin. Oppilaille annetaan musiikillisia elämyksiä ja kehitetään heidän sosiaalisia taitoja. Ohjelmistoa suunniteltaessa otetaan huomioon paitsi oppilaiden ikä, mieltymykset niin myös oppilaiden kyky oppia lauluja ulkoa. Ohjelmiston tulee olla riittävän suppea, jotta oppilailla on mahdollisuus kokea onnistumista niin laulamissa, soittamisessa, esiintymisessä kuin musiikin aistimisessa.

Opetuksen tavoitteena on, että oppilas oppii

- kokemaan musiikin iloa
- käyttämään omaa ääntään luontevasti
- ilmaisemaan itseään laulaen, soittaen ja liikkuen
- musisoimaan sekä ryhmässä että yksin
- musiikin peruskäsitteitä
- kuuntelemaan aktiivisesti ja keskittyneesti musiikkia

Musiikin opetuksen sisältöalueita ovat

- yksiääninen yhteislaulu (ohjelmistona lastenlauluja, laululeikkejä, kansanlauluja, kaikulauluja, juhlien lauluja, tuttuja virsiä)
- soittaminen rytmi- ja laattasoittimet (esimerkiksi kannel, nokkahuilu, laattasoittimet)
- kuunteluharjoituksia (esimerkiksi lastenlauluja, eläytyvää kuuntelua)
- rytmisen improvisointi keho- ja rytmisoittimien avulla
- soittimen äänen tunnistaminen
- sanarytmit, perussyke, tauot lyhyt/pitkä, hidas/nopea
- dynamiikka hiljaa/kovaa voimakkuuden vaihtelun symboleja
- musiikkiliikunta, musiikin käsitteiden ja peruselementtien kokemista liikunnan avulla
- monipuolista kuunteluohjelmistoa, aktiivista ja kriittistä kuuntelua
- duuri, molli

Tuntijako 1. – 2. luokka, 1h/3. – 9. luokka, 2h

Opetus kuvataiteessa perustuu kokonaisvaltaiseen oppimiseen, kokemiseen ja tekemiseen. Opetuksen ja oppimisen peruspilareita ovat kiireettömyys, konkreettisuus, suunnitelmallisuus, yksilöllisyys ja kokonaisvaltaisuus. Opittava aines jaksetaan mielekkäiksi ja luonteviksi kokonaisuuksiksi. Tavoitteena on, että oppilas saa myönteisiä, tunne-elämää eheyttäviä ja rauhallisia oppimiskokemuksia, jotka auttavat häntä jäsentämään omaa ympäristöään ja elämäänsä. Taide- ja taitoaineiden avulla kehitysvammainen oppilas voi saada itselleen myös merkityksellisiä ja tärkeitä, eikielellisiä ilmaisukanavia omien ajatusten ja tunteiden ilmaisemiseen.

Tavoitteet

- oppilas tekee monipuolisesti taidetta perustuen omaan kokemusmaailmaansa ja lähiympäristöönsä
- leikinomaisuus, tekemisen ilo ja elämyksellisyys, oman työn arvostaminen
- oppilas saa kokemuksia monipuolisesta taidetarjonnasta (taidemuseo, kuvataidekoulu, Hytti-kortteli, Lasimuseo, Metsästysmuseum)
- toisen ihmisen kunnioittaminen ja hänen työnsä arvostaminen
- omat ainutlaatuiset ratkaisunsa kulloiseenkin tehtävään
- konkreettista kokeilua, materiaaleihin ja tekniikoihin tutustumista
- ilmiöiden tutkimista ja aktiivista osallistumista
- oppia ilmaisussa tarvittavia taitoja: havaintojen tekoa, mielikuvien työstäminen, kuvittelun, keksimisen ja luovan ongelmaratkaisun taitoja, tunteiden ilmaisua
- valintojen tekoa ja niiden perustelua sekä omien tavoitteiden asettelua
- oppii kuvataiteen välineellisen ilmaisun taitoja ja tekniikoita
- rakentelun ja tilan hahmottamisen kokemuksia luonnon ympäristössä ja rakennetussa ympäristössä
- harjoittelee tulkitsemaan kuvien sisältöä ja käyttämään mediaa valikoivasti ja kriittisesti
- opettelee tarkastelemaan omaa kuvataiteellista toimintaansa
- huolehtii työympäristöstään ja huoltaa työvälineensä.

Keskeiset sisällöt

- piirtäminen ja maalaaminen
- erilaisiin piirustus- ja maalaustekniikoihin sekä välineisiin tutustuminen
- väriopin alkeita
- rakentaminen, muovailu ja taittelu
- kolmiulotteisiin työtapoihin ja materiaaleihin tutustuminen

- pienoismallit
- monipuolinen erilaisilla materiaaleilla muovaileminen ja rakentelu (esim. savi, kipsi, paperimassa, muovailuvaha, luonnonmateriaalit, selluvilla, puu, lumi, rautalanka)
- erilaisiin tekniikoihin tutustuminen (esim. reliefi, peukalointi, makkaratekniikka, kovertaminen, paperitaittelu, liittäminen, veistäminen)
- grafiikka
- yksinkertaisten painomenetelmien kokeileminen (sormi-, käsi- ja jalkapainanta; materiaali- ja kasvupainanta, leimasinpainanta, kaaviopainanta, yksinkertaiset monotypiat, kohopainanta)
- ilmaisulle sopivan välineen ja materiaalin valinta sekä materiaalien ominaisuuksien tutkimisen-kuvalliset muuntajat (väri, viiva, muoto, valo ja varjo, tila, liike)
- valokuvan ja tietotekniikan välineisiin tutustuminen kuvallisessa ilmaisussa
- kirjain ja numero kuvailmaisussa
- median kuvaviestinnän kriittinen tarkastelu, tietokonepelien kuvat, televisio, elokuva ja video, animaatio
- luonnon ympäristö, esineympäristö ja rakennettu ympäristö
- luonnon tarjoaman materiaalin hyödyntäminen
- taiteilijan ja muotoilijan työ sekä museoiden tehtävä
- kulttuurien välitys omassa ympäristössä; myytit, kuvat ja esineet

Kuvataiteen tehtävänä on kulttuuriperinnön siirto sekä tietojen ja taitojen kartuttaminen. Opetus tukee oppilaan kokonaisvaltaista kasvua ja henkistä hyvinvointia. Omaan lähiympäristöön liittyvät tehtävät opettavat arvioimaan sen kehittymistä, viihtyvyyttä ja toimivuutta. Riihimäki on museoiden kaupunki. Omat museot ja näyttelypaikat ovat lähtökohtana kulttuuriperinnön, rakennus- ja esinehistoriaan sekä taidehistorian opiskelussa. Jokaisen oppilaan tulee päästä ainakin kerran vuodessa tutustumaan näyttelyyn. Taidemuseossa on erityisesti lapsiasiakkaille suunnattua toimintaa. Oppilaita opetetaan löytämään paikallinen kulttuuritarjonta internetistä.

KÄSITYÖ

Tuntijako

3. – 5.lk tekstiili- ja tekninen työ vaihdellen puolivuosittain tai lukuvuosittain 2h ja lopullinen valinta tekstiili- ja teknisentyön välillä tehdään 5.lk keväällä.

Käsityö 6. – 9.lk oppilaan valinnasta riippuen joko tekstiili- tai tekninen työ 2h

Käsityöopetuksen tehtävänä on opettaa oppilaalle käsityötaitoja teknisen työn ja tekstiilityön sisältöalueilta käyttäen molempien osa-alueiden materiaaleja ja tekniikoita. Opiskelussa harjoitellaan välineiden, laitteiden ja koneiden käyttämistä. Käsitöissä opitaan vastuuntuntoa, pitkäjännitteisyyttä ja työnteon arvostamista. Opetuksen sisällöt valitaan oppilaiden edellytysten mukaan.

Tekstiilityön tavoitteena ovat, että oppilas kokee iloa ja tyydytystä työstään ja hänen itsetuntonsa kasvaa, tutustutaan erilaisiin materiaaleihin monipuolisesti, opitaan kuuntelemaan ja noudattamaan ohjeita ja opitaan perustekniikoita sekä erilaisten työvälineiden käyttöä

Sisällöt

- koneompelun perusteet
- kaavojen käytön alkeita
- töiden yksinkertaista suunnittelua
- kankaanpainantaa
- vahvistetaan lankatyöskentelyä siirtymällä virkkauksesta neulontaan
- ristipistotyöt
- helmityöt
- lankatyönä neulonta esim. kaulaliina oikealla ja nurjalla silmukalla
- Muina lisätöinä harjoitellaan silittämistä, huovutusta, paperinarutöitä ja jokin perinteinen tai moderni tekniikka kuten batiikki-värjäys tai vanhasta uutta -kierrätystyö

TEKNINEN TYÖ

Teknisentyön tavoitteena on opettaa oppilaalle käsityötaitoja ja opettaa häntä käyttämään erilaisia käsityökaluja. Käsityöopetuksen tavoitteena on myös se, että oppilas kokee iloa ja tyydytystä työstään ja hänen itsetuntonsa kasvaa.

Oppitunneilla tutustutaan välineiden ja laitteiden käyttöön Käsitöissä opitaan vastuuntuntoa, pitkäjännitteisyyttä ja työnteon arvostamista Työskentelymateriaalina on pääasiassa puu, mutta tarvittaessa myös metalli.

LIIKUNTA

Tuntijako 1. – 9. luokka, 3h

Liikunnanopetuksen tavoitteena on antaa oppilaille sellaisia tietoja, taitoja ja kokemuksia sekä välittää sellaisia asenteita, että oppilaalla on mahdollisuus omaksua liikunnallinen elämäntapa. Keskeistä on liikunnan ilon kokeminen. Liikunnanopetuksessa pyritään ohjaamaan oppilasta liikunnan harrastamiseen. Liikunnanopetuksella on mahdollista kehittää myös ryhmätyöskentelyn taitoja sekä oppilaan vastuullisuutta ja toisten ihmisten huomioimista. Opetuksen sisällöt valitaan oppilaiden valmiuksien mukaan.

Opetuksen sisältöalueet

- kehonhahmotus
- motoriset perustaidot
- liikuntaleikit
- sisä- ja ulkopalloilulajit
- yleisurheilu
- hiihto
- luistelu
- uinti
- suunnistus
- lihaskuntoilu

KOTITALOUS

Tuntijako 7. – 9. luokka, 3h

Kotitalouden opetuksen tavoitteena on kehittää arjen hallinnan edellyttämiä käytännön työtapoja, yhteistyövalmiuksia ja tiedonhankintaa sekä niiden soveltamista arkielämän tilanteissa. Tehtävänä on ohjata oppilasta ottamaan vastuuta terveydestään, ihmissuhteistaan ja taloudestaan sekä lähiympäristön viihtyisyydestä ja turvallisuudesta. Kotitalouden opetus perustuu käytännön toimintaan ja ryhmässä toimimiseen sekä oppilaan omien lähtökohtien huomioon ottamiseen ja kokonaisvaltaiseen kasvun tukemiseen. Kotitalouden tavoitteena on tukea oppilaan itsenäistymistä ja päivittäistaitojen hallintaa.

Opetuksen sisältöalueet

- ravitsemussuositukset ja terveellinen ruoka
- ruoan laatu ja turvallisuus
- perusruoanvalmistusmenetelmät
- leipominen
- kuluttaja ja muuttuva yhteiskunta
- koti ja ympäristö

Kotitalouden tavoitteet

- hyviä tapoja, tasa-arvoa ja toisten huomioimista sekä kantamaan vastuuta käyttäytymisestään
- keittiön perusaskareita; pilkkominen, keittäminen, paistaminen, lämmittäminen, leipominen, tiskaaminen, hygieniasta huolehtiminen
- ruokatalouden, asunnon ja tekstiilien hoitoon liittyvät perustaidot
- toimimaan harkitsevana, vastuunsa tuntevana ja ympäristöasiat tiedostavana kuluttajana
- suomalainen ruokakulttuuri ja kodin juhlat
- yhteistyötaidot ja toisen huomioiminen
- tasa-arvo, työnjako ja kotitöiden suunnittelu
- monipuolinen ja hyvinvointiin tähtäävä ruokavalio
- ruoan laatu ja turvallisuus
- perusruoanvalmistusmenetelmät
- oman rahankäytön suunnittelu
- kuluttajan oikeudet ja velvollisuudet
- kodin jätehuolto

OPPILAANOHJAUS

-määriteltä jo aiemmin kunnallisessa OPS-tekstissä

Tuntijako alakoulussa

	1.lk – 2.lk	3.lk – 4.lk	5.lk
Äidinkieli	7h	7h	7h
Matematiikka	4h	5h	4h
Ympäristöoppi	2h	3h	3h
Uskonto	1h	1h	1h
Terveystieto			1h
Liikunta	3h	3h	3h
Musiikki	1h	1h	1h
Kuvaamataito	1h	2h	2h
Käsityö/kädentaidot	1h	2h	2h
Kotitalous			
Oppilaanohjaus/ Kiva koulu			1h
ATK			
	yht. 20h	yht. 24h	yht. 25h

- Peltsi-tunteihin osallistuvat 1.lk–4.lk ja näiden tuntien alle jää 1h yllä ja 1h äidinkieli
- 5.lk oppilailla on kiva koulu tunti Peltsi-tuntien sijaan.
- ATK-tunti sisältyy 1.–6.luokkalaisilla muiden oppiaineiden sisälle kuten äidinkielessä tarinoiden kirjoittaminen tietokoneen avulla ja matematiikassa tehtävien tekeminen tietokoneella.
- Historia ja englanti voivat sisältyä äidinkielen tuntien sisälle. Ympäristöopin tunteihin voi sisältyä biologian ja maantiedon sekä fysiikan ja kemian tunnit

Tuntijako yläkoulussa

	6.lk	7.lk	8.lk	9.lk
Äidinkieli	5h	3h	3h	3h
Englanti	2h	2h	3h	3h
Ruotsi		2h	2h	2h
Matematiikka	4h	3,6h	3,4h	3h
Biologia	2h	2h	2h	3h
Fysiikka ja kemia	1h	2h	3h	2h
Terveystieto		1h	1h	1h
Uskonto/elämäkatsomus	2h	1h	1h	1h
Historia/yhteiskuntaoppi	1h	2h	2h	3h
Musiikki	2h	1h		
Kuvaamataito	2h	2h	1h	
Tekninen työ	2h	3h		
Tekstiilityö	2h	3h		
Liikunta	2h	2h	2h	2h
Kotitalous		3h		
Oppilaanohjaus		0,4h	0,6h	1h
valinnaisaineet			6h	6h
yhteensä	25h	30h	30h	30h

- 6.lk oppilailla on kiva koulu tunti
- ATK-tunti sisältyy 6.luokkalaisilla muiden oppiaineiden sisälle kuten äidinkielessä tarinoidenkirjoittaminen tietokoneen avulla ja matematiikassa tehtävien tekeminen tietokoneella. 7.–9.luokkalaisilla se on yksi oppiaine
- Historia ja englanti voivat sisältyä äidinkielen tuntien sisälle. Ympäristöopin tunteihin voi sisältyä biologian ja maantiedon sekä fysiikan ja kemian tunnit
- TET-harjoittelut toteutetaan 8.lk:n syksyllä ja keväällä viikko ja koulutuskokeilut 9.lk:lla.